

ԷԼԻԶ 3. ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ

ԳԻՒՂԻՆ ԶԱԽԿԻՆ
ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՆԻՆԳ ԱՐԱՐ

Առնուած Ամերիկայի Հայոց Կեանքէն
ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Կրնայ բեմադրուիլ միայն հեղինակին
արտօնութեամբ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ Ի ՊՈՍԹՈՆ

«ՊԱՅՔԱՐ» ՏՊԱՐԱՆ

1931

891.99

Գ-25

891.99
9-25

DEC 2011

01 JAN 2009

ԷԼԻԶ Յ. ԳԱՄՊՈՒՐԵԱՆ

ԳԻՒՂԻՆ ԶԱԽԻՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

ԹԱՏԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՀԻՆԳ ԱՐԱՐ

Առնուած Ամերիկայի Հայոց Կեանքէն
ՆԻԻ ԵՈՐԻ

Կրնայ բեմադրուիլ միայն հեղինակին
արտօնութեամբ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ Ի ՊՈՍԹՈՆ
«ՊԱՅԲԱՐ» ՏՊԱՐԱՆ
1931

29.896

413

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

(ԲԵՄ ԳԱԼՈՒ ԿԱՐԳՈՎ)

ՍԱՆԴՈՒԽՏ	Գիւղին Զաւակը
ՍԵՊՈՒՀ ՏԱՐՕՆԻ	Գիւղին վարժապետը
ՀԵՐԻՔՆԱԶ	Սանդուխտի Մայրը
ՀԱՃԻ ՄԱՄԱՍ	Սանդուխտի հայրը եւ ջոջ
ԽԵՉՕ ՔԷՀԵԱ	Մամասի խնամի եւ ջոջ
ՄԱՐԻՆՈՍ	Սանդուխտի քայրը
ՆԷՎՐԻԿ	Սանդուխտի հորաքայրը
ՖՈՒԼԻԿ	Խառնակիչ կին
ԹԱԳՈՒԿ	Խօսք պատգմող կին
ՀԷՐՄԻՆԷ	Ամերիկահայ փլեբբը մը եւ յետոյ կին Տարօնիի
ԱՐԳԱՐ	Ֆուլիկի քմուսինը
ՕՂԻՏԱ	Ազախին Սանդուխտի
ՍԱՊՐԻ	Թուրք զինուորական
ՇՈՒՇԱՆ	Սանդուխտի դստրիկը
ՎԱՐԴ	Սանդուխտի մանչը
ՓԷԿԻ	Հէրմիների ազախինը

68602-68

Առաջին անգամ բեմադրուած «Արշալոյս Հայուհեաց»ի
կողմէն, Նիւ Եորք:

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Ա

Վայրը.— Բիւթանական հայաշատ գիւղ մը :
Ժամանակ.— 1905-ի աշնան :

Բեմական յարդարանք.— Հաճի Մամասի տան մ'ջ հիւրանոց մը — արեւելեան սէտիր, բարձ, կակուղ միմտէրներ, պարսկական դորգեր, պատուհանի տամասկեայ վարագոյրներ կը զարդարեն հիւրանոցը : Մէկ կողմը փոքր գրասեղան մը, վրան խալէմ, տիվիտ, փոքր մի աթոռ, ոսկեզօծ աւետարան մը, Նարէկ մը : Անդին փոքր կլոր սեղանի մը վրայ կայ խոշոր արոյրէ ափսէ մը՝ որուն մէջ կը կենայ ոսկեքանդակ նարկիլէ մը : Քովնտի դրուած է բարձրագիւր պղնձեայ փայլուն կրակարան մը (մանկալ) ու միւս կողմէն պատէն կախուած է Վենետիկեան մի խոշոր հայելի : Սէտիրը՝ ճակատին ամբողջ երկայնքը կը բռնէ պատուհաններուն առջև, իսկ քովնտի կան երկու դռներ՝ ծածկուած ծանրագին կապերտ վարագոյրներով :

Տեսիլ Ա

Կը մտնէ Սանդուխտ, 1905-ի Պոլսական նորածնուութիւնով : Գլխարկ, հովանոց, ձեռքի պայուսակ. ձայքերին տակ գիրքեր : Հովանոցը կը տեղաւորէ անկիւն մը, գլխարկը կը նետէ սէտիրին վրայ, գիրքերը եւ պայուսակը կը դնէ սեղանին վրայ ու հառաչելով կ'իյնայ աթուին վրայ գլուխը թեւերուն մէջ ու կը հեկեկայ :

Աջ դռնէն ներս կը մտնէ գեղադէմ, բարձրահասակ երիտասարդ մը, պահ մը կը դիտէ հեկեկացող աղջիկը, ու գրեթէ փսփսուելով կը ձայնէ.

Սեպո՛ւ Հ ՏԱՐՕՆԻ.— Սանդուխտ... :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Ընդոտ, ահաբեկած, ոտքի կը ցատկէ) Սեպո՛ւ Հ... դո՛ւն, հո՛ւ... :

ՍԵՊ.— Ստիպուեցայ յախուռն ըլլալ: Մերկերիոսի ղէտերը արդեւք յղան մեր հանդիպումներուն:

ՍԱՆԴ.— (Կը սեղմէ կուրծքը) Մերկերիոսի... ղէտերը... բանդադուշակը իմ կեանքիս...:

ՍԵՊ.— Պէտք էի տեսնել ու խօսիլ քեզ, ի՛մա Սանդուլիս:

ՍԱՆԴ.— Ի՞նչ օգուտ, Սեպուհ:

ՍԵՊ.— (Քայլ մը յառաջանալով, ձեռքերը պարզած) Սանդուլիս, մեր ձեռքն է ճակատագիրը: Սէր իմ, պէտք է արագ որոշել ու գործադրել արագ:

ՍԱՆԴ.— Ճակատագիր՞ը... Գիւղի մը զաւկին ճակատագիրը... իր... ծնողաց ձեռքն է: Բիւթանական գիւղ մը ահա, գրեթէ Պոլիսը ինքնին, բայց մտայնութի՞ւնը... միշտ հինն է ու ծթրած...:

ՍԵՊ.— Խնդրեմ Սանդուլիս, մի խօսիր այսպէս յուսահատ:

ՍԱՆԴ.— Երբեմն կը տարուիմ խորհելու, թէ ինչո՞ւ ղացի Պոլիս, ինչո՞ւ ուսում առի, երբ բախտս կապուած պիտի մնար գիւղին հետ:

ՍԵՊ.— Կը բաւէ, Սանդուլիս: Չեմ սիրեր լսել ողբերգութիւն: Կ'ուզեմ տեսնել քեզ միշտ Պոլսոյ զուարթ թռչունը:

ՍԱՆԴ.— Պատճառ ունիմ: Նոր բաներ իմացայ: Ծնողքս իմ ղէմ անկեղծ դտնուած չեն: Հայրս իր կամքովը զիս նէվրիկ հօրաքրոջս տուաւ: Իսկ անկէ զիս ետ յախտակելու համար էր որ իր թաղականի հանգամանքովը զիս հոս ուսուցչութեան պաշտօնին հրաւիրեց:

ՍԵՊ.— Իսկ ես ալ ետեւէդ եկայ, քեզի հսկելու: Կը տեսնե՞ս:

ՍԱՆԴ.— Բարի հօրաքրոջս մատը... Ան քեզ արթնցուց:

ՍԵՊ.— Որով ինքզինքս այս գիւղին ուսուցչութեան թեկնածու դրի:

ՍԱՆԴ.— Լաւ... Բայց արդ... ծնողքս սկսած են կասկածիլ...:

ՍԵՊ.— Թէ ես հոս եմ, քեզի՞ համար:

ՍԱՆԴ.— Այո՛:

ՍԵՊ.— Միթէ ըրածս ղէչ բա՞ն է:

ՍԱՆԴ.— Իրենց ակնոցով՝ այո՛...: Մանաւանդ երբ գիւղին ամէնէն հարուստ տղան է թեկնածուս:

ՍԵՊ.— Մերկերիո՞ս... (հեզմակամ) ը՛հ... բացէն ի բաց կը մերժես:

ՍԱՆԴ.— Այդպէս ալ ըսած եմ մօրս:

ՍԵՊ.— Աղէ՛կ... եւ քու ծնողքդ քու իրաւունքդ չպիտի բռնաբարեն հարկաւ...:

ՍԱՆԴ.— Չպիտի... բռնաբարե՞ն... (հեկեկանալով կ'իյնայ աքոռին վրայ, դէմքը գոցած):

ՍԵՊ.— (Մտնելով ու Սանդուլիսի գլուխը վերցրնելով) Կտրիճի պէս խօսէ ինձ: Ե՛կ, այս օրէն իսկ վախինք, հեռանանք:

ՍԱՆԴ.— (Աչքերը սրբելով) Ի՞նչպէս կրնամ քու երիտասարդ ուսերուդ բեռ ըլլալ: Հայրս մանչ զաւակ չունի, ես եւ հօրաքրոջս տարբեր ծրագիր ունէինք:

ՍԵՊ.— Իմ մէջս կորով կայ, Սանդուլիս, ողորմութեան կարօտ չեմ: Ես եմ որ ինքզինքս պիտի շինեմ, ու դուն իմ կողքիս կանգնած պիտի լինիս, որպէս զիս ներշնչող ուժը: Դուն իմ ուսերուս բեռ ըլլալէ աւելի՛ իմ զօրավիգս ես: Բու հայրդ իր հարստութիւնը միւս աղջիկներուն թող պահէ:

ՍԱՆԴ.— Սակայն...:

ՍԵՊ.— Մէկ խօսք միայն... ինձ կը վստահե՞ս...:

ՍԱՆԴ.— Ի՞նչ հարցում է այդ, միթէ զիրար նոր՞ պիտի ճանչնանք:

ՍԵՊ.— Ուրեմն... այս գիշեր նաւ մը կուգայ, վաղը կը մեկնի: Պատրաստուէ: Դպրոցէդ ուղղակի իջիր նաւամատոց: Ես ամէն ինչ այս երեկոյ կը կարդադրեմ:

ՍԱՆԴ. — Այսպէս յախճուհի...
 ՍԵՊ. — Ուրիշ կերպ գիտե՞ս :
 ՍԱՆԴ. — (Մէկիկ մէկիկ) Թող... այդ... պէս ...
 ըլ... լայ... : (Դրսէն ոտքի ձայն) :
 ՍԱՆԴ. — (Ընդոտ) Գնա՛ հիմա, Սեպուհ, գնա՛
 խնդրեմ, մէկը վրայ չդայ :
 ՍԵՊ. — (Սանդուխտի գուլթը ձեռքերուն մէջ առած՝
 համբոյր մը մագերան) Յտետութիւն, սէր իմ անուշ, մին-
 չեւ վաղը... : (Կ'ելլէ արագ)
 (Դուրսէն կը լսուի երիտասարդուհիի մը երգի ձայ-
 նը՝ «Հօյ Նագանիմ Նագանիմ...» — մէկ տուն միայն) :
 ՍԱՆԴ. — (Ուշադիր մտիկ կ'ընէ, յետոյ) Աննան է
 երգողը, իր տասնըջորս տարեկանի երջանիկ ըմբռնումով :

Տեսիլ Բ

(Կը մտնէ Հերիքնազ, Բիւքանիոյ գիւղի կիներու տա-
 րագով : Հագած է մետաքս շալվար լայն ծալքերով, մե-
 տաքս պլաուզ, մինչեւ վիզը կռնկուած, քեւերը գոց մին-
 չեւ դաստակները : Գլխուն կապած է ոսկեհիւս եագմա,
 ծայրերը հանգրիհած ֆունքերուն վրայ : Վիզը կայ ոսկի
 շարոց, մարգրիտ, քեւերը ապարանջաններ : Մագերը
 հիւսկով կռնակն ի վար կախուած : Ոտքերը ունի գարդա-
 րուն մուգակներ : Առջեւը կապած է գոգնոց, նոյնպէս մե-
 տաքս) :

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — Ա՛յ, աղջիկ... :
 ՍԱՆԴ. — (Ոտքի) Ի՞նչ կայ, մայր... :
 ՀԵՐԻՔ. — Դուրսը գո՛րծ, գո՛րծ, գո՛րծ, եւ դուն հոս
 նստեր, քիթդ նորէն թուղթերուն մէջ խօթեր ես :
 ՍԱՆԴ. — Մա՛յր, չե՞ս խորհիր որ դպրոցը զիս կը
 յոգնեցնէ :
 ՀԵՐԻՔ. — Չբուսնէի՛ր, այդ Սթամպուլները չերթա-
 յիր, հիմա լեզուդ աք խաղար չէր էրկնար վրանիս :

ՍԱՆԴ. — Խնդրե՛մ, մա՛յր... :
 ՀԵՐԻՔ. — Ծոս-խօճաման պէ՛ծէկծի մը տունն է :
 Մտնող էլլողին հիսապը չկայ, եւ դուն հանրմ տուտուի
 պէս Սթամպուլէն բերած խումաշներդ հագած թուղթ կը
 մրտես :
 ՍԱՆԴ. — Գիւղին վարժուհին եմ, տարբեր կրնա՞մ
 հագուիլ :
 ՀԵՐԻՔ. — Սանքի ազգին փարային կարօտ կանք :
 Հաճի պապայիդ խելքը, որ թաղականներու խանմիչ ե-
 ղաւ տէ, քեզ գեղին օյրարդ ըրաւ :

ՍԱՆԴ. — Մա՛յր, դրամը չէ հարցը, ըրածս աղա-
 սիրական գործ մ'է :
 ՀԵՐԻՔ. — Սո՛ւս, սո՛ւս, ազգդ ալ դուն ալ : Նոր նոր
 բաներ մի հաներ քեզմէ :
 ՍԱՆԴ. — (Ինքնիքն) Նեվրիկ հօրաքոյրս պէտք էր
 նախատեսէր այս վիճակը :
 ՀԵՐԻՔ. — Աստուած որ կը սիրես առ Նեվրիկին
 անունը մի տար. գերէ սինիրներուս կը դպչի :
 ՍԱՆԴ. — Մա՛յր, ի՞նչ պատճառ տուած եմ այս քու
 խստութեանդ :
 ՀԵՐԻՔ. — Հէլպէ՛թ, ինչո՞ւ չնեղանամ : Ականջդ ե-
 տիդ դարձուր ու իմացիր թէ գեղացին ի՞նչ կը խօսի քու
 վրայ :

ՍԱՆԴ. — (Չոր կերպով) Ի՞նչ... :
 ՀԵՐԻՔ. — Կ'ըսեն որ դպրատուն կ'երթաս էլին աղին
 հետ ճիւղէ ընելու :
 ՍԱՆԴ. — (Հեզմակամ) Կը վախնաս որ գեղին տղան
 զիս չպիտի՞ առնէ : Ես արդէն այս գեղին ապրանքը չեմ :

Տեսիլ Գ

Կը մտնէ Հանի Մամաս : Հագած է Բուսնիի ձեւով
 լայն շալվար, մէջքը Բուսնիի կարմիր գօտի, արմալու
 գուճա սարխա, գուլթը փէս՝ շուրջը փաթեթած սեւ փու-

շի որուն ծոպերը կ'իյնան քակտին վրայ: Վզեն ձգած է՝
երկայն արծաթ շղթայ՝ ժամացոյցով, սարխային կո-
նակները արծաթ են, ոտքը հագած է փայլուն կիսակո-
շիկներ: Հանի Մամաս 50-ը անցուկ մարդ է — մատերուն
մէջէն կախուած է քեռիպար քէսպիի:

ՄԱՄ. — (Կը նայի աղջկան կիրքով) Հալլա՛, հալլա,
ատ ի՞նչ լեզու է մօրդ դէմ, աղջի՛կ:

(Մանդուխտ վախցած ետ ետ կ'երթայ)

ՄԱՄ. — Վախցա՞ր... հէ՞... քեզի մի...:

ՀԵՐԻՔ. — (Շտապով) է՛հ, դուն ալ, բերանդ չաւ-
րես, Հանի աղա:

ՄԱՄ. — (Աղջկան) Մտիկ ըրէ՛, աղջի՛կ, դուն դեղին
ապրանքն ես, կը լսե՞ս... վաղէն սկսած ալ գեղին
վարժուհին չես: Նորը այս իրիկուան վախօրով կը հաս-
նի: Քու կարգուելու ատենդ եկած է: Նստէ տունդ ու
օժիտդ չտկէ:

ՍԱՆԴ. — Հա՛յր, խնդրեմ, թոյլ տուէք ինձ խօսելու:

ՄԱՄ. — Ի՞նչպէս ալ լեզուդ կը կոտորես: Չէ՛, չէ,
խօսելու կարգը խմս է: Մենք խապա, խուպա Անատօլցի,
չենք ձգեր որ մեր աղջիկներուն լեզուն արշըն մը դնու-
րս իյնայ: Եւ թէ... ատ Սթամպօլու խըյաֆէթդ աչքերս կը
նեղեն: Կ'ուզեմ որ չէնք շնորհք հաղուիս, մեր գեղին աղ-
ջիկներուն պէս:

ՍԱՆԴ. — Մա՛յր, խնդրեմ, դուն խօսէ, ես Պոլիս...:

ՄԱՄ. — (Կտրելով աղջկան խօսքը) Քեզի քաշէ ատ
լեզուդ, եւ Հանի մարդը օգնութեան մի կանչեր: Չե՞ս
գիտեր որ աս տան մէջ իմ խօսքիս վրայ խօսք չի կրնար
դրուիլ:

ՍԱՆԴ. — Մեռնիմ չարլար չեմ հազնիր...:

ՄԱՄ. — (Կիրքով) Ի՞նչ խալթ ուտել է...:

ՀԵՐԻՔ. — Մանդո՛ւխտ, զաւակս, քեզի համար կտրել
կուտամ արշընը երկու օսկինոց խումաշներէն...:

ՄԱՄ. — (Կնօջը խօսքը կտրելով) Կաշառքի պէտք
չկայ կնի՛կ...:

ՍԱՆԴ. — Լաւ է որ ես հազնիմ պարզ տպածոյ, մուս-
լին, էթամին, մարքիզէթ, փօստէ, քան թէ...:

ՄԱՄ. — (Ապշած մտիկ տալով) Ի՛նչ, ի՛նչ, ի՛նչ,
(Կնկանը) Պապամ ասոր լեզուն ալ պիչիմ մըն է դարձեր:

ՀԵՐԻՔ. — Սթամպօլցոց հագած աժաննոց խումաշ-
ներուն անունները կուտայ, ի՞նչ պիտի ըսէ:

ՄԱՄ. — (Աղջկան) Շիտակ հայերէն չխօսի՞ս, աղ-
ջիկ:

ՍԱՆ. — (Նեղացած) Պարզ, յստակ հայերէն է խօ-
սածս, հա՛յր:

ՄԱՄ. — Հա՛յր, հա՛յր, հա՛յր: Ի՞նչ է ատ: Հանի
Պապա՛ ըսես նը բերա՞նդ կը ծոխ:

ՍԱՆԴ. — (Վշտացած) Ի՛հֆ... (կը ֆայլ դէպի դու-
ռը):

ՄԱՄ. — Թափուրը նայէ մէյ մը կնի՛կ, թափուրը:

ՀԵՐԻՔ. — Սանդո՛ւխտ... (յանդիմանական մի ժեստ)

ՍԱՆԴ. — (Կանգ առած դրան մօտիկ) Դուք ինձի
հա՞յր մա՞յր էք:

ՄԱՄ. — Հապա... խարա Մուրսալի բաղնեպանին
թոռնե՞րն ենք:

ՀԵՐԻՔ. — (Հապնեպ) Հա՛ճ աղա, Հա՛ճ աղա, բե-
րանդ գիտցիր:

ՄԱՄ. — Ի՞նչ ընեմ, սա աղջիկը, սինիրներուս թա՛խ
մէջը կ'անիծէ:

ՍԱՆԴ. — Բան մըն ալ ըրած չունիմ ես...:

ՄԱՄ. — (Կիրքով) Կարգի պիտի դա՞ս աղջի՛կ... թէ
ո՛չ...:

ՍԱՆԴ. — Դպրոցը զիս կարգի բերած է: (Կրքով
կ'ելէ):

ՀԱՃԻ ՄԱՄԱՍ ԵՒ ՀԵՐԻՔՆԱՁ

ՄԱՄ. — (Գլուխը օրօրելով, նստելով եւ սիկրէթը փաթթելով) է՛... ասոր վերջը ի՞նչ պիտի ըլլայ:

ՀԵՐԻՔ. — Ի՛չթէ կը տեսնա՞ս: Ես ան ատենները ինքզինքս բզբտեցի որ աղջիկը Նեվրիկին չտաս, դուն մտիկ չըրիր: Տարաւ իր մուպարէկ Սթամպօլը, մայմուն մը դարձուց զրկեց: Տեսնաս, առտունները շտկէ շիտակ մարդ կը ճաթեցնէ: Սաաթներով այնպուն դիմացը անցած, աչքին, զթին, բերնին հետ կը խաղայ: Ցաւիս վրայ ալ թաղականներուն խօսքին եկար տէ աղջիկը դպրատան օյրորդ շինեցիր:

ՄԱՄ. — է՛... շատ տըռ տըռ չուզեր: Ես թաղական մարդ եմ, ըրածս չըրածս գիտեմ...: Խէչօ քէհեային սիրտը ատանկ ուղեց, ես ալ... կամեցայ:

ՀԵՐԻՔ. — Կամեցար, հա՞... անանկ է նը դնա տէ օտքը խոթած փուշը հանէ քու ձեռքը:

ՄԱՄ. — Անանկ մը կը հանեմ որ...:

ՀԵՐԻՔ. — Էյէր թա՛խ մսիդ մէջը խրած չէ նը...:

ՄԱՄ. — (Խորամանկ խնդրով) Քէհեան գործը գիտէ...:

ՀԵՐԻՔ. — Քէհեային ի՞նչ վարպետորդի ըլլալը գիտեմ, ես ալ: Հը՛... Մերկերիոս, Պոլիս եղած ատենը աղջիկը տեսեր խելքն է թռուցեր, ու հայրը տղին քէյֆը բերել տալու համար Սանդուխտին հոս պաշտօն առաջարկեց: Ա՛տ է ինծի ըսել ուզածդ:

ՄԱՄ. — Ալ ի՞նչ կ'ուզես աւելի: Իչտէ գեղին էն հարուստ տղան փեսացունիս:

ՀԵՐԻՔ. — Խելքիս չպառկած մէկ բանը...:

ՄԱՄ. — Ի՞նչ բանը:

ՀԵՐԻՔ. — Շիտակը խօսի՞մ:

ՄԱՄ. — Հրամմէ:

ՀԵՐԻՔ. — Էստունը անցուկ տղայ մը, սըրբի պէս պօյ, պիկները ըսես ականջները հասեր են: Զկորտած չուանը չէ մնացեր: Սթամպօլը, Իզմիրը, Ալլոփա պիթոն օտքին տակը առած տղայ է:

ՄԱՄ. — Չօք չէյ, շատ պտտողը դէ՞ չ կ'ըլլայ եղեր:

ՀԵՐԻՔ. — Ի՞նչ դիտնամ, կ'ըսեն որ ամէն դացած տեղը կնիկ մը ունի:

ՄԱՄ. — Կ'ըսե՞ն... շատ բան կ'ըսեն... է՛... հարստութեան ալ բան ըսող կա՞յ...: Ի՛չթէ՛ աղջիկը գեղին քէհեային հարսը պիտի ըլլայ:

ՀԵՐԻՔ. — Քթին պիտի դնէր տէ...:

ՄԱՄ. — Ի՞նչ խօսք կնիկ, աղջկան հարցնողը վո՞վ է:

ՀԵՐԻՔ. — Աղջիկը որ չուզէ...:

ՄԱՄ. — (Պելսը ուղղելով) Չուզէ՛...:

ՀԵՐԻՔ. — Հիմակուընէ ըսեմ քեզի, աղջիկը տունը կը ձգէ ու կը փախի ու ատ տղան չառներ:

ՄԱՄ. — (Կիրքով) Քու ալ կամքդ անանկ կ'ուզէ, չէ՞...:

ՀԵՐԻՔ. — Խօշիս չերթար տղան... իչտէ պու...:

ՄԱՄ. — Կնիկ, քսանըհինգ տարի է կարգուիլիս, օր մը օրանց իրարու խառնաղբսը չենք ըսած, նոր նոր իրար բզբտելու պիտի ելլանք: (Կիրքով) Իմ կամքս այս է, գիտցիր ու լեզուդ քեզի քաչէ:

ՀԵՐԻՔ. — (Կակազելով) Դուն... դուն... գիտես, Հա՛ճ աղա: Սանքի մտքէս անցածն էր ըսի:

ՄԱՄ. — Մտքէդ անցածն ալ կլլէ ու դուրս մի հաներ: Կը խորհիս որ չեմ հասկցած Սանդուխտ ի՞նչ ջրերու վըրայ է: Խելքը ատ անկուտին տուած է, չէ՞: Է՛հ, Ինծի կ'ըսեն թաղական Հաճի Մամաս աղա: Վաղէն չուտ չկայ թէս քէրէն կուտամ ձեռքը ու Սթամպօլու ճամբան իչարէթ կ'ընեմ: Զիապէ՛, ճէպը տէլիկ ազգայինճին թող երթայ Մուշի Քուրտերուն գլխուն կարդայ իր աւետարանը:

ՀԵՐԻՔ. — Ազգայինճի մըն ալ աղջիկդ է, ցաւիս վրայ:

ՄԱՄ. — Ազգայինճիին թա'խ քէօքը, Լօթը պօրաւ...

ՀԵՐԻՔ. — (Հապնեպով) Չքօքըս հա', Երուսաղմայ սուրբ խորանին առջեւի ըրած ուխտդ յիշէ:

ՄԱՄ. — (Կը յաչակնէ) Մեղա'յ, մեղա'յ, հաղար անդամ:

ՀԵՐԻՔ. — Բան մը ըսե՞մ, մարդ:

ՄԱՄ. — Ըսէ երկուք:

ՀԵՐԻՔ. — Էկու Սանդուխտը Սանդուրենց Մանուէլին տանք: Մանուէլն ալ գէշ տղայ չէ, աղջկան վրայ հոգի կուտայ, ու հարուստ ալ են:

ՄԱՄ. — Տահա՞...:

ՀԵՐԻՔ. — Է, վերջապէս Սանդուխտ դաւակնիս է, սիրածին որ չենք տար, դսնէ կէնճուկ, աղուոր տղայ... մը...:

ՄԱՄ. — Կը բաւէ, դուն կ'աշխատիս թէ՛վէս տաքցընել: Ծօ', Մերկերիոսին ի՞նչ է եղեր ծօ': Մանուէլը քու աչքովդ չեմ տեսնար: Ստաս անոր կը պահեմ, ամա՛, Սանդուխտ քէհեային տունը կ'երթայ հարս: Ել հիմա սուքի:

(Հերիքնազ ծանրօրէն կ'ելլէ)

ՄԱՄ. — Գնա՛ ներս, Էւ մէգէի լաւ թէ՛վտի մը շտկէ, քէհեան այս իրիկունս հոս պիտի գայ:

ՀԵՐԻՔ. — (Քալելով) Աղջկանդ աչքը բացուած է, իրեն չըսած ինչպէ՞ս կրնաս գործ տեսնել:

ՄԱՄ. — (Պօռալով) Տահա լեզուդ պիտ էրկնա՞յ...:

(Հերիքնազ կ'ելլէ գլուխը կախ)

(Հանի Մամաս դանդաղօրէն կը հանէ գօտիին մէջէն քապախան, չիպուխը, կը փաթթէ սիկարան, կ'անցնէ երկայն չիպուխին, կը վառէ կը քաշէ երկար շունչ մը, կը փչէ դուրս մուխը եւ կը ժպտի ինքնիրեն):

ՄԱՄ. — Խէչօ քէհեային տունը աղջիկ չտա՞մ... մէյէր Փրկիչ երթալիք խենդ եմ, (կը ծիծաղի) հա՛, հա՛, հա՛...:

Տեսիլ Ե.

Կը մտնէ Խէչօ քէհեա, քիչ տայրեքուքեամբ հագուած է Հանի Մամասի պէս, միայն աւելի ծանրագին: Չախ ձեռքը ետին կապած, աջին մէջ ունի խոշոր երկայն քէհիպար քէտպի: Գոռոզ է եւ ինքնալստահ, Հանի Մամաս ոտքի կ'ելլէ:

ԽէՉՕ. — (Թէմէննայ) Բարբ իրիկուն, Մխսի:

ՄԱՄ. — (Խորին քէմէննայ) Բարով, հաղար բարով:

Հրամէ, հրամէ քէհեա աղա, նստէ:

(Խէչօ կը նստի ծալապատիկ սէտիքին վրայ)

ՄԱՄ. — Ճղարա, չպուխ, նարկիլէ, հոգիդ ո՛ր մէկն որ կ'ուզէ:

ԽէՉՕ. — Նարկիլէ մը եթէ չտկած ունիք:

ՄԱՄ. — (Դէպի դուռը) Աղջի Մարինո՛ս:

(Դրան մէջ կ'երեւի քարմագեղ աղջիկ մը, հագուած գիւղի աղջիկներու պէս):

ՄԱՐԻՆՈՍ. — (Դրան մէջէն) Ի՞նչ կայ Հաճի՛ Պապա:

ՄԱՄ. — Քէհեա աղային նարկիլէ մը չտկէ:

(Աղջիկը կը մտնէ խոնարհաբար քէմաննայ կ'ընէ հիւրին):

ԽէՉՕ. — (Հիացումով կը դիտէ աղջիկը) Ապրի՛ս, աղջիկս:

(Մարինոս կը վերցնէ նարկիլէն փսխով, կը տանի դուրս: Խէչօ նոյն հիացական նայումէքը կ'երկարէ մինչեւ դուռը):

ԽէՉՕ. — Մաշա՛ւլա, աղջիկներդ ամէնն ալ գեղեցիկ են:

ՄԱՄ. — Աղէկ որ մօրերնուն դին քաշեր են:

ԽէՉՕ. — Քեղի ի՞նչ է եղեր:

ՄԱՄ. — Էյէր աշխարհքին զէմմը ընելու բերան ունիմ, իմ ալ ծուռս տեսնելու աչք ունիմ: Կնիկ մարդոց բերնին ջրերը վաղցնելու հիէթ մը չկայ վրաս եա... (քա՛հ, քա՛հ, ծիծաղ):

ԽէՉՕ. — Ամմա ըրիր հա՛... հապա խե՞լքդ, իմաստութի՞ւնդ:

ՄԱՄ. — (Գոռոզ) Է՛... ատոր խօսք չունիմ: Էյէր խելք չունենայի, ոչ Սթամպուլի շարչըին վրայ շերամաբոյժ Հաճի Մամաս աղա կրնայի կոչուել, ոչ ալ դիւզին մէջ թաղական աղա:

ԽէՉՕ. — Տեսա՞ր մի: Էրիկ մարդուն քով խելք ու ճարպիկութիւն փնտռելու է:

ՄԱՄ. — Հիմակուան նորելուկներուն հարցուր:

ԽէՉՕ. — Նորելուկները... հա՛, հա՛, հա՛... (մէջքի գօտիին մէջէն կը քաշէ դուրս քաակ մը լիքն ոսկի):

ԽէՉՕ. — Սվիկայ կը խօսի, սա՛, սա՛, (դրամը կը շխշխկացնէ):

ՄԱՄ. — Բերանդ քէտկին է, քէհեա, հա՛...:

ԽէՉՕ. — Ինչո՞ւ չէ, Սթամպուլու Պանք Օթօմանը կը պատկիմ... շատ չըսեմ... սանկ 6000 դեղին: Քրէտի Լիօնէն, Փօնսիէէն, Էթիօպիօնէն մաստէ...:

ՄԱՄ. — Գիտեմ, բեռդ բռնած ես:

ԽէՉՕ. — Տասը պիրինճի այգի, հինգ թթաստան, երկու պաղչայ, 6000—10000 օխչար, 2000 փեթակ մեղու... եայրան անհաշիւ բադ, սագ, հաւ, հինտի...:

(Կը մտնէ Մարիմու, կը դնէ նարկիլէն ֆէհեայիմ առջեւ, կ'ելլէ)

(Գրպանով նարկիլէն) Միտի Մարիմուդ ալ ժմներ է:

ՄԱՄ. — Բախտն ալ բացուեր է:

ԽէՉՕ. — Որի՞ կուտաս:

ՄԱՄ. — Աղբարս Նիվ Եորք է, դիտես եա՛:

ԽէՉՕ. — Հա՛...:

ՄԱՄ. — Հոն աչքին պատուական միւսիւ մը զարկեր է, գրեց ինձ, անոր համար ուզեց: Ես ալ չէ չեմ կրնար ըսել աղբօրս:

ԽէՉՕ. — Ես քու խելքին մեռնիմ, Հա՛ճ աղա, ո՞ւր է լսուած որ խանատան տան զաւակ մը թա՛խ Համելիզանները հարս գրկուի:

ՄԱՄ. — Չէ՛, քէհեա, դուն հող կը սխալիս: Աստուած ինձի հինգ վարդ տուաւ, մէկը աղբարս կ'ուզէ, կրնամ էսիրկէմիլ ընել:

ԽէՉՕ. — Գու գիտնալիք բանն է, Հաճի, սանքի ըսել կ'ուզէի որ աղջիկներդ տեսօք են, գետինը չեն մնար:

(Կը մտնէ Հերիֆնագ)

Հերիֆ. — (Թէմանայ) Օ՛, բարով եկեր ես, քէհեա աղա:

ԽէՉՕ. — (Քչիկ մը տեղէն շարժելով) Հազար բարով, Հաճի խաթուն, յուսամ լաւ էք:

Հերիֆ. — Փառք Տիրոջ, քէհեա աղա, ձեր մեծութեան տուածի ենք, Օսկի խաթունն ինչպէ՞ս է:

(Հերիֆնագ կը նստի)

ԽէՉՕ. — Օսկին հինը չէ մնացեր, վեր վար էլած էլած ատեն կը տքտքայ: Մենձ տան մենձ հոգը վրան է:

ՄԱՄ. — Կարգէ տղաքդ եւ Օսկիիդ օգնական բեր:

ԽէՉՕ. — Մենք ալ ատ խորհուրդին վրայ ենք: Մերկերիտսին աչքն ալ ճամբայ կը փնտռէ: «Կարգէ դիս, Պասրա, չէ նը կ'երթամ» կ'ըսէ:

ՄԱՄ. — Ատենն ալ եկած հասած է:

ԽէՉՕ. — (Չուարքօրէն) Նոր հարս ըսուածն ալ տան մէջ տէօլլէթ է: Անանկ չէ՞ Հա՛ճ աղա:

ՄԱՄ. — Անանկ է...:

ԽէՉՕ. — Միտքս կուգայ Օսկիիս հարսնութիւնը: Լուսահողի սրապաս կը կանչէր — «Հա՛րս, թաս մը ջուր, հա՛րս, թէմպէքիս թրջէ, հա՛րս, խահուէ մը եփէ, հա՛րս, նարկիլէիս կրակը արծարծէ, հա՛րս, քունս առեր է, տե-

ղերս շտկէ՝ ու թումսուրիկ, կլորիկ Օսկիս կը դառնար տան մէջ շուհակին մաքոքին պէս :

ՀԵՐԻՔ. — (Ոգեւորուած) Շիտա՛կ իմ հարսնութիւնս միտքս եկաւ :

ՄԱՄ. — Ամմա ըրիր հա՛... սանքի բազմութեան մէջ հարս էկար :

ՀԵՐԻՔ. — Ինչո՞ւ ատանկ կ'ըսես, Հա՛ճ աղա, պարոն տատս մէկ, Հաճի մամաս երկուք, աղբարդ երեք, Նեվրի՛ կը չորս, չորսի տատն ալ դուն կուտայիր, ութը :

(Խէչօ կը ծիծաղի)

ՄԱՄ. — (Լուրջ) Հերիքնազ շիտակ է, քէհեա, թիթիլ մարդ եմ : Էղկիս շատ է : (Կնկանը կը նայի ժայտով, սիրով) Ամմա քեզ հանրմի պէս պահեր եմ, չէ՞... :

ՀԵՐԻՔ. — Աստուած արեւդ շատ ընէ, Հա՛ճ աղա : Հա՛ճ աղա :

ՄԱՄ. — Անանկ որ է, Հերիքնազ, ել դնա անուշ կարանէն փարջ մը մոմուռկ գինի բեր, քէյֆ մը ընենք :

(Հերիքնազ ուռփի)

ԽէՉՕ. — Հարկ չկայ, Հաճի խաթուն, գինին դու եփիւրայ է :

ՄԱՄ. — Ատոր համն ալ պախշա է :

ՀԵՐԻՔ. — (Նազանքով) Հա՛ճ աղան իրաւունք ունի : Ղրկեմ փարջ մը ներս սէ, երկու թաղական անուշ ըրէք : (Կ'ելլէ)

ՄԱՄ. — Մէղէն չմոռնաս :

ՀԵՐԻՔ. — (Իրան մէջէն) Մէյէր լեռնցի՞ եմ, Հա՛ճ աղա, առանց մէղէի գինի կը խմուի՞ : (Կ'երթայ)

ԽէՉՕ. — (Հիացիկ աչքով կը նայի դեռ հեռացող կընդ ետեւէն) Կնկանդ մաշալլա, ոչ սմուիլ ունի ոչ թոռմիլ :

ՄԱՄ. — Պատուական կնիկ է Հերիքնազս... :

ԽէՉՕ. — Աստուածն Ամենակալ Մերկերիոսիս դէմ ալ ասանկ բախտ մը հանէ :

ՄԱՄ. — Թող աչքը լաւ բանայ սրտին ուղածը ձեռք անցնելու : Հերիքնազը ինձի կամեցող չէր Գընճըլարցի Մխիթարոյ, ամմա ես... գողցայ... :

ԽէՉՕ. — (Բարձր ծիծաղ) Տղաս ալ միտքը անանկ դրած է : Կուտա՞ն՝ կ'առնէ, չէ՞ն տար՝ կը գողնայ... :

ՄԱՄ. — (Խորամանկ ժպիտով) Հա՛խ է, հա՛խ... :

ԽէՉՕ. — (Յաղթանակաւ) Անանկ որ է տուր Սան՝ զուխող :

ՄԱՄ. — (Մտախոհ կը քաշքշէ պեխերը)

ԽէՉՕ. — Չե՞ս խօսիր :

ՄԱՄ. — Սպասէ պէ՛... աղջիկ տալը ի՞նչ կարծեցիր : Աս ալ խոզակի պազար չէ՛ ես... :

ԽէՉՕ. — Չտաս՝ կը գողնանք՝ ըսի ևս : Դուռդ գոցես՝ էրդիքդ կը ծակենք... ու աղջիկը կը գողնանք, հասկցա՞ր... (Կուռիք կը գարնէ ստիքին)

ՄԱՄ. — Եավա՛ջ... հիմա ինչ կայ չկայ թավանը կը հանես :

(Մարինոս կը բերէ թէփսիս մէզով, գինիով կը դնէ փոքր սնդանիս վրայ եւ կը հեռանայ) :

ՄԱՄ. — (Ազօղան ետեւէն) Հաճի մարդ ներս զրկէ :

ՄԱՄ. — Գլխու վրայ, Հաճի պապա : (Կ'ելլէ)

ԽէՉՕ. — Իչթէ գինին եկաւ :

ՄԱՄ. — Մենք ալ անուշ կ'ընենք :

ԽէՉՕ. — Մինչեւ խօսք չտաս, պուկունքս խատէհին չեմ դպցներ :

(Կը մտնէ Հերիքնազ)

ՀԵՐԻՔ. — Հա՛ճ աղա, զի՞ս կանչեր ես :

ՄԱՄ. — Մէյ մը նստէ : (Հերիքնազ կը նստի)

ԽէՉՕ. — Խօսքդ Մխիթար :

ՄԱՄ. — (Կնկանը) Կնի՛կ, քէհեան աղջիկ ուղելու եկեր է :

ՀԵՐԻՔ. — (Քմծիծաղով) Մեղա՛յ, աս ալ նո՞ր օրէնք է : Մեր գեղին մէջ աղջիկ ուղելը ասանկ չըլլար, քէհեա

աղա: Մէկ-էրկուք մը կուգաք, կ'երթաք, ետքը Տէր
Պապան կը զրկէք, մեզի ալ ժամանակ կուտաք, կը խոր-
հինք:

ԽէՉՁ. — Աստ հին ձեւերը իմ գլուխս չեն թրջեր,
Հաճի խաթուն: Մենք զիրար նոր չպիտի ճանչնանք:

ՀԵՐԻՔ. — Ո՞րմէկ սղիզ վրայ է խօսքը, Աստուած
տուեր չէ խնայեր. վեց հատ, ամէնքն ալ ժամած:

(Մամաս խոր մտածումով միշտ կը ծխէ)

ԽէՉՁ. — Ծառան եմ Տիրոջս, իր տուածին համար,
Հաճի խաթուն: Սկսելու մենք մենծէն...:

ՀԵՐԻՔ. — (Ահ ու դողով) Սանդուխտս, 18 տարեկան
դեռ նոր պիտի ըլլայ, քէհեա աղա, մէհրէմէթ ըրէք,
Մերկերիոսը երեսունը անցուկ մարդ է:

ԽէՉՁ. — Միւլքի, հարստութեան, լեղուի, ճարպի-
կութեան քով, Հաճի խաթուն, հոգիդ սիրես, քանի մը
տարիի տարբերութիւնը բան չէ:

ՄԱՄ. — (Կը ծիծաղի խորամանկօրէն, Հերիքնազ կը
նայի երկան)

ԽէՉՁ. — Սանդուխտ կարդացող է, հայերէն, Ֆրան-
սերէն, իշթէ Մերկերիոսս ալ գրող կարդացող է հայերէն,
Ֆրանսերէն, թրքերէն, եւ... հոռոմերէն...:

ՄԱՄ. — Քէհեա աղան շիտակ է, կնիկ...:

ԽէՉՁ. — Տուէք խօսքերնիդ նայիմ...:

ՀԵՐԻՔ. — Ժամանակ տուէք մեզի, քէհեա աղա: Ա-
սանկ պիտի պիր գործ կ'ըլլա՞ր:

ԽէՉՁ. — Աս ամէնը նազ է, ուրիշ բան չէ:

ՀԵՐԻՔ. — (Նեղուած) Խաչ որ նազ չէ:

ԽէՉՁ. — Մերկերիոսս տունը ինծի կը սպասէ: Խօսքը
տանելուս պէս վաղը գիշերուան վափօրով ճամբայ պի-
տի ելլէ դէպի Պոլիս, նշանը բերելու: Ալիմ Ալլահ, նշան
մը դնեմ, նշան մը ո՞ր... լսողին մատը բերնին փակի:

ՄԱՄ. — Ի՞նչ կ'ըսես, կնիկ:

ՀԵՐԻՔ. — (Նեղուած) Պապա չե՞ս... ինչո՞ւ ինծի
կը հարցնես:

ԽէՉՁ. — Հաճի խաթուն, դուն ել ինծի բերնի քաղցը-
րութիւն մը բեր:

ՀԵՐԻՔ. — (Կրֆով) Ծէքէ՞ր է ուզածդ, քէհեա աղա:
Աղջիկ ուզողին բերանը խօլայ խօլայ չէքէր չղրուիր:
Մենք ալ մեր խորհելիքը ունինք: Եկող այսօր լուր մը
կուտանք:

ԽէՉՁ. — (Մամասի) Ի՞նչ ըսի քիչ առաջ քեզի,
Հաճի:

ՄԱՄ. — (Գլուխը փրկելով կնկան) Կնիկ, աղա-
տուելու ճար չկայ: Մերկերիոս կը սիրէ աղջիկը...:

ՀԵՐԻՔ. — Դուն արդէն հէմէն պատրաստ ես...:

ՄԱՄ. — Ե՛լ, աղուորս, դնա՛, Սթամպուլէն բերածս
չէքէրէն աման մը լեցուր բեր, հայտէ, Էսկի տօսք տուչ-
ման օլմազ:

ԽէՉՁ. — (Գոհ, պիտերը շոյելէն) Էօյլա եա... էօյլա
եա...:

ՀԵՐԻՔ. — (Էրկանը, կամացուկ) Հաճ աղա, հոգիդ
սիրես...:

ՄԱՄ. — Ել դո՛ւն... ըսածս... ըրէ...:

ԽէՉՁ. — Կեցցէ Հաճ աղա:

ՀԵՐԻՔ. — (Կ'ելլէ ոտքի, կ'երթայ, կը խօսի ինքնի-
րեն) Պապա ըսուածը իշթէ ասանկ կ'ըլլայ, ուզողին չէ
չըտեր:

ՄԱՄ. — Աւելորդ խօսք չուզե՛ր...:

ՀԵՐԻՔ. — (Կրքի ախարկ մը երկան, կ'ելլէ: Երկու
աղաներ ատեն մը լուռ կը ծխեն)

ԽէՉՁ. — Կնկանդ սրտովը չէ, կարծեմ...:

ՄԱՄ. — Կնիկ ըսուածը կարճ կը խորհի, քէհեա, ու
յետոյ, մարերը աղջիկներուն փակած կ'ըլլան, Աստու-
օրէնքով:

ԽէՉՁ. — Սուրբ պսակը գալէն ետքը, յուսամ կը փոխուի:

ՄԱՄ. — Նշանը գալէն ետքը, ըսէ': Կնկայ աչքը օսկին կը սիրէ:

ԽէՉՁ. — Ես ալ Սանդուխտը օսկիին մէջ լողացնեմ որ աշխարհ տեսնայ:

ՄԱՄ. — Ո՛ւ կնի՛կս ա՛լ տեսնայ:

(Կը մտնէ Հերիքնազ աման մը շաքարով, դէմքը կախ)

ԽէՉՁ. — (Կարմիր թաշկինակը կը փոխ ստոխիին վրայ) Լեցուր հոս:

(Հերիքնազ կը լեցնէ: ԽէՉՁ կը ծրարէ ու կը հրէ մէջքի գօտիին մէջ)

ՄԱՄ. — (Հանգիստ շունչ մը քաշելով) Հերիքնա՛զ լեցուր գինին:

(Հերիքնազ կը լեցնէ երկու գաւաթ, կուտայ աղանձրում)

ԽէՉՁ. — (Գաւաթը ձեռքը) Հաճի խաթուն, խնամութեան սիրոյն, երեսդ խնդացուր:

ՀԵՐԻՔ. — Իմ կամքովս չէ ես, ի՞նչ մեղքս պահեմ:

ՄԱՄ. — Կնի՛կ...:

(Հերիքնազ գուլիը կը թօթուէ)

ԽէՉՁ. — (Կնիլէ ոտքի) Թօխայ մը, Մխսի:

ՄԱՄ. — (Ինքն ալ ոտքի) Փէք աղէկ, (գաւաթները կը դալին, կը խմուին)

ԽէՉՁ. — (Գաւաթը արտաքին վրայ դնելով) Աստուած թամամին հասցնէ:

ՄԱՄ. — Ատէ՛ն...:

ԽէՉՁ. — Այսօր ասչափ. (կը վերցնէ գետնէն իր թէպիկը կը խոթէ գօտին):

ՄԱՄ. — Աստանկ բան կ'ըլլա՞յ:

ԽէՉՁ. — Մեղրի համար թուճճար պիտի դար առ իրիկուն Սթամպուլէն: Վաղը Օսկիին հետ կուգանք, խօսք-

կապ մը կը բերենք, հարսնցուն ալ մէյ մը ձեռքերնիս թող պազնէ:

ՄԱՄ. — Ճանըմ, իմ միտքս աղէկ քէյֆ մը ընել էր աս իրիկունս:

ԽէՉՁ. — Վա՛ղը, վա՛ղը, հիմա բարը քիչեր վրանիդ, խնամիներ: (Կը քալէ)

ՄԱՄ. — Բարի գիշեր: (Կը հետեւին քէհեային մինչեւ դուռը: քէհեան կ'ելլէ):

ՄԱՄ. — (Կնկանը մօտեցալով, յանդիմանական) Ինչո՞ւ բերնիդ վրայ Աստուածամօր կողանքը ինկաւ:

ՀԵՐԻՔ. — Հոգիս անանկ նեղն է որ, դուն փաթթի մեծ դուռ բացիր:

ՄԱՄ. — Ի՞նչ փաթթի, ծօ՛...:

ՀԵՐԻՔ. — Աղջիկը օյունով տուն բերիր, աղէ՛կ: Իմ ալ ուզածս այդ էր... Ամմա ելլել տէ պիտպիթուն աղջկան կամքը չհարցուցած տա՞լ... Սանդուխտ դպրոց տեսած, ըսի ես, ու աչքը բացուած է, անդին ալ հօրաքոյրը կոնակն է: Այս օրերս հոս պիտի դար. ելլէ իրաւ դա՛յ...:

ՄԱՄ. — (Հեզմանով) Թող դայ, զաւկին տէրը ես ու դուն ենք:

ՀԵՐԻՔ. — Ատկէ տասը տարի շուշ էր: Ան ատեն Սանդուխտ ութ տարեկան էր, անուանդ տօնախմբութեան գիշերը մի՞տքդ է... (Մամաս դանդաղ կ'երթայ կը նստի տեղը):

ՄԱՄ. — (Ծիծաղելով) Հա՛, միտքս է, գլուխս տաքցաւ, քէֆի եկայ, ու աղջիկս հօրքուրին տուի... է՛. հիմա ալ ես կ'առնեմ, իշթէ:

ՀԵՐԻՔ. — Երդու՞մով տուիր...:

ՄԱՄ. — Թա՛հ հո՛ւ... ատ էրդու՞մս, կնի՛կ, միւրիւրը զէման է եղեր:

Կը մտնէ նէվրիկ, 1905-ի պօլսական նորածու-
թեամբ: Գլուխը լայնեզր գլխարկ, դէմքը ֆօզ, երկայն
հովանոցաձեւ հագուստ, երկայն ֆղանցֆով, թեւերը ու-
ռուցիկ: Մէկ ձեռքը խոշոր պառուալ, միւս ձեռքը պա-
ռուսակ, հովանոց: Հերիքնագ դէմը կը վազէ ձեռքէն
կ'առնէ պառույն ու հովանոցը:

Հերիք. — Բարով եկար, հազար բարով, նէվրիկ:

Նէվրիկ. — Բարով տեսանք, հարսնուկս, (կը համ-
բարութիւն):

Նէվրիկ. — (Ձեռքի փոքր առարկաները կը նետէ սե-
տիքին վրայ, կը յառաջանայ ապշած, սրտնեղած եղբո-
րը, ձեռքը կը համբուրէ):

ՆՁվրիկ. — (Համբուրելով) Բարեւ, Հա՛ճ աղբար:

ՄԱՄ. — Եւ Աստու բարին, աս ի՞նչ մէկէն ի՛ մէկ
գալ է:

Նէվրիկ. — Նամակս չառի՞ք:

Հերիք. — Առինք երկու օր առաջ:

Նէվրիկ. — Ամէնքդ ջուրերու պէս կարօտցած եմ,
մանաւանդ Սանդուխտս: Հա՛ճ աղբար, Սանդուխտի բա-
ցակայութիւնը տնէն, մեզ էրիկ կնիկ սանքի սպաւոր
չինեց:

Հերիք. — Մեղա՛յ ըսէ, Նէվրիկ, մեռած չէ ես:

Նէվրիկ. — Աշխարհս անոր վրայ է, գիտէք ես...

ՄԱՄ. — Նէվրիկ, դուք աս աղջիկը չփացուցեր ես,
չա՛տ...

Նէվրիկ. — Սանդուխտս չփանա՛ր...

Հերիք. — Մեզի չհամար: Գեղին ամէն բանին պէ-
հանէ մը գտնէ:

Նէվրիկ. — Անիկա ալեւս պօլսեցի է, հարկաւ չի
հաւնիր գեղը:

ՄԱՄ. — Պօլսոյ թավրը հոս չանցնիր:

Հերիք. — Բզիք բզիք եզանք էրիկ կնիկ, որ գտնէ
գլխէն չափխան վերցնենք՝ չեղաւ:

ՄԱՄ. — Պապային պէս ինատ, ամմա ի՛նչ...

Նէվրիկ. — Ի՞նչ կը խօսիք կոր, քա՛, գեղին վար-
ժուհին է, եագմայո՞վ պիտի երթայ դայ դպրոց:

ՄԱՄ. — Ի՞նչ կ'ըլլայ, հոս Սթամպօ՞ւ է: Եւ թէ...
գեղին հային ու տաճկին աչքին ինչո՞ւ պիտի երեւնայ:

Նէվրիկ. — Եթէ անանկ էր, օտար աղջիկ մը պաշ-
տօնի հրաւիրէիք:

ՄԱՄ. — Ատ ալ իմ հաշիւս է, մտքիս տէ՛ֆթէրը քու
առջեւ բանալու պէտք չունիմ, քուրս:

Նէվրիկ. — Բարի Գախուստիդ ձեւը փոխեր ես,
Հա՛ճ աղբար:

Հերիք. — Նէվրիկ, տան խաղաղութեան սիրուն,
Սանդուխտ պէտք է մեզի մտիկ ընէ:

Նէվ. — Հա՛-ա՛-ա՛, տան խաղաղութեան սիրոյն,
եռումուշադ խումաշ... Չըլլա՞ր որ վաղը մէկալ օր ալ ան-
յարմար փեսացու մը հրամցնէք աղջկան, եւ... ան... ալ
ձեր խաթերն համար գլուխ ծոէ:

(Մամաս կը ծիծաղի բարձր ձայնով)

Նէվ. — Ինչո՞ւ կը ինդաս, Հա՛ճ աղբար:

ՄԱՄ. — Փէյլամպէրի պէս խօսք գրուցեցիր, քուրս:

Նէվ. — Ի՞նչ, մտքէդ կ'անցնի թէ...:

ՄԱՄ. — (Հատիկ հատիկ) Թէ... օր... մը... կը
նշանեմ աղջիկս սուսի՛կ փուսիկ...:

Նէվ. — Առաջին խօսքը ինծի կ'իյնայ կոր, Հա՛ճ աղ-
բար, աս գիտցիր:

ՄԱՄ. — (Հեզմիչ) Բերանդ պազնեմ: Աղջիկը դո՞ւն
աշխարհ բերիր:

Նէվ. — Կը մոռնա՞ս կոր, երդումդ:

ՄԱՄ. — Չէ՛, գինիին փարչին վրայ ըրած երդումս
չեմ մոռնար, քուրս, լաքի՛ն...:

Նէվ. — Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

ՄԱՄ. — Աղէկ որ ան ատեն Աստուածամօր վրայ չեմ
ըրած երդումս :

ՆէՎ. — Գինիին փարչը, գեղացիին սուրբն է :

ՄԱՄ. — Եւ... աս... սուրբը... շատո՛ւնց մեռաւ... :

ՀԵՐԻՔ. — (Տալոջը ապշուրիւնը տեսնելով) Ըսել
կ'ուզէ որ փարչը կոտորեր է :

ՆէՎ. — Աս ի՞նչ տեսակ խօսուածք է, քա՛... :

ՄԱՄ. — Հապա ի՞նչ խօսիմ, քուրբս : Ելլեմ շտկէ-շի-
տակ ըսեմ թէ... ես աղջիկը նշաներ եմ, եւ թէ բարի ե-
կար, հազա՞ր բարի հարսնիքին :

ՆէՎ. — Ըսել է մտքէդ իրաւ, իրաւ բաներ մը կ'անցը-
նես :

ՄԱՄ. — Ինչո՞ւ չէ, պապան չե՞մ :

ՆէՎ. — Ուրեմն մտիկ ըրէ ինձի, ես աղջիկը հոս զըր-
կելէս առաջ նշաներ եմ :

ՀԵՐԻՔ. — Մեզի չհարցուցա՞ծ :

ՆէՎ. — Լուրը հետս առած եկած եմ, չե՞ս տեսնար :

ՄԱՄ. — (Հեզմակամ) ձեզը լեցո՞ւն է :

ՆէՎ. — Գլուխը լեցուն է :

ՄԱՄ. — Չեղա՛ւ :

ՆէՎ. — Երբ դուն կարգուեցար՝ ճեպդ լեցո՞ւն էր :

ՄԱՄ. — Իմ ասիրս պախշա : Հիմա հացը արսլանի
բերանն է, գազանին բերնէն ատ հացը խլողին ես ճակա-
տը կը պագնեմ :

ՆէՎ. — Սեպուհ Տարօնի, ահա ատանկ մանչ մ'է :

(Էրիկ եւ կնիկ ապշած)

ԵՐԿՈՒՔԸ. — Սեպուհ Տարօ՞նի... :

ՆէՎ. — Հրամանք է... :

ՄԱՄ. — (Կը սկսի փաթթել սիկարայ մը, գլուխը
կ'օրօրէ) Հիմա կը հասկնամ : (Քրոջը) ՆէՎրի՛կ, ատ տը-
ղուն հոս պաշտօն առնելուն մէջ՝ քու մատդ կայ :

ՆէՎ. — Եթէ կայ՝ ի՞նչ... :

ՄԱՄ. — Ի՞նչ... հիմա կը տեսնաս... :

Կը մտնեն Սանդուխտ եւ Մարինոս, մին որպէս պու-
տական աղջիկ, իսկ միւսը գիւղին հարագատ արտաղ-
րութիւնը :

ԵՐԿՈՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ. — Օ՛, հօրաքոյրն է եկեր, (Կը
վագեն, կը փաթթուին) :

ՆէՎ. — Ի՞նչպէս էք զաւակներս : (Սանդուխտ պինդ
փակած է հօրաքոյրը) :

ՄԱՄ. — Լաւ ենք հօրաքոյր, շատ լաւ : Օ՛, ինչ աղէկ
ըրիր եկար :

ՄԱՄ. — (Չպուխը քաշելով) Հիչ ալ աղէկ չէ ըրած :

ՆէՎ. — Ինչո՞ւ, Հա՛ճ աղբար, աս իմ հօրս օճախը չէ՞ :

ՄԱՄ. — Օճախն է, որքան ատեն որ խելօք կուզաս
կ'երթաս :

ՆէՎ. — Ի՞նչ տեսակ խօսքեր են ասոնք, քա՛... :

ՄԱՄ. — (Գլուխը շարժելով) Դո՛ւն, շա՛տ լաւ կը
հասկնաս ըսածս : Ի՞նչ ճատր ես... քուրբս ես, չէ՞ : Հիմա
չիտակը խօսէ նայինք : (Աղջիկներուն) Դուք մէյ մը մէկ
կողմ նստեցէք, (Քրոջը) ՆէՎրի՛կ, ատ զուպպէին ու Սան-
դուխտին գլխին վրայ աւետարան կարդա՞ց տէրտէրը :

ՍԱՆԴ. — (Քովնտի) Ի՞նչ է աս, հօրաքոյր :

ՆէՎ. — Դուն հոգիդ մի՛ հատցնէր, զաւակս, հիմա
կը հասկնաս :

ՀԵՐԻՔ. — Աղբարդ քեզի խօսք հարցուց :

ՆէՎ. — (Նեղացած) Լսեցի, Ականջս խուլ չէ : (Նդ-
բօրը) Տէրտէրի, աւետարանի ի՞նչ հարկ կայ, երբ աղ-
ջիկ տղայ գիրար կը սիրեն կոր :

ՄԱՄ. — (Ազատ շունչ մը քաշելով) Գինի մը լեցուր,
կնիկ, աս քէֆիս վրայ : (Կնիկը կը լեցնէ, ինք կը խմէ
ազմուկով) :

ՆէՎ. — Ի՞նչ քէֆ :

ՄԱՄ .— Խուրնագ ես, ամժա, ինձի չափ ալ չես : Տէր-
տէր որ չէ կարգացած, աղջկանս զլիւռն, ես հիմա եղայ
վաստկողը :

ՍԱՆԴ .— (Տակնուվրայ) Հօրաքոյր, ըսէ՛, ինդրեմ,
ի՞նչ կ'անցնի կը դառնոյ :

ՄԱՄ .— (Հեզգնական) Նախշուն աղջիկս, սպասէ
մէյ մը :

ՍԱՆԴ .— (Հասկցած է հօրը հեզգնակը, եւ կասկա-
ծի ու սարսափի մէջ է) :

ՄԱՐ .— (Քրոջը ակննջին բաներ մը կը փսփսայ .
Սանդուխտ կը լռէ) :

ՄԱՄ .— Իմ տանս մէջ անօթիներուն համար խարա-
վանայ խաղանի չեռար, քուրս :

ՆէՎ .— Հա՛ճ աղբար, բերանդ դիտցիր : Ուսումը
յարգանք կը պահանջէ կոր :

ՄԱՄ .— (Աչքերը նեղցնելով եւ քրոջը նայելով)
Յարգանքը Օսկիին կուտան : (Մէջքէն կը քաշէ դրամը
պարկը, կը շխշխցնէ) Հասկցա՞ր,

ՆէՎ .— Թող Տարօնիս քու տարիքիդ հասնի՞, կը տես-
նա՛ս...

ՄԱՄ .— (Կրֆոտ) Հիմա լեզուիդ թախ մէջը կ'անի-
ծեմ, քեզի մի...

ՀԵՐԻԲ .— (Ընդաստ) Աժա՛ն, նորէն չսկսիս : Ուխտդ,
ուխտդ...

ՄԱՄ .— (Աւելի կրֆոտ) Կոխէ աչքս, կոխէ ուխտս,
ըրած չըլլայի...

ՀԵՐԻԲ .— Կը տեսնե՞ս Նէվրիկ, ինչո՞ւ աղբորդ սի-
նիրներուն դպելիք խօսք կը զուրցես :

ՆէՎ .— Ես խօսելիքս դիտեմ կար, ի՞նչ օգուտ որ...
ՄԱՄ .— Լմնցուր :

ՍԱՆԴ .— Հօրաքոյր, եկ, Պօլիս վերադառնանք :

ՄԱՄ .— Ի՞նչ... մէյ մըն ալ լեզուդ շարժէ նայինք :

ՆէՎ .— (Տեղէն կ'ելլէ, կը մօտեմայ եղբորը) Հա՛ճ
աղբար, մեր հօր մօր յիշատակին, մէյ մը դուրսդ ծոկ
ինձի մտիկ ըրէ : Աղջիկ տղայ իրար կը սիրեն : Սիրտ
ըսուածը շիջէի պէս է, դպչիս կը փշրի ու ալ չչինուիր :
Տղան հայր, մայր չունի, լաւ կրթուած ու խելացի է,
դուն տղայ զուակ չունիս : Առ գործիդ մէջ : Խալէմով
մէկը քեզի պէտք է : Կ'ըլլայ, կ'երթայ :

ՄԱՄ .— (Քաւահրանքով) Տահա՛...
ՀԵՐԻԲ .— Հա՛ճ աղա, Աստու սիրոյն, Սանդուխտ

մեր զուակն է...

ՄԱՄ .— (Կիրքով) Դո՞ւն ալ, դո՞ւն ալ տալովդ կող-
մէն կ'ելլաս :

ՀԵՐԻԲ .— Է, վերջապէս, մենք փարայի կարօտ չենք
որ աղջիկը իր չսիրածին...

ՄԱՄ .— (Կը ցատկէ ոտքի) Գոցէ բերանդ, Հերիք-
նալ : Ես գեղը իմ վրայ խնդացնել չեմ կրնար տալ : Ե՛ս,
ե՛ս թաղական մարդ եմ, իմ բերնէս ելածը չեմ կրնար
լղել : Սանդուխտին հաշիւը գոցեցի այս իրիկունս, եւ
թող պատրաստուի իսնակին հարս երթալու քէհեային
մեծ տղին :

ՆէՎ եւ **ՍԱՆ** .— (Ախաբեկած) Ա՛հ...

ՍԱՆԴ .— (Կը փաթաթուի հօրքոջը) Հօրաքոյր, հօ-
րաքոյր, փրկէ զիս :

ՆէՎ .— (Աղջիկը գրկելով) Հանդարտէ, զուակս,
հանդարտէ :

ՀԵՐԻԲ .— (Չեւքերը վեր) Աստուած, դուն ոչոր-
մէ...

ՄԱՄ .— (Կը լեցնէ գինի, կը խմէ, կը քալէ վեր վար
նեղսիրտ) :

ՄԱՐ .— (Հօրաքոջը) Հա՛ճի Պապաս սպրանք ծախե-
լու պէս մեզ կը ծախէ :

ՄԱՄ .— Քո՞ւ ալ բերանդ բացուեցաւ :

ՄԱՐ .— Ես ալ Համերիկա չեմ երթար :

ՄԱՄ.— (Սիմիֆ ծիծաղ, կը նայի խոր Մարինոսի, կը նստի տեղը, կրկին գինի կը խմէ):

ՀԵՐԻՔ.— (Կ'երթայ գինիին ափսէն վերցնելու)

ՄԱՄ.— Թող հո՛ղ...

ՀԵՐԻՔ.— Շատ խմեցիր, Հաս՛ ապա (կը վերցնէ ափսէն):

ՄԱՄ.— (Բարձր, կիրքով) Տեղը դիր կ'ըսեմ: (Հե-րիքնազ կը դնէ տեղը): Հիմա ինձի մտիկ ըրէք:

ՆԷՎ.— Մտիկ ընելու ի՞նչ տեղ կայ: Ես փոթիս քա-չելու, աղջիկս ալ առնելու երթալու եմ: Ուրիշ ճար չկայ:

ՄԱՄ.— (Տեղէն ցատկելով եւ քոջը վրայ խոյա-նալով ու թելէն բռնելով) Մաշալլա զեղի: Ես ալ կը ևսոր-հէի որ խելացի քուր մը ունիմ: Մաշալլա՛: Ծօ՛, դուն դիս ի՞նչ կարծեցիր, չափութէ մա՞րդ: Ծօ՛, ես տէրտէրը, վարդապետը վար առնող մարդ եմ, ձեզի՞ խօսք չպիտի հասկցնեմ: (Զեռքը կը դնէ Աւետարանին Նարեկին վը-րայ) Իշթէ աս սուրբ դիրքերուն վրայ երդում կ'ընեմ որ Մարինոսը կ'երթայ Ամերիկա, ու Սանդուխտը Մերկե-րիոսին:

ՍԱՆԴ.— (Աղերսարկու, ձեռքերը հօրը պարզած)

Հաճի պապա՛, Հաճի պապա...

ՄԱՄ.— (Սիմիֆ) Նեղը մնացիր նէ, ինչպէ՞ս Հաճի պապա եղա՛յ...

ՆԷՎ.— Ես ալ իմ որոշումէս վազ չպիտի անցնիմ... (Կ'երթայ իր պատուպիին քով, կ'սկսի գլխարկը, հովա-նոցը հաւաքել):

ՄԱՄ.— (Կրկին կը խոյանայ քոջը վրայ) Կո՛ւզես որ քու պատմութիւնդ կրկնուի մեր տան մէջ: Ի՞նչպէս 16 տարեկանիդ գեղին վարժապետին հետ խօսքը մէկ ը-րած վախա՛ր... ու այն ատենն ալ տուներնիս տակնու-վրայ ըրիր:

ՆԷՎ.— Գէ՞ջ ըրի, հոս մնայի Սահակ էֆէնտիէն ա-ւելի լա՞ւ մէկը պիտի առնէի:

ՄԱՄ.— (Արհամարհանքով) Դո՛ւն ու քու Սահակ էֆէնտիէն: Թէ՛լկրաֆխանէի հասարակ պաշտօնեայ մը:

ՍԱՆԴ.— Բայց Հաճի պապա, հօրաքոյրս երջանիկ է անոր հետ:

ՄԱՄ.— Լեզուդ մի շարժեր, աղջիկ...

ՀԵՐԻՔ.— Սանդուխտ, Մարինոս, դուք մէյ մը դուրս գացէք: (Աղջիկները կ'սկսին քալել դէպի դուռը):

ՆԷՎ.— Սանդուխտ, դաւակոս, դնա՛ բաներդ հաւաքէ:

ՄԱՄ.— (Կատաղած, կը բռնէ Սանդուխտի թելէն, կը նետէ բազմոցին վրայ) Տեղը կեցիր, թէ ոչ մաղերէդ կը բռնեմ, էջիկիս վրայ կը պառկեցնեմ ու կը կտրեմ վերդը: Ահա թաղականի խօսքս, թաղականի պատիւս, որ ես քէհեային տուած խօսքս ետ առնող մարդ չեմ: (Քրո-ջը) Դո՛ւն ալ ճէհէնէմ եղիր, հայտէ՛, իմ առեցս տակ զե-ղի պէս խոսվարարին տեղ չկայ:

(Մամաս կատաղի, միւսները տխարեկած):

(Վարագոյր)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Բ.

ՎԱՅՐԸ.— Ամերիկայի հայաշատ քաղաքներէն մին, հայ ընտանիքի մը տանը մէջ:

ԺԱՄԱՆԱԿԸ.— 1910-ի ձմեռան:

ԲԵՄԱԿԱՆ ՅԱՐԴԱՐԱՆՔ.— Բարեկեցիկ ընտանիքի մը Sitting-room-ը: թիկնաթոռ, բազկաթոռ, սեղան, գրասեղան՝ իր կազմանովը, յատակը պարսկական գորգ, պատուհանները վարագուրուած, երկու կողմը դռներ՝ portier-ներով: Կան գեղեցիկ լամպարներ, սեղանի եւ գետնի յատուկ: Սեմեակը զարդարուն է ասեղանահործ բարձրով, լուսանկարներով, միայն չտեսի պոռոսա հաշակով: Վարագոյրը բացուելուն՝ տանը կիցը Ֆուլիկի հանրձ գրադած է սեմեակի փոշիները սրբելով: 1910-ի բաւական կռիկի տարազը ունի:

Տեսիլ Ա.

(Կը մտնէ Սեպուհ Տարօնի)

ՍԵՊՈՒՀ.— Փուլիկ հանրձ, Յուսիկը դեռ չեկա՞ւ:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Կանգ առնելով) Զեկաւ դեռ, գաւազն:

ՍԵՊՈՒՀ.— Իսկ Մարինո՞ւսը...

ՖՈՒԼԻԿ.— (Բիշ մը սրտնետած) Եավրում, դուզում, դուն ատ կնկան հետ շատ մի տեսնուիր: Էլին բերնին վըրայ կղպանք չես կրնար դնել:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ի՞նչ խօսք է այդ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Քանի՞ անգամ խօսած եմ քեզ, գաւազն, դուն կէնճ, Մարինոսը կէնճ...

ՍԵՊՈՒՀ.— Փուլիկ հանրձ, դուն իմ մօրս տեղն ես: Քեզմէ դադանիք չունիմ: Գիտես միտքս:

ՖՈՒԼԻԿ.— Ես քու խելքիդ կը դարմանամ կոր: Աս շաճի Մամասը որ ասկէ հինգ տարի առաջ քեզ քու պաշտօնէդ քչեց, ու աղջիկն ալ իր տարիքին երկուքը տղի մը դիրկը նետեց, պիտի ելլէր տէ, միւս աղջիկը քեզի՞ ղըրկէր:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ամէն վստահութիւն ունիմ, Փուլիկ հանրձ, ես ատ ընտանիքին ճակատագրին կասկած կ'ըզամ ինքզինքս, որովհետեւ հինգ տարի աշխատեցայ մեռցնել Սանդուխտի յիշատակը ու չկրցի: Աննան ամէնէն շատ Սանդուխտի նմանողն է, դէմքով ու բարքով:

ՖՈՒԼԻԿ.— Եւ Յուսիկն ալ պաճաճաճաճ պիտի շինես քեզի, (հեզմակամ) հը՛հ...:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ինչո՞ւ չէ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Հաճ Մամասին աղջիկները բարի աստղի տակ ծնած են: Երկնցուցէք ձեռքերնիդ ասկէ մինչեւ Իզմիթի դիրկը ու արծթեցէք թաղական աղայի քէլ դըլուխը:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ծիծաղով) Մեր միտքն ալ այդ է: Սեպուհ-Յուսիկ ընկերութիւնը պիտի բարդաւաճի այդ կերպով ալ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Բան մը պիտի ընէք եթէ, չուտ ըրէք, թէ ոչ, էլին լեզուին կ'իյնաք:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ի՞նչ է այդ, Փուլիկ հանրձ, կ'ըսես ու կ'ըսես:

ՖՈՒԼԻԿ.— Հայերու լեզուն դիտես, եավրում...

ՍԵՊՈՒՀ.— Պարզ խօսէ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Բու օգտիդ համար, անուշիկ մանչս: Գիտես որ Փուլիկի աշխարհքը քու վրայ է: Զաւակ չունիմ, քեզի աչքերուս լուսուն հետ չեմ փոխեր:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Նեղուած) Է՛հ, ... ասելի:

ՖՈՒԼԻԿ.— Մարինոսի հոս շատ երթալ-գալը էլին աչքին աղէկ չերեւիր:

ՍԵՊՈՒՀ. — (Ուսարը թօթուելով) Մարինոս իր քոյրերուն համար է որ հոս կ'երթայ կուզայ: Դուն այդ լաւ գիտտես: Ու քեզմէ կ'ակնկալեմ որ այդ պարկեշտ կինը դուն պաշտպանես օտարին լեզուին դէմ, եթէ երբեք, իրաւցնէ անտեղի խօսքեր մը կը շրջին բամբասանքէ ախորժողներու մէջ:

ՖՈՒԼԻԿ. — Հէլպէ'թ... եավրուս, ի՞նչ ըսել է: Ես չորս թեւով կը հսկեմ կոր քու, Յուսիկին ու Մարինոսին վրայ: Զաւակս ես, ու յետոյ բուռ բուռ կուտաս աշխատանքիս փոխարէն:

ՍԵՊՈՒՀ. — Արդէն եթէ քեզի պէս լաւ մէկը չըլլար ինձ հող տանող, Ֆուլիկ հանրմ, իմ միջոցներս արդ ինձ կը թուլատրեն ամէնէն լաւ հօթելին մէջ ապրելու: Այլ եւս անցած են այն օրերը, երբ սէնթին ետեւ վաղելու ստիպուած էի:

ՖՈՒԼԻԿ. — Կը տեսնե՞ս, եավրուս, ֆէպի տէլիֆ եղած ատենդ Հաճի Մամասը երեսդ չէր նայեր կոր, հիմա որ ...

ՍԵՊՈՒՀ. — (Զեռֆովը լռութիւն հրամայելով՝ կը ֆալէ դէպի դուռ):

ՖՈՒԼԻԿ. — Ո՞ր, եավրուս, կերակուրդ պատրաստ է, կեր, յետոյ ել դուրս:

ՍԵՊՈՒՀ. — Դուրսը պիտի ճաշեմ: Յուսիկը անբը դայ ըսէ որ Մլէհին խանութն եմ, եւ թերեւս ալ ան արդէն հոն գտնեմ: (Կ'ելլէ)

ՖՈՒԼԻԿ. — (Առանձին) Խեղճ ջրեմ, յիմար տղայ: Կարծես Իդմիթի պէտճեկներուն հոտը դեռ քթին չէ դացեր: Բայց ես հոս էն մեծ պուտալան պիտի սեպուրիմ, էյէր Սեպուհի պէս յաջող, պարկեշտ, գիտուն տղայ մը մատներուս արայէն փախցնեմ: Գեղացի աղջիկ պիտի խնդայ նէ, թող իմ եղբոր աղջիկը խնդայ:

Տեսիլ Բ.

(Կը մտնէ քէլկրաֆ Թագուկ):

Ունի 1910-ի արդուգարդ, բայց խիստ թափփած ձեւերով: Գլխարկ, հագուստ, վզի մուշտակ, ձեռքերու մուշտակ, ամէնը գիրար չբռնող — կարծես հոսկէ հոսկէ հաւաքածոյ մը ըլլային:

ԹԱԳՈՒԿ. — Բարեւ, Ֆուլիկ հանրմ:

ՖՈՒԼԻԿ. — Աստուծոյ բարին, Թագուկ, ի՞նչ կայ հավատիս...

ԹԱԳՈՒԿ. — Դուն զիս դէմմը ընելու ելար:

ՖՈՒԼԻԿ. — Գէշ բա՞ն ըսի — թէլկրաֆին դո՞րծը ի՞նչ, լուր տանիլ բերել, չէ՞...

ՏԱԳՈՒԿ. — Էյէր ես թէլկրաֆն եմ, դուն ալ թէլկրաֆիսանէն ես:

ՖՈՒԼԻԿ. — Ատ ի՞նչ խօսք է... Օր մը օրանց զիս տեսե՞ր, ես տնէ տուն խօսք տանելու ճամբուն վրայ:

ՏԱԳՈՒԿ. — Զէ', քաղցրալեզու Ֆուլիկ, դուն բամբասանքը կը հիւսես, ճառաց տակէն թող կուտաս, ու ան կը քալէ ալ ուզածին պէս:

ՖՈՒԼԻԿ. — (Ծիծաղելով) Ատ իմաստութիւնը ո՞ր սորվեցար:

ԹԱԳՈՒԿ. — Կեցիք, գլխարկս, քիւրքս մէկ կողմ նետեմ որ խօսիմ: (Կը նետէ բաները վրայէն, կը նստի):

ՏԱԳՈՒԿ. — Աղբորդ տնէն կուզամ:

ՖՈՒԼԻԿ. — Ամէն օր հոս ես, նոր բա՞ն է:

ԹԱԳՈՒԿ. — Նոր բան չէ, բայց նոր բան կայ:

ՖՈՒԼԻԿ. — Ի՞նչ:

ՏԱԳՈՒԿ. — Աղբորդ կինը Սրբուհիցա կ'ըսէր որ Մարինոսը իր էրեկէն կը թէրկուի:

ՖՈՒԼԻԿ. — Ի՞նչ, քա՛ ի՞նչ:

ԹԱԳՈՒԿ. — Զարմացիր, զարմացիր:

ՖՈՒԼԻԿ. — Զար սատանայ:

ԹԱԳՈՒԿ. — Քու տանդ մէջ անցած դարձածը ո՞վ
դուրս պիտի հանէ :

ՖՈՒԼԻԿ. — Իմ տանս մէջ ի՞նչ կ'անցնի կը դառնայ
կոր :

ԹԱԳՈՒԿ. — Հարսդ կ'ըսէ որ Մարինոս Մլէհէն կը
դատուի, քու տանդ պօրտըրին հետ կարգուելու համար,
հասկցա՞ր :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Ահաբեկած) Սուրբ Աստուած :

ԹԱԳՈՒԿ. — (Հեզմանով) Դուն բանէ մը լուր չու
նի՞ս, հա՞... :

ՖՈՒԼԻԿ. — Խաչ որ... :

ԹԱԳՈՒԿ. — Ստէ նայինք, ստէ :

ՖՈՒԼԻԿ. — Քուրս, ի՞նչ ունիմ որ ի՞նչ պիտի ստեմ :

ԹԱԳՈՒԿ. — Խօսքին ահլը դուն ես : Սրբուհիցային
լեզուին տակէն հանեցի :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Կրֆով) Վայ չորնալիք լիզու Սրբուհի
ցա, վա՛յ... :

ԹԱԳՈՒԿ. — Աս ի՞նչ ասիր մնացինք. (գլուխը կ'օրօ
րէ) երկու դակի տէր կնիկ, ելլայ տէ... :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Իմաստութեամբ) Լուր ունի՞ս թէ՛ աս
կէ հինգ տարի առաջ Սեպուհ Մարինոսին մեծ քուրը ու
ղած է տէ, հայրը չէ տուեր... :

ԹԱԳՈՒԿ. — Հըմ... է՛... (Կը խորիրդածէ) :

ՖՈՒԼԻԿ. — Այն առեն Սեպուհ ատ զեղին վարժա
պետն եղեր է, չոր հաց կրծող մը :

ԹԱԳՈՒԿ. — Կ'ըսեն որ Մարինոսին հայրը շատ հա
րուստ մէկն է :

ՖՈՒԼԻԿ. — Կ'ըսեն... Ես ալ կ'ըսեմ որ իմ հայրս
Սուլթան Մէճիտին վէքիլարն էր... կ'ըլլա՞յ... :

ԹԱԳՈՒԿ. — (Ծիծաղելով) Դուն կամք դնես, կը հա
ւատացնես ալ, ի՞նչ ծալք-ծալք կնիկ ես... :

ՖՈՒԼԻԿ. — Իմ ծալք-ծալք ըլլալս մարդու վնաս չէ... :

ԹԱԳՈՒԿ. — է՛... չըսե՞ս, հիմա որ Սեպուհին դիր
քը շոկուեցաւ... :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Տխրօրէն) Մեղքը շալկէ սատանան, ես
ալ բաներ մը լսած եմ, Արզարին խանութին մէջ խօսուած
է... ամմա, Սեպուհս, փէք նամուսլու մանչ է :

ԹԱԳՈՒԿ. — Փէք նամուսլուներուն տակէն կե՛լլայ
ինչ որ կ'ելլայ :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Ականջին մօտեցնելով) Ինձմէ լսած չըլ
լաս, իրաւ Մարինոսը ամէն օր հոս է, քրս-փրս, քրս
փրս են միշտ : Աս Քամըսին ալ աղուոր փանտանթիւ մը
նուէր տուաւ Մարինոսին :

ԹԱԳՈՒԿ. — Բարեգործականի հանդէս-պազարին վի
ղը աղուոր բան մը կար, աչքիս զարկաւ, մօտէն նայե
ցայ : «Հայրս հէտիէ է դրկեր», ըսաւ :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Ծաղրելով) (Հա՛յրը... հը՛... անկէ
մինչեւ հոս... :

ԹԱԳՈՒԿ. — Վա՛յ նամուսլու, վա՛յ, չըսե՞ս առանց
խանելու սիրողին հէտիէն վիղը կը պտտցնէ : Զորի-դը
լուիս Մլէհը ի՞նչ կ'ըսէ :

ՖՈՒԿ. — Սո՞ւտ չկայ :

ԹԱԳՈՒԿ. — (Անմեղ կերպով) Խօսողին քով՝ բեռնե
րով : (Թագուկ ոտքի կ'ելլէ) :

ՖՈՒԼԻԿ. — Ո՞ւր, քա՛, ո՞ւր :

ԹԱԳՈՒԿ. — Պարսամենց պիտի երթամ : Աս գիշեր
փառթի ունին :

ՖՈՒԼԻԿ. — Թոռանը կնուքին համար, է՛... : Ինձի
ինչո՞ւ չեն կանչեր :

ԹԱԳՈՒԿ. — Իրենց հարցուր... (Կ'սկսի հագուիլ)
Օ՛, բան մը մոռցայ : Ատ աղբորդ աղջիկը, Հերմինէն,
Մանուշին տղին Զարեհին հետ կ'երթայ : Մանուշ թեւերը
սօթթեր է, դիտցած ըլլաս... :

ՖՈՒԼԻԿ. — Ա՛խ, ատ խենթը... մէյ մը սանձ մը
դարնէի բերնին :

ԹԱԳՈՒԿ .— Սա՛նձը, Սեպո՛ւհդ, իշթէ, դուն ինչո՞ւ
օտք չես ելար :

ՖՈՒԼԻԿ .— Սեպուհ դեռ միտք չունի կարգուելիք :

ԹԱԳՈՒԿ .— (Հագուած է, ձեռքերը կոխելով մը-
ֆին մէջ) Դուն միտք ըրէ կարգելու... :

ՖՈՒԼԻԿ .— Հասուկ սղայ, Թագո՛ւկ, իմ խելքովս
կը կառավարուի՞ :

ԹԱԳՈՒԿ .— Քէյֆին է... ինծի ի՞նչ, սանքի... (չու-
զելով լմացնել) Կու պա՛, կու պա... :

ՖՈՒԼԻԿ .— (Թագուկին) Կու պա՛... (յետոյ
միմակ) Բերանս կը փնտռէ, շուն կնիկը : Ես ալ
երես լեզուին սէրմա՞յէ պիտի տայի : Հա՛ հա՛, տա-
լիքս արդէն տուի : Աս գիշեր բերանը պիտի բաց-
ուի փառթիին մէջ : (Մտախոհ) Եւ Սեպուհ ինքզինքը
սքանտալի տակ չձգելու համար վաղ պիտի գայ միտքը
դրածէն : Հինգ տարի է որ ես կը քաշեմ սղին խախրը,
ձգեմ որ գեղացի աղջկան մը կե՞ր ըլլայ :

Տեսիլ Դ .

Կը մտնէ Մարինոս : Հագուած է 1910-ի հարածեու-
թեամբ, անթերի ֆաշակով : Ամէն ինչ ծանրագին է ու գե-
ղեցիկ, գլխարկ, քօթ, վզի մուշտակ, մըֆ, ձեռնոցներ,
պայուսակ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Հըլլո՛, Ֆուլիկ հանրմ :

ՖՈՒԼԻԿ .— Հըլլո՛, զաւակս : Հանէ հէթդ, քօթդ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Չէ՛, գործ ունիմ, շուտով պիտի եր-
թամ : Կ՛ուզէի Սեպուհը տեսնել :

ՖՈՒԼԻԿ .— Ի՞նչ կայ որ... :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Հօրմէս նամակ առի : Նայիմ ինքն ալ
առա՞ծ է :

ՖՈՒԼԻԿ .— Քէյֆդ տե՞ղն է :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Հարկաւ, երբ կը խորհիմ որ քիչ օրե-
րէն երկու քոյրս ալ լաւ բախտերով ի՞մ մօտս պիտի ու-
նենամ :

ՖՈՒԼԻԿ .— Ըսել է հայրդ հաճած է :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Ինչո՞ւ է, եւ անոնց հոս գալովը յոյս
ունիմ որ հայրս ալ տունը հոս փոխադրէ :

ՖՈՒԼԻԿ .— (Կեղծ ուրախութեամբ) Է՛, աչքերդ
ըրբ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Թե՛նք ետ : Հիմակ ինք ո՞ւր է :

ՖՈՒԼԻԿ .— Յուսիկին հետ տեղ մը պիտի երթային :
դուրս ելաւ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Թերեւս Մլեհին խանութը գնաց :

ՖՈՒԼԻԿ .— Աղջիկս, բան մը պիտի ըսեմ քանի ատեն
է : Է՛հ, բերանս վրայ չերթար կոր, ամմա՛... :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Դող ելած) Ի՞նչ... :

ՖՈՒԼԻԿ .— Խօսքեր մը ինկան ահանջս : Ինչպէս
սուտ են :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Ի՞նչ խօսքեր :

ՖՈՒԼԻԿ .— (Կակագելով) Կը զուրցեն... կոր...
քի... :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Աւելի դող ելած) Ըսէ՛, խնդրեմ, ի՞նչ
կը զուրուցեն :

ՖՈՒԼԻԿ .— Կ՛ըսեն որ... էրիկէդ կը զատուիս :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Սարսափած) Ե՞ս... Ե՞ս... Մլեհէ՞ն
կը զատուիմ. բայց ինչո՞ւ, երբ իմ Մլեհս յաջող առեւ-
տըրական մը եւ պատուական ամուսին մ՛է :

ՖՈՒԼԻԿ .— Գիտեմ, աղջիկս, ատոր համար չուզեցի
հաւտալ : Անցածներուն Աբդարիս խանութը խօսուած է :
Այսօր ալ թէ՛կիրաֆ Թագուկը ըսաւ որ շիտակ տեղէն ի-
մացած է :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Բորբոքած) Ես կամ Մլեհը որեւէ
կերպով առանկ չարախօսութեանց տեղի տուա՞ծ ենք :

ՖՈՒԼԻԿ .— Մի նեղանար , զաւակս , մենք զիտենք թէ
դուք ի՞նչ պարկեշտ էրիկ-կնիկ էք :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Բայց խօսողները պատճառ մը ցոյց
տալու են :

ՖՈՒԼԻԿ .— (Մօտենալով եւ ձեռքը Մարինոսի ուսին
դնելով) Չորնալիք բերան թագուկը կ'ըսէ թէ Մ'լեհը...
կը... ձդես կոր... Սեպուհին հետ կար... դուելու...
համար...

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Աւելի սարսափած) Տէր Աստուած...
ՖՈՒԼԻԿ .— Տակնուլրայ ըլլալու պատճառ չկայ :

Դեռ ամէն մարդ իմացած է : Վաղը մէկալ օր քոյրդ կու-
գայ , կը կարգուի Սեպուհին հետ , կը լմնայ , կ'երթայ :
Մինակ թէ , իբր մեծ , իբր մօրդ տեղը խրատ մը տամ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Խիստ մտածկոտ) Խրատ մը...

ՖՈՒԼԻԿ .— Դուն Սեպուհին հետ տեսնուելէ զաղբէ
մինչեւ որ քոյրերդ դան : Հա' , կը մոռնայի : Թէլկրաֆը
տահա ուրիշ բան ալ ըսաւ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Կը բաւէ , կը բաւէ'...

ՖՈՒԼԻԿ .— Քա' վույ , զաւակս , աչքերս . կուրանա-
լին որ քեզի ցաւ չպատճառէի : Բոլորը քեզ սիրելուս հա-
մար է : Ատ վզիդ փանտանթիւն ալ հանէ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Ձեռքը վզին տանելով) Ինչո՞ւ :

ՖՈՒԼԻԿ .— Ատ թուլերան , շատախօս , բամբասող
թագուկը կ'ըսէ որ Սեպուհին նուէր ես առեր այդ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Ֆուլիկ հանրմ , առ նուէրը ինծի եկած
օրը դուն մեր տունն էիր : Աչքովդ տեսար թուրքիայէն
եկած տուփը , թու աչքերուդ առջեւ բացի :

ՖՈՒԼԻԿ .— Ըսի ես թագուկին , աղջիկս , ու տնէս
ալ քէցի . ըսի , եթէ անգամ մըն ալ տունս ոտք կոխէ իր
ոտքերը կը կոտորեն :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— (Ձեռքերը քնուտելով) Հիմա ի՞նչ ը-
նեմ : Տէր Աստուած , եթէ հայրս ասանկ առասպել խօս-
քեր իմանայ , կ'սպաննէ աղջիկները ու չի զրկեր : Ես

ասկէ մինչեւ հոն զինք համողելու համար հողի եմ հատ-
ցուցեր :

ՖՈՒԼԻԿ .— Ետլրում , գուզում , ասկէ մինչեւ հոն
ո՞ւր պիտի իմանայ : Հէմէն բերել տուր քոյրերդ ու կար-
գէ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Աղէկ կ'ըսես , (գլուխը կ'օրօրէ) Հոս ալ
եթէ Մ'լեհը իմանա'յ...

ՖՈՒԼԻԿ .— Քանի մը տալերով թագուկին բերանը
կղպէ :

ՄԱՐԻՆՈՍ .— Այո' իսկ այդ կերպով յանցանքը զօ-
րով վրա՞ս հագնիմ... Ես զիտեմ ի՞նչ ընելս... (Կ'սկսի
փախել) :

ՖՈՒԼԻԿ .— (Ետին վագելով) Սախըն , հա' , Սեպուհի
ականջը բան չձգես : (Մարինոս կ'ելլէ կիրքով) :

Տեսիլ Ե .

Ֆուլիկ հանրմ միակ

ՖՈՒԼԻԿ .— (Ձեռքերը շփելով) Աս ալ աղիկ : Հաճի
Մամասին ու Սեպուհին ականջը հասցնել իմ գործս ըլ-
լայ : Տալոջս տղին , Արթաքիին գրել կուսամ երկու նա-
մակ , մէկը Գէլ Մամասին , մէկալն ալ Սեպուհին : Կ'ըլ-
լայ կ'երթայ : Քանի մը տալերը ի՞նչ գործեր կրնայ տես-
նել :

(Կը շարունակէ կարասիներուն փոշիները առնել :
Դրսէն կը լսուի երգի ձայն հետզհետէ մօտեցող) :

ՖՈՒԼԻԿ .— Թեթեւը եկաւ , հա' : (Հերմիսէն է , եր-
գելով կը մտնէ ներս) :

Կը մտնէ Հերմիներ: 1910-ի նորածնութիւնն է տա-
րազը եւ աւելի Ֆէլիքսը: Լայնեզը, փետրալից գլխարկ,
դէմքը կիսափող, մութ կանանչ քաւիչ գլխարկ, վիզը
մուշտակ, ձեռքերը մըքի մէջ, քեւէն կախուած է հովա-
նոց եւ պայուսակ, ուսերուն ու գլխարկին վրայ ձիւն:
Մտնելուն պէս կը քօքուէ: Ձիւք կը ծամէ:

Ֆոնտիկ.— Ի՞նչ է այդ, կը ձիւնէ՞ կոր:

Հերմիներ.— And how!

Ֆոնտիկ.— Ինչո՞ւ դուրսը չթօթուընցար:

Հերմիներ.— Որ... ձիւնով... մաքրեմ... Պրն.

Տարօնի... գորգերը... (Կ'սկսի ձիւնոտ ոտքերը քսել
գորգին վրայ):

Ֆոնտիկ.— Խե՛նթ, ի՞նչ կ'ըլլաս կոր նորէն: (Մըքը
կը նետէ անկիւն մը, յետոյ վզին մուշտակը, գլխարկը,
քօքը):

Ֆոնտիկ.— (Լուռ կը դիտէ) Է՞... Ե՞տքը...

Հերմիներ.— (Կը վազէ, կը գրկէ հորաֆոյրը) Ա՛խ,
հօրաքոյր, հօրաքոյր...

Ֆոնտիկ.— Թո՛ղ դիս, քա՛...:

Հերմիներ.— (Ձգելով հորաֆոյրը) Ձե՞ս ուզեր համ-
բուրուիլ:

Ֆոնտիկ.— Նորէն ի՞նչ է կը դառնայ մտքիդ մէջ:

Հերմիներ.— Օ՛, հօրաքոյր, գործարանի կեանքէն
ա՛լ ձանձրացած եմ, ձանձրացած:

Ֆոնտիկ.— Է՛, խելօք կեցիր որ քեզ կարգեմ:

Հերմիներ.— (Հեգնակաւ) Օն, գործի... Հա՛, հա՛,
հա՛... բայց լսէ՛, հօրաքոյր, ես միտքս դրի այսօր ինք-
զինքս կարգելու:

Ֆոնտիկ.— Ո՞վ կը դառնայ մտքիդ մէջ:

Հերմիներ.— Կէս:

Ֆոնտիկ.— Ի՞նչ կէս պիտի ընեմ: Ձեռքիդ տակ պըն-
չերով ունիս:

Հերմիներ.— Աս մէկը պընչէն դուրս է:

Ֆոնտիկ.— (Ուսերը կը քօքուէ) Ի՞նչ դիտեմ:

Հերմիներ.— Մէկը որ Հրոստի ֆուրէ քար կը նստի,
մէկը որ օրերա կ'երթայ:

Ֆոնտիկ.— Իմ գիտցածներուն մէջ անանկ մարդ
չկայ:

Հերմիներ.— Մտիկ ըրէ, հօրաքոյր: Գործէս ելայ,
եւ սկսայ Ուիլսոն շափիմի: Օփերա Հաուզի առջեւէն
կ'անցնէի: Անօթի հաւերուն կորեկին նայելուն պէս, ես
ալ կայնած կը դիտէի միլիոնատէրերուն զգեստները,
մուշտակները, ադամանդները եւ քարերը, երբ, վը՛ղ...
գեղեցիկ քուրթ մը կեցաւ Օփերա Հաուզի դրան դիմաց,
եւ մէջէն ո՞վ դուրս ելլէ կը կարծես, աս քու վանականդ
եւ իր անբաժան շուքը:

Ֆոնտիկ.— Վանակա՞նս ո՞վ է, քա՛...:

Հերմիներ.— Գրքերու մէջ թաղուող Տարօնիդ, յե՞ս
պիտեր:

Ֆոնտիկ.— Միւսն ալ Յուսի՞կը:

Հերմիներ.— Հըմ... երկուքն ալ քրֆսիտօներով,
ձեռքերնին դաւաղան, աչքերնին մօնօֆլ, գլուխնին հայ
սիլֆ հէք: Ես մէկ կողմ քաշուեցայ չտեսնուելու համար:
Սեպուհ կիշէն գնաց ու օրքէսթրայի առաջին կարգի տոմ-
սակներ գնեց:

Ֆոնտիկ.— (Խորհրդածելով) Ըսել է թէ օտօմօպիլ
վերջապէս գներ է: Ինծի բան ալ չըսեր:

Ֆոնտիկ.— (Խորհրդածելով) Մա՞յրն ես թէ կարտի-
ընը: Քեզի ինչո՞ւ պիտի ըսէր:

Ֆոնտիկ.— Հաղար խզմէթը կը տեսնամ կոր, քա՛...:

Հերմիներ.— Իր դրամով: (Կը մօտեցայ հորաֆոյրը
կրկին կը գրկէ) Ըսէ՛, հօրաքոյր, շատ հարո՞ւստ է:

Ֆոնտիկ.— Օր մը կ'ըսէր որ եթէ 100,000 տալեր
ուսնեայ միայն այն ատեն քար մը պիտի գնէ: Անցեալնե-
րուն ալ դրան տակէն մտիկ ըրի, մէկ խալիի մը վրայ

25,000 տաւեր զուտ շահ ըրած են: Յուսիկին հետ կը խօսէին: Անթիքա կտոր մ'է եղեր:

ՀերՄինէ.— (Ծափ գարնելով) Ուրեմն կը բռնէ եւ աղէկ կը բռնէ:

Ֆոտիկ.— (Գլուխը օրօրելով) Հիմա խելքդ դործել կ'սկսի: Աղջիկ քեզի հազար անգամ ըսեր եմ որ վաղ գաս քեզմէ մեծ, քեզմէ պզտիկ սղոց հետ պտտելէն: Հիմա ալ կը լսեմ որ Սասունցի Թիւֆէնկլի Մանուէին սղըն հետ կ'երթաս:

ՀերՄինէ.— Ջարեհին համար է ըսածդ: (Իր ձեռքին համբոյր մը տալով) Ջարեհ, հօրաքոյր, շաքարի պէս տղայ է, մինակ թէ դրամ չունեցող ուսանող մ'է:

Ֆոտիկ.— Մինչեւ ան բժիշկ ըլլա՞յ...

ՀերՄինէ.— Ութ, տաս տարիէն:

Ֆոտիկ.— Այն ատեն դուն ալ քառասունը կը կորես:

ՀերՄինէ.— (Հօրաքոյրը բերանը գոցելով) Սո՛ւս, սո՛ւս, մարդ չիմանայ: Ջարեհ զիս միայն 22 տարեկան կը կարծէ, իսկ եթէ ինձ հարցնես (ծեփծեփանք) սուիք սիֆսի:

Ֆոտիկ.— Հայելին նայած ունի՞ս:

ՀերՄինէ.— Ատ ի՞նչ խօսք է, առանց հայելիի թուալէթ կ'ըլլա՞յ:

Ֆոտիկ.— Աչքերդ երկու քովերը լաւ դիտէ: Իմաստուն մարդիկ մարդոց տարիքը հող կը կարդան:

ՀերՄինէ.— Ա՛խ, հօրաքոյր, կը վախցնես զիս, ես միտքս դրած եմ միշտ երիտասարդ մնալ:

Ֆոտիկ.— Կեցի՛ր, եթէ կրնաս: Մայրդ քու տարիքդ եղած ատենը քեզմէ ալ աւելի աղուոր էր:

ՀերՄինէ.— Մա՞յրս... աղուո՞ր...

Ֆոտիկ.— Նայէ՛, դուն իսկ չես հաւատար: Աղուոր էր, արեւներու պէս:

ՀերՄինէ.— Ես տարբեր, իմ միջավայրս տարբեր: (Յաղթակամ) Ես միտքս դրած եմ ոչ ծերանալ ոչ ալ տղանալ: (Կ'սկսի պարել ու երգել):

Ֆոտիկ.— (Յանդիմանելով) Դարդեցուր ատ թեթեւութիւնդ: Եթէ դուն կ'ուզես Սեպուհը դրաւել, Սեպուհ լուրջ աղջիկ կ'ուզէ:

ՀերՄինէ.— (Լրջանալով, դեմքը կախելով) Այդպէ՞ս...

Ֆոտիկ.— Ծայրայեղ աղջիկ...

ՀերՄինէ.— Ի՛նչ, ի՛նչ է ուզածդ, ատ դիտանա՞ք:

Ֆոտիկ.— Սեպուհ արդէն նշանուելու վրայ է, եթէ խելքդ տուն չկանչես, կը լսե՞ս:

ՀերՄինէ.— Ո՞ր բախտաւոր արարածն է...

Ֆոտիկ.— (Ծոցէն կը հանէ նամակ մը կուտայ) Կարդա՛ այս...

ՀերՄինէ.— (Բաց պահարանին մէջէն կը քաշէ նամակ մը, կը կարդայ լուռ):

Ֆոտիկ.— Բարձր կարդա՛:

ՀերՄինէ.— Օլ բայք, մի սրդողիր, հանդարտ հըրամայէ: (Կը կարդայ) «Մեծապատիւ Պրն. Սեպուհ Տարօնի,

«Սիրելի որդի,
«Նախ եւ առաջ ձեր պատուակամ...»

Ֆոտիկ.— Անցի՛ր վրայէն, կարեւոր մասը:

ՀերՄինէ.— (Մտքովը կարդալով մի մասը) Տարօնի յաջողութիւնը մինչեւ թուրքիա արձագանդ գտեր է:

Ֆոտիկ.— Եւ դուն հոս Ջարեհ կը խաղցնես:

ՀերՄինէ.— (Շրթունքը ծոխելով, շփացած) Հօրաքոյր...

Ֆոտիկ.— Կարդա՛...

ՀերՄինէ.— (Կը կարդայ) «Գալով Աննային ու Ջապէլին համար դրածներուդ, կնկանս հետ դրանք վերցուցանք եւ որոշեցանք որ ալ այս անգամ ձեր յարգելի սիրտը

չկոտրենք: (չեքմիսն կը ծիծաղի բարձր): Մրտին յար-
գելին ալ չէինք ըսեր — (կրկին ծիծաղ: Ֆուլիկ լուրջ է):

Ֆոնտիկ — Կարդա՛ դուն...

Հերժիկ — (Կը կարդայ) «Եւ Տիրոջ կամքին գը-
լուխնիս ծռելով, զրկենք, Աննան քեզի. Չապէլը՝ Պրն.
Յուսիկին, ինչպէս որ ձեր մենծութիւնը գրած եւ խնդր-
րած է» (չեքմիսն կը լռէ ապուշ կրթած):

Ֆոնտիկ — Հիմա իմացա՞ր: Մարինոս ասկու մին-
չեւ Կէյլէ ձեռքը երկնցուցեր է, թոյրերը տեղաւորելու,
եւ մենք մեր քթին առջեւի ամանը ետ կը հրենք:

Հերժիկ — Աս նամակը գրողը ո՞վ է նայինք: (Կը
դարձնէ, կը նայի ստորագրութիւնը) «Թաղական Հաճի
Մաման Տարագձեան, Տիրոջ թուոյն 1010-ի Փետրուա-
րի 14-րդ օրը»:

Ֆոնտիկ — Մարինոսի հարը...

Հերժիկ — (Շրթունքները սեղմելէն) Հը՛մ... (յե-
տոյ մէկէն կրֆի գալով կը բզֆտէ նամակը կը նետէ, ու
կ'սկսի բարձրաձայն լալ):

Ֆոնտիկ — (Կը ժողովէ կտորուանքը, միշտ լուրջ, կը
դնէ մոխրամանի մը մէջ լուցկի մը կուտայ, կը վառէ):

Հերժիկ — Ի՞նչ կ'ընես...

Ֆոնտիկ — Հետքը կը ջնջեմ... Ե՞տքն ալ... ես գի-
տեմ...

Հերժիկ — Ուրկէ՞ անցաւ ձեռքդ, ատ մոռցայ
հարցնելու:

Ֆոնտիկ — Բան մի հարցներ, ու խելօք, բարի աղջ-
կայ պէս սպասէ:

Հերժիկ — Ալ ի՞նչ սպասեմ: Խնդիրը դոցուած է
հա, ու ես ով գիտէ զեռ քանի՞ տարի փրէս մըջիմին առ-
ջեւ պիտի նստիմ օրական ութը ժամ: Տէմ իք...

Ֆոնտիկ — Հայհոյէ նայինք: գինովի պէս, եւ յու-
սա... (կրֆով) Եթէ մինչեւ հիմա խենթութիւններ ըրած
չըլլայիր... ա՛խ...

Հերժիկ — Սեպտեմբեր խելօքայ...

Ֆոնտիկ — Սեպտեմբեր խելօքայ: Պէտք է խելօքնաս:

Հերժիկ — Օլ բայթ:

Ֆոնտիկ — Նախ, ըսեմ որ Աբդարին տունը եղած ա-
տենները երբեք աս կողմերը չերեւիս:

Հերժիկ — Գիտեմ, որովհետեւ էրիկդ չի հաւնիր
զիս:

Ֆոնտիկ — Հինգ ու կիսուն, գործը ձգելուդ պէս՝
ուղղակի հոս պիտի դաս եւ ինձ օգնես որ Սեպտեմբեր կե-
րակուրը շտկենք, իր բոլոր ուղած ձեւերով, մաքուր,
կոկիկ, համեղ...

Հերժիկ — Յետո՞յ:

Ֆոնտիկ — Աւելի մտիկ ըրէ քան խօսէ:

Հերժիկ — Աւելի՞:

Ֆոնտիկ — Խնայող եւ գործունեայ ցուցուր ինք-
զինքդ:

Հերժիկ — Գործիս չի դար խնայողութիւնը, բայց
հարկին հնազանդելու է: Ա՞լ...

Ֆոնտիկ — Ամուսնական կեանքի վրայ խօսուած ա-
տենը միշտ կնոջ հնազանդութիւնը շեշտէ:

Հերժիկ — Իմ աւետարանիս մէջ ատ չկայ, հօրա-
թոյր: Ես կնոջ ազատութեան հաւատացող մ'եմ:

Ֆոնտիկ — Խենթ մի ըլլար: Ատենի մը համար:

Հերժիկ — Մենք զմեզ մէյք պիլիվ ընենք, գէշ չէ,
Ե՞տքը:

Ֆոնտիկ — Եթէ ըլլայ որ սկսիս իր հետ դուրս ել-
լել, երբեք պահանջկոտութիւն չցուցնես:

Հերժիկ — Խելքդ սիրեմ, հօրաթոյր: Այս սիրա-
բանելու ձեւերը ուրկէ՞ սորվեր ես: Բայց կը մոռնա՞ս թէ
ես կը պահանջեմ որ զիս սիրողները ծախսեն իմ վրայ:

Ֆոնտիկ — Ետքը ատ բոլորը կ'ըլլայ:

Հերժիկ — Կարծեմ կը հասկնամ միտքդ:

Ֆոնտիկ — Եւ երբ յաջողի՛մ...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Քեզի մե՛ծ խնջոյք մը կուտամ :

ՖՈՒԼԻԿ.— Խնջոյքը տար նէնէիդ հողւոյն հաց ըրէ :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Հապա ի՞նչ ընեմ :

ՖՈՒԼԻԿ.— Վարձքս կ'ուզեմ...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Վա՛րձք...

ՖՈՒԼԻԿ.— Հապա՞... քեզի հարուստ էրիկ դըտ- նա՛մ...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Է՛, ըսէ նայինք, սլարդէ միտքէ :

ՖՈՒԼԻԿ.— 1000 տարեր կ'ուզեմ :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Գլուխը կը քերէ) Կարծես պսակն ալ դրուեցաւ վրանիս :

ՖՈՒԼԻԿ.— Վստահէ ինձի : Ես սքանալիլին պիթուն խողերը ձառքս բռնած եմ : Ուզածս մէկէն չէ, մասս առ մաս կը վճարես :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Բայց հօրաքոյր, ըրածդ ամօթ բան է, քու եղբոր աղջիկը չե՞մ :

ՖՈՒԼԻԿ.— Շատ մ'երկնցներ : Սեպուհ եթէ մէկ բան գիտնա՛յ...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ի՞նչ բան :

ՖՈՒԼԻԿ.— Անցեալ տարուան Քալիֆորնիա երթալէ կը մոռնա՞ս :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ի՞նչ գէշ կնիկ ես...

ՖՈՒԼԻԿ.— Քու հօրաքոյրդ եմ : (Կը հանէ ծոցէն քուղք մը) Եթէ կ'ուզես գործարանէն ազատիս, ստո- բազրէ այս :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Սարսափելի ես կնիկ :

ՖՈՒԼԻԿ.— Դուն գիտես... (Քիչ մը խորհելէ ետ- քը) Աչխարհը ծերութիւն կայ :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ես եթէ հարուստ ըլլամ, դուն ի՞նչ կա- րօտութիւն կ'ունենես :

ՖՈՒԼԻԿ.— Քու մայրդ ալ մօրս ատանկ ըսաւ, բայց իմ զէվալը մայրս ծերանոցը մեռաւ :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կ'անէ քուղքը, կ'ստորագրէ) Խեղբ ունիս, կնիկ, սատանայի չափ :

ՖՈՒԼԻԿ.— (Թուղթը անելով) Շատ ափ...

(Դրսէն կը լսուի ոտքի ձայն) :

ՖՈՒԼԻԿ.— Ոտքի ձայն կ'առնեմ, մէյ մը նայէ ո՞վ է : (Յետոյ, մինչ Հերմինէ տեղէն կ'ելլէ) Չէ՛, չէ, դուն մ'երթար, ոտքի ձայնը կը ճանչնամ, շուտ պահուէ, պէտ ըուս, պետին տակ տեղ մը : (Դրսէն ոտքի եւ հազի ձայն) Աման, Աբղարն է, փախի՛ր, փախի՛ր, գիտես ի՞նչ խըրսի տէր մարդ է : (Հերմինէ կը վազէ դէպի պէտ-բում ձախ դռնէն) :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Ելած ատեն) Հօրաքոյրս թող կարծէ որ այդ թուղթը 1000 տոլարի մուրհակ մ'է... (Կ'ելլէ) :

ՖՈՒԼԻԿ.— (Թուղթը համբուրերով ու ծոցը կոխելով) 1000 տոլարի մուրհակ մը : (Կը ժողվէ Հերմինէի հոդ տողած առարկաները, կը կոխէ դարանի մը մէջ, ա- րագ եւ շփոթած) :

Տեսիլ Ե.

Կը մտնէ Աբգար, 60-ի մօտ մարդ. խոշոր պիտերը ներմկած : Դրսէն կուգայ գլխարկով, քթով : Ձիւնոտ է եւ դէմքին վրայ կ'երեսի կիրքը : Ֆուլիկ կը վազէ էրկանը դէմ գլխարկը եւ ֆօքը առնելու :

ԱՆԳՍՏ.— (Նեղացած, կը հրէ կինը մէկ կողմ) Ան- ղի՛ն... (Իսկ կը նետէ ձիւնոտ գլխարկը, կը հանէ վե- րարկուն կը նետէ անկիւն մը) :

ԱՆԳՍՏ.— (Նստելով) Օ՛Ֆ...

ՖՈՒԼԻԿ.— Ի՞նչ կայ, Աբղարիկ աղա, շուտ եկար տուն, խեր ըլլայ քա՛...

ԱՆԳՍՏ.— (Կը հանէ սիկար մը, լուռ կը վառէ) Բա- խիին չիչը բեր :

ՖՈՒԼԻԿ.— Միտաֆիլը չեղած օրը դու բերնիդ բա- խի դպցնող մարդ չես, չէ նէ մի մէկ տեղդ կը ցաւի :

ԱՐԳԱՐ.— Մէկ տեղս ալ չի ցաւիր, մեղտէս... րա-
խի... կ'ուզէ:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Գացած միջոցին ինքն իրեն) Կա՛մ աս
լեռնցի Մանուշը, կամ Թագուկը եւ կամ Մլեհը, խանու-
թը գացած ըլլալու են: Ատ ի՞նչ չէ՛հրէ է: (Կ'ելլէ):

ԱՐԳԱՐ.— (Գեպի դուռը նայելէն) Քեզի մի դադ-
տուկ օձ քեզի մի: Իզմիթի քիւլխանճիին աղջիկը: Քա-
նի մը տարի Սթամպուլու վախօններուն հոտը հոտուը-
տացեր է, ինքզինք Սթամպուլի թասլանմիշ կ'ընէ տէ,
ասոր անոր գործերուն ալ մաս կը խառնէ: 25 տարի է
ձառքիս տակ է, չկրցի զինք մարդ չինել: (Կը ծխէ լուս)
Մտքէն գիտեմ ինչ կ'անցնէ:

(Կը մտնէ Ֆուլիկ քէփսիով):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Կը տեղաւորէ օդիին, մէզէին քէփսիւն
փոքր սեղանի մը վրայ, կը հրէ Արգարի առջեւ) Քեզի
համար մէզէի լաւ թէփսի մը շտկեցի, չէքերս:

ԱՐԳԱՐ.— (Կը նայի կնկանը հեգնուտ, կ'սկսի խմել
իրարու ետեւ):

ՖՈՒԼԻԿ.— Հողիդ սըխընդըի մէջ է, Արգարիկ ա-
ղաս, ի՞նչ ունիս, քա՛...:

ԱՐԳԱՐ.— Ճէ՛հնէմին սըխընթըսըն — (Կը խմէ ի-
րարու ետեւ):

ՖՈՒԼԻԿ.— Քա՛, վո՛ւյ, անուշա, էյէր ստամոքսդ
պարապ է իրարու ետեւէն մի խմեր: Արաները մէզէն
առ:

ԱՐԳԱՐ.— (Կրճոտ) Երէկի երախան չեմ, դուն ին-
ծի մի խառնուիր:

ՖՈՒԼԻԿ.— Մեղա՛յ, Արգարիկ աղա, էրիկս ես զա-
հար, սիրտս կը ցաւի: Ես քեզ աչքերուս լուսուն չեմ
տար:

ԱՐԳԱՐ.— Կ'ուզես տուր... կ'ուզես մի տար, կնի՛կ.
(Միշտ կը խմէ):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Ափովը կը գոցէ խատեղը, որ կրկին
չլեցնէ) Հողիդ սիրես, էրիկս, մէզէն ալ առ, ետքէն
գլուխդ կը դառնայ:

ԱՐԳԱՐ.— (Կը հրէ կնկանը ձեռքը, կը լեցնէ, կը
խմէ) Փնտռածս այդ է:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Նեղուած) Սուրբ Աստուծամար:

ԱՐԳԱՐ.— Կանչէ, կանչէ բոլոր հանրմ սուտու սուր-
բերդ...:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Չեռքերը իրարու) Սուրբ Փեփրոնիա...:

ԱՐԳԱՐ.— (Կոպիտ, կէս-հիմնովի խնդուքով) էյէր
Սուրբ Ֆուլիանէ մը, Սուրբ Սրբուհիցա մ'ալ կանչես նէ,
թէքմիլ կ'ըլլաք գլխուս, Ֆուլիանէ դուն, Փեփրոն մայ-
րըդ եւ Սրբուհիցա ալ աղբորդ կրտած-երես կնիկը (Ամէն
խօսք մէկիկ մէկիկ եւ ծուռ քերանով):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Սրդոգած) Ի՞նչ մեռածին, օղջին միսը
կը ծամես:

ԱՐԳԱՐ.— Անանկ որ է ճգէ որ խմեմ...:

ՖՈՒԼԻԿ.— Խմէ, ձուկի պէս լողա, քէյթը քուկը է:

ԱՐԳԱՐ.— (Կը լեցնէ կը խմէ, շրթները կը չափրցնէ)
Օ՛խ...:

(Ֆուլիկ լուռ է, կը փաշուի անկիւն մը: Արգար ա-
տեն մը կը խմէ, կը ծխէ):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Մէկէն համբերանքը հատած) Չափը
անցաւ, Արգար, ինչո՞ւ չես լսեր:

ԱՐԳԱՐ.— (Կատարեալ գիմով) Օ՛խ, ի՞նչ աղէկ է...
(Կը խմէ):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Կուգայ, պատառ մը կը վերցնէ մէզէն)
Սա քրիտոզին պատառին նայէ, Արգարս, վրան իլիմոն
սեխմեցի, գէյթին եաղը լեցուցի, թէրէ օթու շարդեցի,
կուշտին բերանին շուրերը կը վազցնէ կոր: (Կը մօտեցնէ
երկանը բերնին):

ԱՐԳԱՐ.— (Գիմովի նայուածքով վայրկեան մը կը
դիտէ կինը) Ֆուլիկ հանրմիս քաղցրիկ խաթե՞րն համար:

(կը հրէ կնկանը ձեռքը) : Չեմ ուզեր, դնա կատուններուդ
իջրամ ըրէ, չեմ ուզեր :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Ինկած պատառը վերցնելով ու արխտ-
ին մէջ դնելով) Քա ի՞նչ է պատահեր նէ, ըսէ, դուն աս
պիչիմ խույսեր չունէիր :

ԱՅԳԱՐ. — Թագուկը այսօր հոս չեկա՞ր :

ՖՈՒԼԻԿ. — Դուն մարդ վռնտող ես, առջի շարժուն
խեղճ կնկան երեսին ըսիր որ մեր տունը չմտնէ : Ալ կու-
գա՞ր : Աղբորս աղջիկը մինչեւ անգամ, ա՛լ հոս ոտք չի
կոխեր :

ԱՅԳԱՐ. — Չի կոխեր... նամուս ունեցողը չի կոխեր :
Ամմա, ոչ աս թագուկը նամուսի տէր է, ոչ ալ աղբորդ
աղջիկը : Ես Սիմոնին խանութն էի, Հերմինէին աս կող-
մը շտկուիլը տեսայ : Թագուկն ալ ցորեկին հոս էր :

ՖՈՒԼԻԿ. — Խաչ որ, Աբգարիկ, հաւատքս վկայ,
առտուընէ ի վեր միս-մինակս էի : Ըսի, ելլեմ սինէմա մը
երթամ. իշթէ, դուն եկար : Բարի հաղար բարի :

ԱՅԳԱՐ. — Վա՞րս, մեղրիկ Ֆուլիկա... ըսել է մի-
նակ էիր...

ՖՈՒԼԻԿ. — Չե՞ս հաւատար :

ԱՅԳԱՐ. — (Կտրուկ) Չէ՛... եօթը տեսակ լօլօ ալ
կարդաս չեմ հաւտար : Եւ դեռ... (Եզուն քանձրանալ
կ'սկսի) ուրիշ բան ալ կայ : Ուրկէ՞ ելեր է որ Մարինոսն
ու Մլեհը կը բաժնուին :

ՖՈՒԼԻԿ. — Քա՛, վա՛յ, աչքերուս լուսէն անցնիմ,
աս ի՞նչ խօսք է, հիմա քեզմէ կը լսեմ, քա՛...

ԱՅԳԱՐ. — Պաքդ կեր, լերանդ սրբէ. խօսքը քեզմէ
ելած է...

ՖՈՒԼԻԿ. — Քա՛, խեղճ եմ : Ես ի՞նչ չահով աստ սու-
տերը պիտի հանեմ :

ԱՅԳԱՐ. — (Հեզոտ) Լսեցիր որ Սեպուհը դորձը
չտկեց, լսեցիր որ Մարինոսին քուրը բերել կուտայ, հը
... եա...

ՖՈՒԼԻԿ. Ինձի ի՞նչ աս խնդիրները :

ԱՅԳԱՐ. — Քու միտքդ, կնի՛կ, աս ջլթիկ աղբորոր-
դիդ... Սեպուհին գլուխը փաթթել է... ու ասոր համար
... կ'աշխատիս Սեպուհի եւ Մարինոսի մէջտեղ օձ մը
նետել :

ՖՈՒԼԻԿ. — Վո՞վ է քա, օձը...

ԱՅԳԱՐ. — Քու... շարախօսութիւններդ :

ՖՈՒԼԻԿ. — Խենթեցա՞ր, Աբգա՛ր...

ԱՅԳԱՐ. — Խենթերը Ետի Բուլէի շարժըն կը գտնը-
ւին, ուրկէ ասկու 30 տարի առաջ հատ մը գնեցի... (Կո-
պիտ ծիծաղ) :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Բարկացած) Դուն իմ համբերանքս կը
փորձես : Է, ի՞նչ պիտի ըլլայ Թոխաթի լեռներն ես մեծ-
ցեր :

ԱՅԳԱՐ. — Դուն ալ... Իդմիթի Պալլիսճընոցը ծնած,
Ետի Գուլէի պատերուն տակ մեծցած Ստամպուլցին ես...
(Կոպիտ ծիծաղ) :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Աւելի կրքոտած) Աբգա՛ր, կը բաւէ :
Դուն ինձի հիչ ալ արժանի չէիր... Ե՛ս... Ե՛ս... դո՛ւն,
գիտես ես վով եմ...

ԱՅԳԱՐ. — (Կոպիտ ծիծաղ) Քիւլհանճի Աստուր է-
Փէնտիի աղջիկը :

ՖՈՒԼԻԿ. — (Ինքզինքին գալով) Աս կուրին խուլէ-
սէն ի՞նչ է, մէյ մը աս հասկնանք :

ԱՅԳԱՐ. — Տահա չհասկցա՞ր, խուշ պէյնլի :

ՖՈՒԼԻԿ. — Չէ, չհասկցայ, խուշի գլխուս մէջ չի
մտնար :

ԱՅԳԱՐ. — Ծօ՛, օրթայի փիս փիս խօսքերուն ակը
դուն ես, ծօ՛, եկայ տուն որ քու սանձդ քաշեմ :

ՖՈՒԼԻԿ. — Ետկէ շիտակ դուն գիս չօճուղի տեղ կը
դնես : Ես բանէ խապար չունիմ... Գնա՛ հարսիս ետիան
բռնէ : Ան է չորս ճանկով մէջտեղն է ինկեր աղջիկը Սե-
պուհին տալու : Ինձմէ լսած մի ըլլար, ամմա, Սեպուհ

ամէն իրիկուն աղբրանցս տունն է: Տղեկը չեմ ալ մեղա-
դրեր: Հերմիէնն գեղեցիկ աղջիկ է...:

ԱՌԳԱՐ.— (Կոպիտ ծիծաղ) էյէր Սեպուհ իմ ճանչ-
ցարժ տղաս է... 15 տարի տղայ խաղցնող աղջկան մը
ճանկերուն մէջ չի յնար:

ՖՈՒԼԻԿ.— Կ'ուզէ իյնայ, կ'ուզէ չիյնայ, ինձի
ի՞նչ...

ԱՌԳԱՐ.— (Երեքկտալով ուռ կ'ելլէ եւ դէպի պէտ-
րումը կը քալէ: Ֆուլիկ քամբան կը կտրէ):

ՖՈՒԼԻԿ.— Ի՞նչ կ'ուզես, քա':

ԱՌԳԱՐ.— Հանուիլ եւ պառկիլ կ'ուզեմ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Քա', սաաթը դեռ ութը չէ, քա', հա՞՞
ես...

ԱՌԳԱՐ.— Հաւ չեմ, խորոզ եմ. (Կը քալէ, մինչ
Ֆուլիկ տակնուվրայ՝ կ'աշխատի արգիլել):

ԱՌԳԱՐ.— (Կոպիտ ծիծաղով, հրելով կինը) Կ'երևի
սիրահարդ ներսը պահեր ես:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Շուարած) Ի՞նչ սիրահար, (Արգար կը
մտնէ պէտ-բումը):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Ինքնիրեն) Պարէ պէտ-բումին տակ
մտնէր այս աղջիկը:

Տեսիլ Ը.

Ներսէն կը լուսի Արգարի ծիծաղը, եւ մինչ Ֆուլիկ
տակնուվրայ՝ ձեռքերը կը մնտէ, Արգար գՀերմիէնէն
հաշիշելով կը բերէ բեմ:

ԱՌԳԱՐ.— (Յաղթական, գինով) Գողը բռնուեցաւ...
բռնուեցաւ նաեւ ստախօսը... (Կը հրէ գՀերմիէնէն բեմին
խորքը, Հերմիէն սահմակած, պապանձած, Արգար, կըն-
կանը) է՛... մեղրիկ, շաքարիկ... քաղցրիկ Ֆուլիկ, է՛...
աղի արձան դարձար Ղովտի կնկան պէս, է՞...:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Կոպմնակի՛ Հերմիէնին) Յիմա՛ր, թե-
թեւսոլիկ, անկողնին տակ պահուէիր ալ...

ԱՌԳԱՐ.— (Կնիկը ծաղրելով) Մի նեղանար, նոն-
չիկս... դողօշիկս... աստիկա Հերմիէնն չէ... հապա...
անոր շուքն է... Պէտք է աս խորոզը (ինքզինքը կը ցու-
ցնէ) հաւտայ քու խօսքին որովհետեւ... դուն... դու
բնաւ... սուտ... չես խօսիր: (Կը մտնանայ, կը շփէ Հեր-
միէնի վախէն դողացող մարմինը) Շո՛ւք... բայց ի՞նչ
պինդ շուք է, (Հերմիէն կը թօթուէ վրայէն Արգարի ձեռ-
քերը, եւ կը քաշուի ետ ետ): Հերմիէնն հոս եկած չէր
եւ շուքը գտանք, նայինք, թէ՛լէկրաֆ թագուկն ալ հոս
եկած չէր, կարելի է... անոր շուքն ալ կը գտնենք: (Կը
սկսի կարասիներու, վարագոյրներու ներքեւ փնտռել):

ԱՌԳԱՐ.— վայ պապամ, վայ, խնդա խորոզ աղա,
խնդա՛ (Կոպիտ ծիծաղ):

ՖՈՒԼԻԿ.— Սո՛ւս, քա՛ սո՛ւս...

ԱՌԳԱՐ.— (Խոյանալով կիներուն վրայ) Գինո՛վ...
գինովը դուք էք... մէկդ մանչերու սիրովը... մէկդ ալ իր
կլորիկ կլորիկ սուտերովը: Ես, թոխաթ լեռները մեծ-
ցած մարդ եմ, Ֆուլիկ, կը լսե՞ս... բախիին, գինիին
քիւրն իյնամ չեմ գինովնար: (Կը բռնէ Հերմիէնի թեւէն)
Դո՛ւրս, տնէս դուրս, քեզի մի թեթեւսոլիկ, դո՛ւրս...

(Հերմիէն սարսափէն ետ ետ կ'ընկրկի):

ԱՌԳԱՐ.— Դո՛ւրս, կ'ըսեմ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Տունը մինակ քուկդ չէ:

ԱՌԳԱՐ.— Աս տագիգային իմս է: (Կը քալէ Հեր-
միէնին վրայ, որը կը փախչի դուրս):

ՖՈՒԼԻԿ.— (Կրքով) Անօրէն մարդ...

ԱՌԳԱՐ.— Կղպէ բերանդ, թէ ոչ դուն ալ պատուհա-
նէն կ'երթաս դուրս:

ՖՈՒԼԻԿ.— Կարծես Անատուլուի լեռներն ենք:

ԱՌԳԱՐ.— Ո՛չ, Ամերիկայի մէջ ենք, մինակ թէ է-
րիկդ Անատուլ խաֆալի պէրպէր մ'է:

ՃՈՒԼԻԿ.— Եթէ ես հոս իրաւունք չունիմ, եւ իմ մարդիկս հոս չեն կրնար դալ, ես ի՞նչ դործ ունիմ աս տան մէջ. (Կը փայէ) :

ԱՌԳԱՐ.— (Վագելով, քեւէն բռնելով) Ո՞ւր... պառաւ, ո՞ւր... զիս ոչգիլ, մասխարա ընելու մի՞տք ունիս: (Կը հրէ, կը նստեցնէ): Նստէ տանդ մէջ, ես վաստը կիմ, դուն մսխէ, ու էլին դործերուն մատ մի խառնէր:

ՃՈՒԼԻԿ.— Ես հիչ ալ մատ խառնած չունիմ: Գնա՛, Սրբուհիցային խօսք հասկցուր: Ես հազար անգամ ըսի իրեն, որ Սեպուհը իր աղջիկը չառնէր: Ինք, երէկ էր Աստուածամօր վրայ երգում ըրաւ որ էրկինք, էրկիր իրար պիտի խառնէ մինչեւ որ Հերմինէն տեղաւորէ: Անմեղ հոգւոյս հետ դուն ի՞նչ ունիս: (Կ'սկսի լալ):

ԱՌԳԱՐ.— (Զգաստացած) Անա՞նկ է... է՛... Սեպուհ ի՞նչ ջրերու վրայ է:

ՃՈՒԼԻԿ.— Ի՞նչ գիտնամ, այսօր միտքը փոխուած տեսայ: Խելքը գողցուած է:

ԱՌԳԱՐ.— Այսի՞նքն...

ՃՈՒԼԻԿ.— Սրբուհիցային պէօրէկները բերանը համ ձգեր են:

ԱՌԳԱՐ.— Էյէր սուտ ես...

ՃՈՒԼԻԿ.— Սուտ ինչո՞ւ պիտի ըլլամ: Ի՞նչ չա՛հ ունիմ, քա՛՛ վարդ:

ԱՌԳԱՐ.— (Առնելով գլխարկը, ֆօքը) Հիմա կ'երթամ Սրբուհիցային քով...

ՃՈՒԼԻԿ.—)Ահ ու դողով(Քա՛, քեզի ի՞նչ, էլին տղան, էլին աղջիկը...

ԱՌԳԱՐ.— Քեզի ի՞նչ... չեմ ուզեր որ... Սեպուհի պէս մանչ մը ատ ջլթիկներուն կեր ըլլայ... (Կը փայէ դուրս):

ՃՈՒԼԻԿ.— (Կը վագէ, կը բանայ հեռախօսը) Տէ՛ր Թօն 2002 (մտիկ կ'ընէ): Սրբուհիցա՞... դո՞ւն ես...

Արդարը ձեզի կուգայ կոր... կոռելու... աղջիկդ հոս էր... քնեց... ինչո՞ւ... գինով էր... Կուգայ հասկնալու որ Հերմինէին համար աշխատողը դո՞ւն ես, թէ ոչ ես... Հիմա տնէն դուրս գնա... Թող Արդարը քեզ հող չգլտնայ... Ի՞նչ... մինչեւ վաղը... մինչեւ վաղը շատ բան կ'ըլլայ... ինքն ալ կը խելօքնայ, կը հասկցնեմ ամէն բան: Ել տնէդ դուրս, շուտ, թէ ոչ գէշ բան կ'ըլլայ: Օ՞րայթ... կու պա, կու պա...

ՃՈՒԼԻԿ.— (Հանգիստ շունչ մը փաշելով) Եթէ թողում որ Սեպուհը ատ Մարինոսին քրոջը կեր ըլլայ... իմ երեսս Ասլանպէկի քէօմիւրճիներուն երեսին պէ՛ս սեւ ըլլայ, իշթէ, (կռուփը կը գարնէ սեղանին):

(Վարագոյր)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Գ.

Վայրը.— Բիւթանական դիւղին մէջ, Սանդուխտի տունը:

Ժամանակը.— 1915-ի ամրան, Մեծ Եղեռնի վաղորդայնին:

ԲԵՄԱԿԱՆ ՅԱՐԴԱՐԱՆՔ.— Կէս ելքայական կէս Ասիական խոշոր դահլիճ մը: Աթոռ, բազկաթոռ, օթոցաւոր տիվան, բարձրով սէտիր, փոփր եւ մեծ սեղաններ, յատակը գորգ, հոս հոն ծաղկի քաղաքներ: Պատերուն վրայ նկարներ, մեծադիր կենդանագիր մը: Բեմին խորքը գոյգ պատուհաններ, աջ ու ձախ դռներ, ամէնը ծանրագին վարագոյրներով ծածկուած: Տիվանին վրայ կը քնանան 2 փոփրիկներ ու ցած սեղանի մը վրայ դիրուած են ոսկեդրամ ու գոհաբրդէններ, իսկ սեղանին քով դիրուած են հագուստներ: Վարագոյրը բարձրանալուն՝ երիտասարդ կին մը, սպասուհիի տարագով նստած է ցած սեղանին առջեւ ու կը կարէ ոսկեդրամները մէկիկ մէկիկ ձորձորուն մէջ, հոս եւ հոն, եւ կ'արտասուէ, մերթ ընդ մերթ ընդ մերթ սրբելով արցունքները:

Տեսիլ Ա.

Կը մտնէ Հերիկնագ — սեւ շալվար, սեւ պլուզ հագած է. գլուխը կապած սեւ եագմա, աւելի ծերացած է. եագմային ներքեւէն դուրս կուգան սպիտակ մազի փնջեր:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ.— Սանդուխտը դեռ տուն չեկա՞ր:

ՕՂԻՏԱ (Սպասուհին).— (Ոտք ելլելով) Ո՛չ, Հաճի Խաթուն, չեկաւ դեռ... Այսօր չորս եղաւ որ կ'երթայ աղաս տեսնելու: Չեն ցուցնէր երեսը, չունե՛րը...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ.— (Աթոռի մը ծայրը յոգնաբեկ ընկըրկելով) Խեղքիս բա՞նն է որ ողջ առողջ ձեռքերնիս տան Մերկերիոսը...

ՕՂԻՏԱ.— Ի՞նչ սեւ օրերու մնացինք...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ.— Ո՛ր... դրանս չո՛ւնն ալ... երեսիս չաջէ...

ՕՂԻՏԱ.— Ձառքերնուս ուտող չուները...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ.— (Սրտաբեկ) Գիշերներով ո՞ւր մընաց... չելլէ՞ բան մը գայ դիւին... (Կը մտածէ) Ա՛խ... ան ատեն սիրածին տուած ըլլայինք...

ՕՂԻՏԱ.— Գատե՛ր, Հանըմս, ճակտի գիր: Աստուած ուզեց, Մարինոսը, Ձապէլը քաշել դուրս աս ճէճէնէմ մէ՛մլէքէթէն, քաշեց... տարաւ:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ.— Ընողին չմնայ... Աննաս ալ հիմա Համեկիլան կ'ըլլար, խուճրու խուճու Աննաս, քիպար Սարրաս... ո՞ւր մնացին... (ծուկկերուն կը զարնէ):

ՕՂԻՏԱ.— Հաճի Խաթուն, մէջէս մէկը կ'ըսէ որ առնո՞ք Գոնիայէն անդին չանցան: Ան տեղի վալին շատ չայ վար կը դնէ եղեր:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ.— Կը դնէ... ամմա... մեր փեսաները վաճառական մարդ էին, ոչ արհեստաւոր, ոչ փրոտեսթան, ոչ ալ կաթողիկ... (կը մտածէ) Ան Իզմիթցի քիւլխանճիին աղջկան Ծուլիկին չմնայ... Սեպուհին գլուխը խենթ մը փաթթեց, հիմա Ձապէլ կը գրէ որ էրիկ կնիկ շուն ու կատու են... Ի՞նչ... օգուտ... մեզի եղածը... եղաւ...

Տեսիլ Բ.

Կը մտնէ Սանդուխտ, սեւեր հագած է, բայց քաշակաւոր. 1915-ի նորաձեւութիւնով, գլխուն ձգած է վէլո մը, տխուր է:

ՍԱՆԴՈՒՅ.— (Մօրը փաթթուելով) Ա՛խ, մայրիկըս... (կը հեծկլտայ):

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ի՞նչ ըրիր, զաւակս, կրցի՞ր տեսնել
Մերկերիոսը:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Ո՛ւ՛, մայր, (գլուխը վեր կ'առնէ,
կ'երթայ կը նստի սէտիբին ծայրը) Այսօր չորս անգամ
գացի... սրտիս մէջ սարսափելի վախ մը կայ...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ի՞նչ վախ...?

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Ոչինչ... ոչինչ... (ակոսները կը
սեղմէ չլալու համար): Գայլերը... բորենիները աղւսյ
կը ցուցնեն, մայր...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Աստուած ինք սղորմի հայուն:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Առաջ մենք մեղի... օ՛հ, մայր, սարս-
սափելի գէշ օրերու մէջ կ'ապրինք: Աղէկ որ հայրս մե-
ռած է... թէ ոչ իր գլխուն ինչե՞ր պիտի վար: Մեր-
կերիոս ծեծ կերած է... սոսկալի... ծեծ...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — (Սարսափած) Ինչո՞ւ, զաւակս, Մեր-
կերիոս ոչ մէկին վնաս տուած է, ոչ ալ քօմիթաճի էր...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Քօմիթաճի չէ, մայր, բայց ունի ա-
ւելի մեծ յանցանք մը...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — (Աւելի վախով) Ի՞նչ յանցանք...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Հարուստ է... եւ շատ հարուստ հայ
մը...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ատ յանցանք է...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Հեգնանքով) Հայու մը համար այս
օրերուս հարուստ ըլլա՞լ...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Է՛... Ի՞նչ պիտի ընենք...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Ի՞նչ... ես դիտե՞մ... Ժամ առաջ
քոյրերուս կարաւանով ինչո՞ւ չմեկնեցանք, տակաւին

Մերկերիոսը չձերբակալուած:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Միւֆթիին վրայ հաւատք ունէր...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Որ պիտի կրնար դրամով կաշա-
ռե՞լ... բայց այդ միւֆթին այսօր երեսին տուաւ թէ...

Մերկերիոսը գաղտնի քօմիթաճի է եղեր...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ինչո՞ւ չըսիր որ սուտ է այդ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Մանուէլինց տնէն Հայ Բարեգործա-
կան Միութեան ցանկը գտեր են, մայր... եւ փեսա-
յիդ անունն ալ մէջը...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Քօմիթաճի չէ՛, ես՛...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Եկուր տէ թուրքին հասկցուր... եւ
դեռ ուրիշ բան ալ խօսեցաւ ինձ մեծ շունը: Մեզ փրկե-
լու համար... առաջարկեց...

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ի՞նչ առաջարկեց...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Իր մեծ աղին հետ նիքեհա՛ ըլլալ...
(Խեղճական ծիծաղ):

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Սապրի՞ն... բայց Սապրին հոս չէ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Եկած է... տեսայ զինք չօրը պաշ-
տօնատեղին: Երբ ներս մտայ մեծ կիրքով չօրը հետ կը
վիճէր, զիս տեսնելուն բարեկեց ու դուրս ելաւ:

ՕՂԻՏԱ. — (Իր կարած տեղէն, ինքնիրեն) Շան ձա-
ղը... հոս կերած հացը քէօցնէ աչքերը:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Օղիտա, իրաւունք ունիս, (մօրը)
մի՞նակ թէ, մենք ահա բարեկամ սեպուած թշնամիներուն
ձեռքն ենք:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Սապրի ի՞նչ ընէ, զաւակս: Եթէ հոս
ըլլար, Մերկերիոսին գլխին հիշ բան մ'ալ չէր պատահեր:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Այնպէ՞ս կը խորհիս դուն:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ի՞նչ գիտեամ, աղջիկս... Սապրին
աս տունդ կը մտնէր կ'ելլէր տան աղի պէս... (վայր-
կեան մը լուռ, մտածման մէջ):

ՕՂԻՏԱ. — Քրիստոս ուրանալը չըլլա՞ր նէ՛...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ընդոտ) Ի՞նչ... Ի՞նչ էր այդ ը-
սածդ...

ՕՂԻՏԱ. — (Գլուխը օրօրելով) Ժանտարմա էօմէրը...
այսօր... ինձի բան մը ըսաւ:

ՀԵՐԻԿՆԱԶ. — Ի՞նչ...

ՕՂԻՏԱ. — (Կակազելով) «Կեալուր դըզ», ըսաւ ին-
ծի, «էյէր կ'ուղես ազատուիլ, հետս կարգուէ...»:

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— Դուն ի՞նչ պատասխանեցիր...

ՕՂԻՏԱ .— (Աչքերը սրբելով) Գֆրեցի իրեն...

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— (Հեզմանքով) Ձէնք մը, որուն երկու կողմն ալ բուժ է... (Գլուխը կ'օրօրէ) Ո՛ւր էր որ... ինքնապաշտպանութեան միջոցը ունենայինք...

ՀԵՐԻԿԷԱԶ .— (Ոտքի ելլելով) Հիմա որ տեսայ քեզ, ես տունս երթամ...

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— (Ընդոտտ) Դուն դեռ ատ բըրջակ տանդ մէջ պիտի առնես մինակդ նստիս: Գայլերը միտի հոտ առած են, կը լսե՞ս, մայր... եւ գեղացիին մինակ այս գիշերը տրուած է: Դուրսէն եկած ատենս լսեցի: Առաւօտուն ամէն հայերը պիտի հանուին... Ուրեմն կ'արգելեմ քու դուրս ելլելը:

ՀԵՐԻԿԷԱԶ .— (Շուարած) Ո՛ւր չերթամ տունս, Մանդուխտ: Հօրդ ունեցած վարիէթը մեծ ընկուզենիին տակը կը պառկի: Օղիտան հետս կը տանիմ, կրնանք նէ կը հանենք հոս կը բերենք:

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— Մա՛յր, փողոցները լեցուն են ժանտարմաներով: Չճանչցուած կին մը չես: Կը բռնեն քեզ, կը տանին տունդ որ ունեցած չունեցածիդ տեղն ըսես, ետքն ալ կը սպաննեն ու փոս մը կը նետեն: Ուտելու բերան կայ եթէ քովերնիս, կամ թուրքը մեզի ձգէ'... (Կը ցուցնէ սեղանին վրայի ոսկիները) ահա... ատոնք կը բաւեն մեզի:

(Հերիկնագ հառաչելով կը նստի սեղանին ծայրը):

ՕՂԻՏԱ .— (Միշտ կարելով ոսկիները) Մեզոք տարածին ցեց դառնայ իրենց ունեցածն ալ ուտէ... կերածին ալ աղը դառնայ փորերնին ճաթեցնէ... հը'հ... (Սանդուխտ ակնարկ մը կը նետէ Օղիտային):

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— Ահա... ուրիշ անարժէք... զէնք մըն ալ... (մօրը դառնալով) Բայց մա՛յր... ինչո՞ւ պարսպ կը նստինք: Ինչ որ կրնանք տանիլ հետերնիս դատած, մէկ կողմ դրած եմ ձմրան սենակին մէջ: Գացէք անոնք

կարգի դրէք, ուտելիքի ալ ճարին նայեցէք փոքրիկներ ունինք հետերնիս: (Կը քայլ դէպի քնացողներուն, կը դիտէ զանոնք տխրօրէն, կը դառնայ Օղիտայի) Ես այդ ոսկիներուն ու գոհարեղէններուն կարուելուն կը նայիմ: Գացէք դուք: (Հերիկնագ ձեռքերը գոտիին մէջ, կ'ելլէ. Օղիտա կը հետեւի: Սանդուխտ կը նստի կարին գլուխը, կ'սկսի կարել) Չա՛րկ ասեղները ոսկիներուն շուրջ, Սանդուխտ, մինչ թուրքն ալ իր ասեղները կը շուրջ կուրծքիդ մէջ... (Կը կարէ) Մու՛թ գիշերին ծոցը ոճիրը կը խլրտայ... ոճիրը անմեղներուն վրայ... անդէններուն վրայ... (Կը կարէ) Կարճ... ճամբայ մը կայ... դադանին ճիրանէն աղատուելու համար... բայց... անձնասպանները... դասալիքներ նկատուած են, խուսափողներ կեանքի կուրծքն... Սակայն այս ներկայ անհասարկ պայթա՛րը... (կը կարէ):

Տեսիլ Գ.

Կը մտնէ Սապրի պէյ, փառաւոր զինուորական մը, հազիւ 28, 29 տարեկան հազարապետ մը իր համագրեստով:

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— (Կարը ձգելով, ապշած կ'ելլէ ոտքի) Ո՞վ բացաւ դուռը ձեզի, Սապրի պէյ:

ՍԱՊՐԻ .— (Հանդարտ) Ձեր սպասուհին, տիկին, ճանչցաւ ձայնս ու բացաւ:

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— Ա՛խ, Օղիտա'...
ՍԱՊՐԻ .— Օղիտա միայն իր խելքը դործածեց: Բայց ինչո՞ւ կը խուսափիք հին բարեկամէ մը:

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— Ձեր հօրը հարցուցէք, թէ ինչո՞ւ...
ՍԱՊՐԻ .— Կ'ակնկալեմ, որ ձեր խելքին եւ բարձր իմացականութեան կոչ ընէք:

ՄԱՆԴՈՒԽՏ .— Տառապանքը կը խաթարէ... խելքը...

ՍԱՊՐԻ .— Ես եկայ, այդ խաթարանքը ջնջելու: Չգուցումի ժամանակը չէ, տրամաբանութեան պէտք ունիք, Սանդուխտ... (խորհելով) կը ներէք հարկաւ, եթէ երբոր մը պէս ձեզ անունովնիդ կոչեմ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Եղբոր մը պէ՛ս... բայց ես եղբայր ունեցած չեմ, որ համը դիտնամ: Մեռաի... այդ պատիւը ձեր քոյրերունն է... Սաֆրիէ և Նուրիէ հանըմներուն...

ՍԱՊՐԻ .— Ուրեմն (հանդարտ) չիս նկատեցէք ձեր տաղբերէն մին...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Հեզմուն) Որոնք... դացին... Թուրքին ձեռքով...

ՍԱՊՐԻ .— Բայց ես, հոս եմ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Եթէ այդպէս է... հասէք ձեր եղբոր... Մերկերիոսին:

ՍԱՊՐԻ .— Եթէ կարենայի...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Ուրեմն ի՞նչ կ'արժէ ձեր թրքական եղբայրութիւնը: Այսօր չորս անգամ դացի տեսնելու... դայն... վոստեցին զիս...

ՍԱՊՐԻ .— Ես ալ դացի բանտ, տեսնելու դայն:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Սրտաբեկ) Տեսա՞ր... տեսա՞ր... դայն...

ՍԱՊՐԻ .— Աւա՛ղ... ուշ էի... (տխուր, կը նայի վար):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Սարսափած) Ո՞ւշ...

ՍԱՊՐԻ .— (Գլուխը հակ) Ղրկած էին...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Ետ ետ երթալով) Ղրկած... առանց մեզի՞... առանց իր պիտոյքներո՞ւն...:

ՍԱՊՐԻ .— Դո՛ւք չպիտի երթաք:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Կրֆով) Եթէ մեզ փրկելու կը միտէիք, ինչո՞ւ արագ չչարժեցաք:

ՍԱՊՐԻ .— Կովկասի ճակատէն այս առաւօտ եկայ: Հիւանդ էի, արձակուրդ տուին... Հոս հասնելուս առա-

ջին մտածումս դուք եղաք... Ես չեմ հաւանք ժէօն Թուրքերու ներկայ քաղաքականութիւնը, Սանդուխտ: Բայց իմ չհաւանելովս այս տխուր դէպքերը չեն փոխուիր: Պիտի ընեմ ինչ որ իմ ոյժս կը թուլատրէ: Այդչափ: Երբ դուք մտաք հօրս պաշտօնատեղին, ես սոսկալի կուի մը բռնուած էի անոր հետ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Կը բռնէ աքոս մը՝ շիյնալու համար, ինքնիրեն, խոր ու ծանր) Մերկերիոս, դացած է... արդ... մեզ կը մնայ... երթալ... ետեւէն...

ՍԱՊՐԻ .— (Հեղինակաւոր) Չպիտի երթաք, կ'ըսեմ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Աքոսին ծայրը նստելով) Որ... Թուրքի մը կի՞ն դառնամ... Ահա՛ ձեր հօրը առաջարկը... մնացորդը փրկելու համար...

ՍԱՊՐԻ .— Ողջամիտ բարեկամի մը առաջարկը...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Բարեկամ... միթէ՛ ալ կրնա՞մ խաբուիլ: Իր միւֆթիի հանդամանքով չկրցաւ մինչ իսկ արդէլք դառնալ Մերկերիոսի ձերբակալման... ճեծին... քշուելուն, միհակը...

ՍԱՊՐԻ .— Սանդուխտ, միտ դիր ինձ: Իթթիհատի լիազօրները ամէն մէկ հայաշատ կեդրոնի մէջ բարձրագոյն կառավարութիւնն են... տեղականը չբացնող, հաւատա ինձ...—

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Մեր սեղանին փշրանքները դեռ այդ շունին ահուաներուն մէջն են...

ՍԱՊՐԻ .— Շո՛ւն... (Գլուխը կ'օրօրէ) Այսօր թէ՛վֆիքի պէս շուներուն ձեռքն է կառավարութիւնը: Իրատունը ունիս: (Մէկէն կիրֆով) Բայց ես չեմ կրնար հանդուրժել որ իմ բարեկամիս կի՞նը, զաւակները... այդպիսի դազիւր շուներու կեր ըլլան...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Արդէն կ'ըլլան... պիտի ըլլան:

ՍԱՊՐԻ .— (Հեղինակաւոր) Սանդուխտ, քու եւ քու կի՞ններուդ ճակատագիրը փոխելը քու ձեռքը...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Ինքնիրեն) Յաւիտենական Թուրքը... Իր յաւիտենական պահանջովը: Կին մը ահա կրկէսին դրան ետին... Իր... դառնորով: Դուրսը... պատառողները, իսկ ներսը փրկութեան մէկ ելք կայ, դէպի... ուրացում... դէպի անուանավորութիւն: (Սապրիին, ընդոստ, կտրուկ) Երկընտրանքի այս ահեղ պահուն, Սապրի պէյ, ես, որպէս հին Հոովմայեցի քրիստոնեայ մը կ'ընտրեմ կրկէսը...

ՍԱՊՐԻ.— (Հիացումով) Պաշտելի է քաջութիւնդ... Հայ կին, այնքան դեռատի, դեղեցիկ եւ անվար... Բայց, տակաւին խօսք ունիմ: Որպէս մայր, պարտք մ'ունիս քու զաւակներուդ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Բայց դուք ո՞վ էք, Սապրի պէյ, որ փոխանակ բռնութեան... դիմելու:

ՍԱՊՐԻ.— (Խօսքը կտրելով) Միթէ զիս նո՞ր պիտի ճանչնաք: Մերկերիոս ամբարիշտ Թուրք տղի մը հետ աղ ու հացի դաշինքը չպիտի ուղէր կնքել:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Սուսկալի տխուր) Մերկերիոս... ա՛հ, (կը սեղմէ կտրծփը) Ո՞ւր է արդ, անօթի՞, ծարա՞ւ... անպատսպա՞ր... մինչ հոս իր ամուսնական իրաւունքը կ'ուղեն խել իրմէն...

ՍԱՊՐԻ.— (Հանդարտ, վշտաբեկ) Մերկերիոս այդ իրաւունքը թօթափած է իրմէն:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Տեղէն ցատկելով) Բայց դուք սարսափելի բաներ կը խօսիք... մի՞թէ... (Ձեռքերը քօքոսելով) Ալլահիդ, փէյղամպէրիդ սիրուն, ձեռքէք, հեռացէք մեզմէ... Թուրք մ'էք, վերջապէս, Թուրք մը, որուն ցեղը իր իսկ ձեռքովը սպանդանոց դարձուց իր երկիրը, ջնջելու աշխատելով այդ հողին էն ազնիւ սրտադրութիւնը... (Կ'իյնայ արձոյի մը վրայ):

ՍԱՊՐԻ.— Կերբէ, անիրաւ չէ, հայ կին, բայց այս Թուրքը... ա՛յս քո՛ւրփը... (արցունքը կուլ տալով) անոնց նման չէ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Աչքը կրակով լեցուած) Խնդրեմ, թողէք զիս միմակ...

ՍԱՊՐԻ.— Կ'երթամ հիմա, կրկին վերադառնալու համար: Նորէն կը շեշտեմ, դուն պարտք մը ունիս զաւակներուդ դէմ: (Կ'ելլէ արագ)

Տեսիլ Դ.

Սանդուխտ անհուն վիշտով հեկեկալ կ'սկսի: Կ'ելլէ տեղէն, ծունկի կուգայ փոքրիկներուն տիվանին առջեւ, գլուխը կը դնէ անոնց ոտքերուն մօտ, կը շարունակէ հեկեկամքը:

Կը մտնէ Հերիֆնազ:
ՀԵՐԻՔՆԱԶ.— (Ինքն ալ մօտը, ծունկի, գրկելով աղջիկը) Սանդուխտ, զաւակս...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Արցունքները սրբելով) Ա՛խ, մայր չըլլայինք, ոչ մէկս... Գոնէ հայ մայր...

ՀԵՐԻՔՆԱԶ.— Բոլոր դժբախտութեանդ պատճառը մենք ենք, մենք, հայրդ ու ես... Ինչո՞ւ այն ատեն քու սիրածիդ չտուինք:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Շտկուելով) Խնդրեմ, մայր, մի յիշեցնէր ինձ այն միւսը... Մերկերիոս անարժան ամուսին մը... չեղաւ ինձի... ես անկէ դանդատելու ոչ մի պատճառ ունիմ...

ՀԵՐԻՔՆԱԶ.— Ա՛խ, դոնէ ողջ ձեռքերնիս տային:
ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Չորցած եմ արցունքները, հանդարտ) Հոս չէ ան... արդէն դացած է...

ՀԵՐԻՔՆԱԶ.— Գացա՞ծ... (Ձեռքերը իրարու կը բերէ):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Ղրկա՞ծ են... եւ կամ... (Դուլսը ձեռքերուն մէջ կ'առնէ):

ՀԵՐԻՔՆԱԶ.— Սապրիէն նոր բա՞ն իմացար...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Դեմքը բաճակով, բացակայ մտքով) Չեմ գիտեր... մայր, բան մի հարցնէր:

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — Ի՞նչ ձուռներ կ'իջնէ գլխնուս, ով Աստուած: (Դրսէն կը լսուի մուսնետիկին ձայնը, մայր ու աղջիկ մտիկ կ'ընեն):

ՄՈՒՆԵՏԻԿ. — Հաղրէթլու Սուլթանին բարձր հրամանն է, վաղը, արևը ծագելուն պէս բոլոր մնացած հոյերը քաղքէն դուրս թող ելլեն, զրկուելու համար...

(Հերիքնազ պապանձած, լուս. անխօս):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Այնպէս ըսի քիչ առաջ:

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — (Մէկէն ոտքի) Երթամ դռնէ թողուածը հանեմ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Խելքի՞դ եկաւ, մայր, (կ'ելլէ, կը բռնէ քեւէն) Աս դռնէն դուրս չպիտի ելլես անիծած ոսկիին համար:

(Կը մտնէ ներս Օդիտա սարսափած):

ՕՂԻՏԱ. — Տիկի՛նս, ա՛խ, տիկի՛նս, ի՞նչ պիտի ընենք...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Հանդարտ, եղբրական կերպով) Եթէ մայրս կամի, շուները... այս... տնէն միայն մեր... մեռելները... կը հանեն դուրս:

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — (Սարսափած) Սանդո՛ւխտ, խելքդ զըլուխդ բեր, Սանդո՛ւխտ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Ամենայն... տեղ... մահը... մի... է... (չատ հանդարտ է):

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — Անձնասպանները... աղջիկս, յաւտենական կրակը... (կ'երթան)

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Ատ հաշիւը... թող... Աստուած... ինք տեսնէ...

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — (վախով) Սանդո՛ւխտ, (կը գրկէ) Ինքզինքիդ եկուր...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ընդոստ) Կ'ուզե՞ս աղջիկդ թուրքի մը կին եղած տեսնել:

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — (Ծանրօրէն) Հաճի Մամասին աղջիկը... Բէհեայ Խաչօյին հա՛րսը...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Սապրի հոս էր... իր հօրը առաջարկովը...

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — Սբ. Աստուած...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Իբրեւ մայր, ի՞նչ կը թելադրես ինձ:

ՀԵՐԻՔՆԱԶ. — (Տխրաբեկ) Մէկ կողմերնիս սո՛ւր...

միւսը կրա՛կ... ի՞նչ ըսեմ, աղջիկս...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Կը փաթթուի մօրը) Խե՛ղճ մայրիկըս...

ՕՂԻՏԱ. — (Սարսափով) Տիկի՛նս, տիկի՛նս, ... մի լար, անուշիկ տիկի՛նս:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Գլուխը դարձնելով) Մահուան մուտքն էր այդ... Օղիտա՛: Մահ հայուն... հոս... կամ նետիկն էր այդ... Օղիտա՛: Մահ հայուն... կամ անապատին մէջ... (Լացող մօրը) Մա՛յր, քաջ ըլլանք...

ե՛լ... ոտքի... եւ դացէք ու շարունակեցէք ճամբու ե՛լ... սոքի... եւ դացէք ու շարունակեցէք ճամբու պատրաստութիւնը (հեգնական) ինչպէս որ կ'ընէիր Եսպատրաստութիւնը (հեգնական) լուսայի տաք ջուրերը գացած ատեննիս... (հեգնական ժպիտ):

(Մինչ Հերիքնազ եւ Օդիտա կ'ելլեն, Սանդուխտ ետունուն կ'ըսէ)

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Հին բարի օրերուն պէս (Ինքն ալ ոտքի է եւ Օդիտայի ուղղելով) Օղիտա՛, գաւաթով ջուր բեր ինձ:

(Օդիտա եւ Հերիքնազ կ'ելլեն)

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ձեռքերը ծալած՝ կը դառնայ բընացողներուն, կը դիտէ դէմքերնին): Դուք չէք միայն դժբախտները... զաւակներս... Հայ մայրը, ամէն տեղ, այսօր... իր... տղաքը կ'ողորայ... Երբայցի Ռաքէլի մը պէս: (Օդիտա կը բերէ ջուրը, Սանդուխտ կ'առնէ, ձեռքով նշան կ'ընէ, որ հեռանայ):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Կը նայի Օդիտայի ետեւէն մինչեւ ան կ'ելլէ, կը դնէ գաւաթը սեղանին վրայ, կը բանայ գաղտնի դարան մը, կը հանէ անկէ դեղի սրուակ մը, պարունակութեամ մի մասը կը լեցնէ գաւաթին մէջ,

մագի ասեղներէն միով կը խառնէ ու կը խօսի) Եթէ մայրըս հաճի... (կը ցուցնէ գաւաթը) ահա, արքորի եւ անպատուութեան դարմանը... (կը խառնէ) խսկ հային... այսպէս թէ այնպէս, բունամահ ըլլալէն ետքը... (յուզուած) Թող անոնց արիւնէն ու ածիւնէն տատասկներ բուսնին թուրք հողին վրայ... Թող կանանչ արտերն ու արօտները... օձերով լեցուին... (կը խառնէ միշտ)... Մեղձէ ետքը կշտութիւն չտեսնեն:

(Սապրի որ խօսքին սկիզբէն ներս մտած է. Սանդուխտի չեքեկի, զի անոր կոնակը դէպի դուռն է):

ՍԱՊՐԻ. — (Կեցած տեղէն) Արդա՛ր դայրոյթ, ... արդա՛ր անէծք...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Դառնալով) Կրկին դո՛ւք, Սապրի պէյ:

Տեսիլ Ե.

Սապրի որ դրան մէջ միայն կեցած էր կը քայլ տեսնուի խորը, կը մտնայ սեղանին, ուր դրուած է գաւաթը, կը տանի կը պարպէ գայն ծաղկի մը թաղարին մէջ, կանանչութիւնը կը գալարուի ու կը թռչնի) — Այս թռչնին համար խաղին մէջ կարելի է դործածել լայ:

ՍԱՊՐԻ. — (Հրամայական) Ի՞նչ կը պարունակէր այդ գաւաթը:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Չոր կերպով) Հայկական օշինդր:

ՍԱՊՐԻ. — (կը վերցնէ սրուակը, կը գննէ գայն ու կ'երթայ կը նետ պատուհանէն դուրս) Մերկերիտի փափկազգաց... կի՞նը... (Գլուխը կ'օրօրէ):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Մեռելիլ տառապելէն լաւ է... երբ այդ տառապանքին ծայրը... կայ... վերջապէս... մահը...

ՍԱՊՐԻ. — Սանդուխտ, կը բաւէ յիմարութիւնդ... ներք որ այսպէս կոչեմ քու խորհելակերպդ: Այն նիքեա-

հը... որ պիտի դայ փրկել քեզ եւ իմ սրտիս ամէնէն նուրբական անձին յիշատակները... սոսկ անուանական պիտի ըլլայ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Տարտամ, միտքը շփոթ) Յիշատակները... անուանակա՞ն... (նեծնակամ, կծու ծիծաղ):

ՍԱՊՐԻ. — Կը հեզնես դիս, Սանդուխտ, բայց Սապրիի սրտին ծանր չէ այդ հեզնանքը, երբ ան կը ճանչնայ քեզ... խսկ յիշատակ ըսելովս... պէտք է ըմբռնես, միտքըս...

(Սարսափախառն նայուածք Սանդուխտէն դէպի Սապրի):

ՍԱՊՐԻ. — (Կսկիծով) Տուրա... եւ տխուր... ճշմարտութիւնը...

(Սանդուխտ կ'ընկրկի, Սապրի կը հասնի, կը բռնէ ու կը նստեցնէ տեղ մը):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Յանկարծակի ցաւի պոռքկումով) Մերկերիտ... (Մօր ձայնէն կ'արթննայ աղջիկը, Սապրի կը քաշուի մէկ կողմ չտեսնուելու համար):

ՇՈՒՇԱՆ. (վեց տարեկան աղջիկը, կը շտկուի տիվանին վրայ) — Մա՛յր, մայրի՛կ, ... (Սանդուխտ ինքզինքին գալով կը վազէ ու թեւերուն մէջ կ'առնէ) Մայրի՛կ, հայրի՛կը տեսայ, որ քովս կանգնած էր, ո՞ւր է...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ինքզինքը կառավարելով) Երազիտ մէջ տեսեր ես դայն, Շուշան... (ՇՈՒՇԱՆ. — Ուրեմն, ե՞րբ պիտի դայ...)

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Թերեւս վաղը... պառկէ հիմա, վարդը չարթնցնես:

(Սանդուխտի զայուած արցունքները կը հոսին մէկ կէն):

ՇՈՒՇԱՆ. — (Ապշած) Մայրի՛կ, ինչո՞ւ կուրաս... **ՍԱՆԴՈՒԽՏ.** — (Արցունքները զսպելու աշխատելով) Յոգնած եմ, աղջիկս...

ՇՈՒՇԱՆ .— Ո՛չ, մայրիկ, դուն երբ յողնիս չես լար, կը պառկիս... Թէ ոչ հայրիկը չգար, սնոր համար: Մի լար, մայրիկ, մի լար, կուգայ օր մը: (Սանդուխտ կը շոյէ Շուշանի գլուխը):

ՎԱՐԴ .— (Ինքն ալ արթննալով) Մայրիկ, (կը ցրտի: Սանդուխտ ան ալ կը գրկէ):

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Սրբելով աչքերը) Ի՞նչ կ'ուզես, անուշ վարդս:

ՎԱՐԴ .— (Մօրը աչքին մէջ նայելով) Կուրա՞ս, մայրիկ:

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Անխօս, կը սեղմէ կուրծքին վրայ, կը համբուրէ գլուխները, կը պառկեցնէ) Հիմա քնացէք, ձաղճակներս, որ ես ալ քնանամ, վաղը կը խօսիմք: (Երկուքն ալ կը պառկին):

ՇՈՒՇԱՆ .— Վաղը արևը երբ ծաղի, հայրիկը պիտի գայ:

ՎԱՐԴ .— Պիտի բերէ մեզի պօնպօններ:

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Ծածկելով մանուկները) Եւ... Ժուժուժներ...

ՇՈՒՇԱՆ .— Պուպրիկ մը ինձի, վարդին չափ խոշոր, հա՛, մայրիկ:

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— Եւ ձիով կառք մը իմ... Վարդիս համար (կը փղձկի, մինչ փոքրիկները կը գոցեն աչքերն):

ՎԱՐԴ .— (Աչքերը գոց, կէս փունի մէջէն) Կառք մը ու կարմիր, կանանչ, վարդադոյն պօնպօններ:

ՍԱՊՐԻ .— (Իր թագաւորէն) Ալլա՛հ, Ալլա՛հ... Թող թալէաթ ինք տեսնէր այս ողբերգական տեսարանը:

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Հանդարտ) Թող տեսնէ (վրէժխրմադիր) Թող ինքն ալ երթայ հայուն... ճամբով...

ՍԱՊՐԻ .— (Յառաջ գալով) Եւ բոլոր անոնք, որ այս առօրեայի տուամը ծրարեցին:

(Հանդարտօրէն կը հանէ նախքին ներքին գրպանէն յոշոր պահարան մը, դուրս կը քաշէ նիքեանի երկու օրինակ, մէկը կը դնէ սեղանին վրայ. միւսը կ'երկարէ Սանդուխտի):

ՍԱՊՐԻ .— Թուրքերէն կարգալ գիտես, սո եւ կարգալ:

(Սանդուխտ կ'առնէ, կը կարդայ, յետոյ կ'ուզայ ու կը ձգէ սեղանին վրայ):

ՍԱՊՐԻ .— Գո՞չ էս պայմանադրութենէն:

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Չոր) Իմ դրութեանս մէջ գտնուող մը նախընտրութիւն չունի:

ՍԱՊՐԻ .— Ուրեմն, ստորագրէ՛ (կը հանէ իր ինքնաբուխ գրիչը, կը ներկայացնէ Սանդուխտի):

(Սանդուխտ կը յամենայ):

ՍԱՊՐԻ .— Ստիպուած եմ հրամայելու, Սանդո՛ւխտ, Մերկերիոսի անունով կոչ կ'ընեմ, փրկէ այդ անմեղները. (կը ցուցնէ մանուկները):

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Մեքենաբար կ'առնէ գրիչը, կ'ստորագրէ, կը վերադարձնէ գրիչը):

ՍԱՊՐԻ .— Արդ, օրէնքի առջեւ դու իմ երկրորդ կինս ես եւ իրաւունք ունիս վայելելու իսլամ կնիկան մը բոլոր իրաւունքները: (Սանդուխտ յոգնաբեկ կ'իյնայ արթունի վրայ: Սապրի կ'առնէ ստորագրուած երկու պատճենները, մին կը ծալէ, կը դնէ սեղանին գոցը, միւսը իր ներքին գրպանը):

ՍԱՆԴՈՒՅՏ .— (Աչքը յառած Մերկերիոսի մեծադիր պատկերին) Գու հողին, Մերկերիոս, որը Թերեւս... դեռ կը սակաւնի... մեր շուրջը... կը մեղադրէ՞... զիս: (Ձեռներովը կը գոցէ դէմքը):

ՍԱՊՐԻ .— Անոր հողին գիտէ, Սանդուխտ, թէ Սապրի ոչ մի ակնկալութիւն ունի այս նիքեանէն, որուն տրամադրութիւնով քու ձեռքիդ տակ կը դրուին քէհեային ու հօրդ շարժուն եւ անշարժ բոլոր կալուածները: Իմ

այս ընթացքս, բարեացակամութիւնս թերեւս բացառ-
րութեան մը կը կարօտի...

(Առաջին անգամ ըլլալով արժող մը կը քաշէ ու կը
նստի):

ՍԱՊՐԻ. — Գաղտնիք մը պիտի տամ քեզի, որուն քու
ծոցը մնալը կը պահանջեմ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ընդոստ) Գաղտնի՞ք...

ՍԱՊՐԻ. — Ո՞ր հայն է որ չգիտեր պատմութիւնը ու
ճիշդի մը որ դործուած է ասկէ 30 տարի առաջ... այս դիւ-
ղին մէջ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ցաւի խոր ընդարմացումով, բա-
ցակայ մտքով) Սանամի... ոճիբը...

ՍԱՊՐԻ. — Նոյնը այն պատուախնդիր, քաջ հայ երի-
տասարդուհիին, որ սպաննեց միասին իր անհաւատարիմ
ամուսինը ու անոր իսլամ սիրուհին...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Հայրս... պատմած էր մեզ, դատին
բոլոր մանրամասնութիւնը:

ՍԱՊՐԻ. — Իսլամուհիին կողմէն արեան դէմ արիւն
կ'ուզուէր, մինչ դատին նախադահող դատաւորը կ'աշխա-
տէր փրկել հայուհին: Սակայն... երդուալ դատաւորնե-
րը կաշառուած՝ խեղաթիւրեցին ճշմարտութիւնը ու կինը
դատապարտուեցաւ... մահուան... իսկ դատաւորին կը
մնար մահու պատիժը փոխել ցեղեանս բանտարկութեան:

ՍԱՆԴ. — (Դառնօրէն) Այսինքն... աւելի երկար եւ
չարչարող մահուան մը...: (Վայրկեան մը կը մտածէ,
մինչ Սապրի առաջին անգամ ըլլալով ծխելու պէտքը կը
զգայ, կը հանէ գլանիկը եւ կը վառէ):

ՍԱՊՐԻ. — (Շունչ մը քաշելով) Բայց այնպէս չէ...:

ՍԱՆԴ. — Սակայն այս մոռցուած անիրաւ դէպքը ի՞նչ
կապ ունի ներկային հետ: (Աւելի կիրքով) Թերեւս Սա-
նամ այս օրուան հայութենէն բախտաւոր էր:

ՍԱՊՐԻ. — (Գլանիկը ըմբռնելով) Կայ կապ մը, եւ
ուստի հարկ նկատեցի յիշել:

ՍԱՆԴ. — (Աւելի հեզմտ եւ հարցական) Ի՞նչ կապ...

ՍԱՊՐԻ. — Նախ ըսեմ որ Սանամ բանտին մէջ մնաց
միայն վեց ամիս: Դատաւորը՝ որ դատի միջոցին
հիացած էր հայ կնոջ խելքին, գեղեցկութեան ու քաջու-
թեան վրայ, գողցաւ զայն բանտէն եւ բանտապահը զայն
մեռած յայտարարեց...

ՍԱՆԴ. — Ուրեմն չէ՞ մեռած...:

ՍԱՊՐԻ. — Ոչ, մեռած չէ, ու...:

ՍԱՆԴ. — Բայց դուք ինչէ՞ն գիտէք...:

ՍԱՊՐԻ. — Ես... գիտեմ (կը ծխէ բուռն կերպով,
կը քրքջայ) որովհետեւ... (դանդաղ կերպով) Սանամ...
իմ... մայրս... է...:

ՍԱՆԴ. — (Խիստ ապշած) Միւֆթի Հաճի Պէյի՞ն կի-
նը... Նազիկ Հանը՞մ...:

ՍԱՊՐԻ. — Նազիկ կամ Սանամ, իմ պատուական
մայրս:

ՍԱՆԴ. — (Հանդարտ) Հիմա կը պարզուի ձեր ըն-
թացքին աղնիւ շարժառիթը:

ՍԱՊՐԻ. — (Նոր գլանիկ մը վառելով) Արիւնը չի
լուեր... երբեք... Կովկասէն դարձիս, աչքիս պարզուած
աղեկէզ, դէպքերը փշաքաղեցին մարմինս: Ի՞նչ կուզար
ձեռքէս: Գոհակի քրդու մը կոնակէն յափշտակեցի դեռա-
տի հայ աղջիկ մը... եւ զայն որպէս ինծի կին՝ մօրս
նուէր բերի: Մայրս ուրախութեան արցունքով ողջագու-
րեց իմ Նահիտէս, Անահիտս... եւ խնդրեց ինձմէ արդար
ըլլալ երակացս մէջի արեանս կէսին դէմ:

(Սանդուխտ կը հեծկլտայ)

ՍԱՊՐԻ. — Վիշտօք խոր է, կը հասկնամ, բայց ունիս
կէտեր սփռուածքի: Գոնիայի դաշտին մէջ Սարբայի եւ
Աննայի հանդիպեցայ:

ՍԱՆԴ. — (Ընդոստ) Քոյրերո՞ւս...

ՍԱՊՐԻ. — (Հանդարտ մեկիկ մեկիկ) Վալլին ելայ, ձէմալ Պէյին, եւ փեսաներդ արձանադրել տուի որպէս «Աքսորէ Ձերծ»...

ՍԱՆԴ. — (Ձեռքերը իրարու) Բայց դուք աստուած մըն էք, Սապրի Պէյ, մեր մութ ճակատագիրը փոխույ աստուած մը:

ՍԱՊՐԻ. — Մօրս արիւնը կը բողբէր...:

ՍԱՆԴ. — Օրհնեալ կին, իր պատճառով...:

ՍԱՊՐԻ. — Պիտի ապրին դեռ շատեր: Թուրքը պիտի ըսէ թէ՛ «Սապրի կը դբօնու», տակաւին շատ պիտի դբօնու, ու նիքեահիս շուքով, կրնամ իմ մարդարէիս տրամադրութիւնով կիներու բանակ մը ապրեցնել... (կը ծիծաղի, յետոյ ընդոստ) Ժամանակը ուշ է, եւ ես սաստիկ յողնած: Վաղը իջինտիին հոս, հօրս եւ գիւղին մեծամեծներուն ներկայութեան պիտի իմուի աւանդական շէրպէթը: Արդ, ցուցուր ինձ սենեակ մը ուր կարենամ հանգիստ քուն մը քաշել:

(Սանդուխտ կ'ելլէ ոտքի, դրան կը մօտեցայ)

ՍԱՆԴ. — (Կը կանչէ) Օղիտա՛, Օղիտա՛...:

(Օղիտա կը մտնէ)

ՍԱՆԴ. — Պէյ էֆէնտիին համար բաց հիւրանոց-նրն-ջատենեակը:

ՕՂԻՏԱ. — (Կը նայի Սապրիի, Սանդուխտի, փոփոխակի) Գլխուս վրայ, տիկի՛նս:

ՍԱՊՐԻ. — Կոչէ զայն Հանրմ էֆէնտի, զի յետ այսու բազում թրքուհիներ հոս այցելութեան պիտի գան, թող լեզուդ պառկի:

ՕՂԻՏԱ. — (Շուարած) Չպիտի՞ քչուինք, ես ամէն ծրարները պատրաստած եմ, տիկին... հանրմ... հանրմ էֆէնտիս:

ՍԱՊՐԻ. — Ոչ ոք պիտի համարձակի ձեր մազին մէկ թելին դպչելու: (Օղիտա աւելի շուարած՝ կը նայի փոփոխակի երկուքին):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Պէյ էֆէնտին շիտակ է, դնա՛ հիմա:

ՕՂԻՏԱ. — (Կը քայլ դրան մէջէն) Անաստուած, անկրօն, հեթանոսը, հըհ, ըլլալիքը եղաւ... (Ուսերը կը բօթուէ) Ինչո՞ւս պէտք, ետքի դատաստանին տիկինս ինք պիտի ճէվապ տայ Բրիստոսիս: (Կ'ելլէ):

(Սապրի կը ծպտի):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Հասկցա՞ք Օղիտայի ըսածը:

ՍԱՊՐԻ. — Մօրս լեզուն ինձի դաղտնիք մը չէ... Շատեր Օղիտայի պէս պիտի մտածեն: Սակայն, շահ կ'արժէ զոհողութիւնը: Արդ, գիշեր բարի: Քնացիր խաղաղ ու վատահ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ձեռքը կ'երկարէ) Գիշեր բարի եւ բիւր շնորհակալութիւն, մեր բարի ազատարարը:

ՍԱՊՐԻ. — (Շքթունքը կը դպցնէ Սանդուխտի ձեռքին) Դուք նուիրական ես ինձ եւ պիտի մնաս այդպէս միշտ, ո՛վ իմ բարեկամիս յեշտակը: (Կը քայլ Մերկերիոսի պատկերին առջեւ կը խոնարհեցնէ գլուխը) Մերկերիոս, կ'երդնում քու անմահ ստուերիդ վրայ, որ Սապրի միշտ նորայր մը պիտի մնայ քու կնոջ: (Կ'ելլէ արագ եւ հեղինակաւոր):

Տեսիլ Զ.

Սանդուխտ միմակ, կը քայլ ինքն ալ պատկերին, վայրկեան մը կը դիտէ ամուսնոյն լուրջ դէմքը, ուսերը լուռ հեղինակաւոր մը կ'ելլեն կ'իջնեն:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Իմ... պատուական... ամուսինը (Հատկաւոր) ու բարի... հայրը: Ոչ... եւս... ես... Մեռա՛ր... բանտին մէջ... ո՛վ գիտէ... Թերեւս... ծեծի տակ... Թերեւս չարչարանքի մէջ... (Ատեն մը լուռ հեղինակաւոր): Ես իրաւունք իսկ չունիմ... դիակդ պահանջելու...:

(Ներս կը մտնեն Հերիֆնագ եւ Օդիտա, բայց չեն խանգարեն Սանդուխտը):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Մերկերիո՛ս, ես քեզի... հարս եկայ... կուտրած սրտով... ուր կը յածէր... ուրիշի մը յիշատակը: Դուն քու հասկցող մտքովը շահեցար զիս ու ինքզինքդ յարդելի դարձուցիր... Ինձ...: Իսկ... դաւակններու միջոցաւ... սորվեցայ սիրել քեզ: Արդ, կրկին մեր վերկութիւնը կուգայ քու միջոցաւ: Բարեկամդ, ահա՛, իր թեւերուն հովանին... կը բանայ... մեր... վըրայ... հարուն... սեւ... օրերուն: Օրհնեալ ըլլայ... քու... յիշատակը... (Կը ծնրադրէ ու կը խաչակնիֆէ):
(Հերիֆնագ եւ Օդիտա յուշիկ կուգան ու կը ծնրադրեն Սանդուխտի մօտ եւ կը խաչակնիֆեն):
(Վարագոյր)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Դ.

ՎԱՅՐԸ. — Ամերիկա, Ուէսթի ֆաղաֆներէն մին, Տարօնի տան մէջ:

ԺԱՄԱՆԱԿ. — 1919, Զինադադարի յաջորդող ձրւրան, Փետրուարի երեկոյ մը:

ԲԵՄԱԿԱՆ ՅԱՐԴԱՐԱՆՔ. — Շքեղօրէն զարդարուած պուտուտա մը. բեմին խորը կայ խոշոր դուռ՝ ննջասենեակը տանող: Դրան թաւշեայ *փորթիէրներու* վեր կապուած միջանցիէն կ'երեւի մետաքսածածկ ծանրագին անկողին մը: Աջ կողմը կայ *Փրէնչ-ուինսո* մը, ուրկէ կարծի է ելլել ծաղիկներու թաղարներով լեցուն պատշգամ մը: Զալս կողմը կայ տան հետ կապակցութիւն ունեցող դուռը: Թէ՛ պատուհանը եւ թէ՛ դուռը ծածկուած են *փորթիէրներով*, իսկ յատակը պարսկական միակտուր գորգով: Հոս ու հոն կան զարդասեղան, հանդերձներու դաբաններ, խոշոր լամպարներ, սեղան, դերասաններու, դերասանուհիներու պատկերներ, մեծադիր հայելի մը, ֆանի մը հանգստաւէտ աթոռներ, արեւելեան տիւան, թէլէֆոն եւ *սքրին* մը: Ամէն ինչ մոյս է այս պուտուտան մէջ, սակայն թեթեւալիկ հովով մը:

Տեսիլ Ա.

Երբ վարագոյրը վեր կ'ելլէ, Հերիֆնէ, որ արդ Տարօնի կիմն է, ծանրագին *նեկիթէ*ով մը նստած է հայելիին դիմաց եւ իր արդուզարդը կ'ընէ, մինչ սպասուհին սպասողական դիրքով կը ծառայէ իրեն:

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Բեր ճերմակ կօշիկներս:

Փէկի. — (Սպասուհին) Տիկին, պըբըլներէն մէկը պակաս է:

ՀԵՐՄԻՆԷ. — (Կը ֆաշէ առջեւի դարակը, կը նետէ գետնին վրայ գոյգ մը պըբըլ) Ա՛ն եւ կարէ կօշիկներուս

վրայ: Քու անհողութեանդ պատճառով կորսուեցաւ ան մէկը եւ ստիպուեցայ 20 տարեք վճարել այդ գոյգին:

Փէյի — (Լուռ, կ'առնէ գետնէն շոշոշուոն պըբըլ-նէրը, կը քալէ դրան մէջէն) Դրամը աւազի պէս կը գործածէ, իսկ էրիկը՝ մեքենայի մը պէս: (Կ'ելլէ):

ՀերՄիւնէ — (Սուլելով, կը շտկէ եղունգները, յետոյ կիրքով) Այ վիշ սըմ տէյ հի պրէյքս... հիգ մէք... էնտ... այ պիքըմ տիը սոյ հէրէս թու հիգ միլիընգ: (Ծափ կը զարնէ) եւ կը վայելիմ զայն աղատ եւ անկախ:

Տեսիլ Բ.

Կը մտնէ Սեպուհ, ֆօքով, գլխարկով: Թեւին տակ ունի գիրք, քերք: Հերմիւնէ գայն կը տեսնէ հայելիին մէջէն, կեղծ կերպով կը ժպտի, առանց կռնակը դայք-ձընելու):

Սեպուհ — Բարի երեկոյ, Հերմիւնէ:

ՀերՄիւնէ (Առանց շարժելու տեղէն) բարի եկաք, Արքայ Հայր...

Սեպուհ — (Քմծիծաղով) Բարեւելու աս ի՞նչ նոր ձեւ է:

ՀերՄիւնէ — Գիտե՞ս, ի՞նչ կը խորհէի քիչ առաջ, իմ Սեպուհ:

Սեպուհ — Ի՞նչ... (Կը հանէ գլխարկը, ֆօքը, կը մտնէ բազկաքողի մը վրայ, գիրքը, քերքը կը դնէ սեղանին վրայ):

ՀերՄիւնէ — (Հոտուրտալով) Ի՛նչ, թաց կը հոտիս, Սեպուհ... (Գանելու շարժում):

Սեպուհ — Զիւնը սկսած է կրկին, բայց աւարտէ իրօքը:

ՀերՄիւնէ — Կը խորհէի որ, իմ Սեպուհ, աւելի լաւ չպիտի պատշաճէր քեզ վանականի մը սքեմը, քան թէ...

Սեպուհ — Այն ատեն ո՞վ պիտի հայթայթէր քեզի համար լաւ չափով փին մընի:

ՀերՄիւնէ — (Ծիծաղելով) Ես որեւէ կերպով կրնայի այդ ձեռք բերել, իմ պատուական ամուսինս:

Սեպուհ — (Խստորէն) Գիտեմ: (Կ'երթայ կը մտի տիվանին ծայրը):

ՀերՄիւնէ — (Աչքովը կը հետեւի էրկանը, յետոյ կը դառնայ) Է՛հ, վանականի մը կեանքը այնչափ ալ նսնձ չըլլար, երբ գտնուի կոյսերու մենաստան մը արքայաբանի կից ու մէջն ալ պարկեշտ արբանճի մը... Սանդուխտ... անուշով:

Սեպուհ — Լուէ՛, լուէ՛, հով մի տար քու կեղտոտ երեւակայութեանդ... Կը կատղեցնես զիս...

ՀերՄիւնէ — (Հանդարտ, ժպտուն) Օ՛... օ՛... (Կը դառնայ դէպի հայելին. Սեպուհ կ'ելլէ, կ'առնէ գիրքը, կը վերադառնայ ու տիվանին վրայ երկնալով կը բանայ գիրքը):

ՀերՄիւնէ — (Կ'երգէ մեղմ ձայնով) Այ լըվ քաֆի, Այ լըվ քի, Այ լըվ տիը պոյգ էնտ պոյգ լըվ մի...
Սեպուհ — (Գրքին վրայէն) Անմի՛տ...:

Սեպուհ — (Ընդոտ դառնալով) Հեղ՛դ, ծո՛յլ, ՀերՄիւնէ — (Ընդոտ դառնալով) Անանկ է, սիրելի կինս: պատկեղէն ու կարգալէն գատ ուրիշ բան ըրած ունի՞ս:

Սեպուհ — (Հանդարտ) Անանկ է, որոնք գործս կը Օֆիսիս մէջ կան բարի պարիկներ, որոնք գործս կը դարձնեն ինծի եւ քեզի համար:

ՀերՄիւնէ — (Հեգնական) Ի՞նչ բախտաւոր ես, Սեպուհ, միայն թէ այդ պարիկներուն հետ չվարուիս այնպէս, ինչպէս կը վարուիս կնոջ հետ:

Սեպուհ — (Զգուանալով) Ապերա՛խտ...
ՀերՄիւնէ — (Կ'սկսի փոշոտել դէմքը եւ կը սուլէ, հայելիին մէջէն աչք ընելով էրկան: Գառնալով) Ա՛խ, այդ դրամագլուխդ Յուսիկին ձեռքն ըլլար...:

Սեպուհ — (Կիրքով) Ի՞նչ ըսել կ'ուզես:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Յուսիկի կարողութեան վրայ կը հիւսմ:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ծաղրանով) Իսկ ան քու վրայ չհիւսմ'ր...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Թող երթայ իր գեղացի, կոշտ Զապէլը շոյէ:

ՍԵՊՈՒՀ.— Զապէլ կուգայ աղնուական տնէ եւ ոչ թէ ճանապաղ խահուէճիի մը աղջիկն է:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Բարկացած) Մեպո'ւհ, չնախատես հայրս, թէ ոչ...

ՍԵՊՈՒՀ.— Դադրէ ուրեմն նախատելէ պարկէլ, գեղեցիկ կին մը:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Թու պէտ... բայց ինծի', ինծի ի'նչ! Եղեր որ միշտ...

ՍԵՊՈՒՀ.— (հօսքը կտրելով) Ոչի'նչ... գեղեցիկ կին մ'ես, լայք էյ փէյնթէտ ֆրէնչ տօլ...:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ուրեմն դո՛հ եղիր որ այդ տօլը քու կինդ է:

ՍԵՊՈՒՀ.— Վերցուր այդ շպարդ եւ հայելիին նայէ: Հաճի Մամասին աղջիկները այդ շպարին պէտք չունին:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Վիրաւորուած) Ինչ որ Սանդուխտի հետ կապ ունի, քեզ համար սուրբ է:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Զոր կերպով) Եթէ այդպէս կը վերցնես հարցը...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կը նետէ փառուրը փրփր մէկ կողմ, կը ցաւկէ ոտքի) Դադրէ դնահատելէ վելիբըր, կոշտ գեղացին, թէ ոչ հիմա քրիսի մարերս բոլորը դիտիդ կը նետեմ:

ՍԵՊՈՒՀ.— Գէշ չըւար (Հանդարտ) դուն մարերովդ, ես գրքերովս ե'կ, ջարդենք զերար, կը լմնայ...

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Մէկէն հանդարտելով) Ինչո՞ւ... Ինչո՞ւ պիտի մեռնիմ, երբ կեանքի հաճոյքը կրնամ ըմ-

բոյժանել: Եթէ կ'ուզես, դո՛ւն մեռիր, ու ես (հեզմիչ ծիծաղ) կը խոստանամ, մեծ շքով քու մարմինդ փոխադրել տալ քու պաշտած Հայաստանդ, որուն մուրացկանները ամէն օր դուռներէդ կախուած են:

ՍԵՊՈՒՀ.— Կ'աշխատիս դպչիլ իմ նուրբ դպացուներո՞ւս: Այդ փոթորիկներուդ վարժուած է իմ գլուխս: Իսկ դարձով խոստմանդ, շնորհակալ եմ: Ես ալ յիշեցընեմ թէ... այդ մարմինս իմ միլիոններովս պիտի կտրէ ովկիանոսը:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Խռոք, կոշտ ծիծաղ) Եթէ ձգե՛մ... միթէ զիս իշու գլո՞ւս կարծեցիր... Ամերիկայի մէջ իմ կողքիս փաստաբան չի պակսիր:

(Սեպուհ չի պատասխաներ, կը կարգայ: Հերմինէ դառնալով իր հայելիին, կը շարունակէ ներկել դէմքը):

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Մէկէն) Եթէ պիտի կարդայիր, ինչո՞ւ եկար իմ պուտուտոս:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ծաղրական) Ֆրէնչ տօլս կարօտցած էի, սիրել, գգուել ուզեցի, բայց ան... ահա... իր ճանկերը կը ցուցնէ ինձ:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Արէկ, քանի որ տեսար ճանկերս, հեռացիր ասկէ, իմ պուտուտոս քու լայպրերիդ չէ:

ՍԵՊՈՒՀ.— Դո՞ւն... իմ տանս մէջ, ինծի՞ կը հրամայես... (Կը շտկուի տեղը) Զգո՛յշ, Հերմինէ, մի փորձեր համբերանքս: Կը պահանջեմ քեզմէ աւելի յարգանք: Յիշէ թէ ներկայ դիրքդ քիչ հայ կիներ ունին:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Լա՛ւ, լա՛ւ, նոյն բանը ամէն օր լսելու պէտք չունիմ: Ո՞ր էրիկը անօթի է ձգեր իր կինը: Դուն եթէ կինդ սիրող էրիկ մը ըլլայիր...

ՍԵՊՈՒՀ.— Յիմա՛ր... Եթէ չսիրէի քեզ, ինչի՞ դ համար հետդ պիտի կարգուէի: Ինչո՞ւ չես հասկնար զիս:

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Սիրտը ելած) Գաւառացի աղջկան մը տեղը Պօլիս ծնած, Ամերիկա մեծցած աղջիկ մը առիր,

ու հիմա ամէն օր նախատինքն դատ ուրիշ բան չէ լսածս :
(Սեպուհ դարձած է իր գրքին, չուզեր լսել) :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կը շարունակէ) Գիտե՞մ այս կոխնե-
րուդ պատճառը : Հասկա եթէ ինը տարուան մէջ կէս տը-
ղըն աղմկալի փորձանքներով լեցնէի շուրջս, այն ատեն
կը դառնայի տիպար կինը :

ՍԵՊՈՒՀ.— Իսկ տունս կը դառնար... անուշարոյ՞ր
ծաղիկներով լեցուն դրախտ մը... (Կը ձգէ գիրքը, կ'ելլէ
ստիքի, կը փախէ) :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Զգուսնալով) Ը՛ր... :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Կը տնկուի կնոջ դէմ) Ես ամուսնու-
թիւնը այդ կերպով կը հասկնայի :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Որ ոտքե՞րս կապուէին, որ գեղեցկու-
թի՞ւնս թառամէր : Եթէ կ'ուզես գնա՛ շալաստան, գը-
րամ ունիս, հայրենիքդ ալ որբերով լեցուն է, բա՛ց որ-
բանոց մը եւ հոն «հայրիկ» եղիր... :

ՍԵՊՈՒՀ.— Հարկ չունիմ մինչեւ հոն երթալու : Ա-
մերիկայի տղարները արդէն կը տեսնեն այդ գործը :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Ապշած) Զրսե՞ս... հիմա վաստակդ
տուն չի գար, այլ... :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Մխտը կարդալով) Այո՛, շիտակ ես :
Երբ դուն իմ վիրաւոր սրտիս ցաւը չես կրտսեր... ստիպ-
ուած եմ մինակս ծրագրել ու գործել :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Սրտիդ ցա՞ւն ինչ է :

ՍԵՊՈՒՀ.— Յեղիս կորուստը... :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Թու պէտ, երանի թէ վիրաբուժական
ֆօրս մը առած ըլլայի, ան ատեն գիւրին կը հասկնայի
վէրքերուդ ցաւը :

ՍԵՊՈՒՀ.— Անսի՛րտ, անգո՛ւթ, անխի՛ղճ, ... (Կը
փախէ) :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Be normal please, and don't be a cal-
amity Jane!!

ՍԵՊՈՒՀ.— (Սաստելով) Հայերէն խօսէ... :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Հեզմելով) Օ՛... օ՛... (Կը շարու-
նակէ արդուզարդը : Մէկէն մխտը բան մը իյնալով՝ կը
պռոպ խոշոր ձայնով) Փէկի՛, Փէկի՛... :

ՍԵՊՈՒՀ.— Հնչեցուր զանգաղը, պօլսեցի տիկին,
պոռալը կոշտ բան է :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Կը ծաղրե՞ս զիս : Որովհետեւ սիրած
աղջկանդ գեղացի, դաւառացի ըսի, սրտի՞դ դպաւ :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Մեղմ, յանդիմանական) Հերմինէ՛, ձը-
դէ որ մոռցուածը մոռցուի... Ի՞նչ հարկ կայ կրկնելու :
Տեսիլ Գ.

Կը մտնէ սպասուհին :

Փէկի.— Ես մայ լէյտի :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ապշած) Օ՛հ... Էթիֆէթի նոր նմոյշ
մը ահա :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Հասկա ի՞նչ գիտցար : (Փէկիի) Ո՞ւր
մնացին կօշիկներս : (Կը ֆրֆջայ) :

Փէկի.— Հիմա կը բերեմ, մայ լէյտի :

(Սեպուհ կը մարի խնդալէն) :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ի՞նչ կը խնդաս :

ՍԵՊՈՒՀ.— Քարիփաթուր էթիֆէթիդ վրայ կը ծի-
ծաղիմ :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ի՞նչ փարիփաթուր :

ՍԵՊՈՒՀ.— Անգղիացի ազնուականները միմեք կ'ը-
նես : Բայց սիրելիս, մենք փէթրիսիքններ չենք... եւ յե-
տոյ... (Կը ծիծաղի) մենք հայ ենք եւ մեր սպասուհին
ալ հայ է : Եթէ նոր ձեւ մը փորձել կ'ուզէիր, սորվեցնէիր
հին ազնուական տիկնանց տրուած տիտղոսները... :

ՀԵՐՄԻՆԷ.— Ի՞նչ է այդ տիտղոսը : (Աս խօսքը խիստ
ծաղրական է) :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ծիծաղելով) Օրինակի համար, կը կան-
չես սպասուհին, կը մտնէ, կը խոնարհի առջեւդ եւ կ'ը-
սէ. «Թող բամբէշը հաճի հրամայել, կամ «Ազնուափայլ
սէ. «Թող բամբէշը հաճի հրամայել, կամ «Ազնուափայլ
տիկինը ի՞նչ կ'ուզէ», եւ կամ «Մեր իշխանական տիկի-

նը ի՞նչ կը կամենայ» (ծիծաղ) : (Փեկի կ'աշխատի կա-
նավարի իր ծիծաղը) :

Հերժիտի. — Կը բաւէ՛, կը բաւէ, Սեպուհ : (Փե-
կի) Գնա՛, ի՞նչ կանգներ ես, Փրնի ֆէյս, բե՛ր կօշիկ-
ներս : (Փեկի կ'իլէ) : (Երկամը) Դուն իրաւունք չունիս
իմ աղախինիս առջեւ զիս ծաղրելու :

Սեպուհ. — Ի՞նչ կրնամ ընել երբ ինքզինքդ ծաղ-
րելի կ'ընես : Եթէ հոս Ամերիկացի մը գտնուէր, զքեզ
ամէնէն համբալ կ'իներէն մին պիտի սեպէր... Մայ լէյ-
տի... Կրէյշըս Լօրտ, ի՞նչ հեղուկիւն :

Հերժիտի. — Այ շուտ վօրրի... (Կ'իլէ, կ'անցնի
սփրինի ետեւ հագուելու համար : Ջօրաւոր լայս մը կը
դրուի սփրինի ետեւ, որ հագուելու շուքը երեւի : Կը
խօսի այնտեղէն) Տէյլի Փօպի մէջ պատկերդ տեսայ :

Սեպուհ. — Տեսա՞ր... հը՛հ... (Կը վառէ խոշոր
սիկար մը) :

Հերժիտի. — Ներքեւն ալ երկար յօդուած մը կար :

Սեպուհ. — Կարդացի՞ր...
Հերժիտի. — Քանի մը տող միայն, յետոյ գլխուս
ցաւը բռնեց :

Սեպուհ. — Չարմանալի է որ գիշերներ լուսոցուցած
օրերդ, երբեք գլխուդ ցաւը չի բռներ :

Հերժիտի. — (Միշտ սփրինի ետեւէն) Նաու տօն'ք
կէք Փրնի, ի՞նչ գրուած է հոն, ըսէ՛ :

Սեպուհ. — Իմ կենսագրական կար հոն, յաւէտ
պատմութիւնը, առեւտրական դժուարին սանդուխներէն
վերելքի :

Հերժիտի. — (Գլուխը սփրինի ետեւէն երկարելով)
Եւ ես ի՞նչ բախտաւոր եմ որ քու կ'ինն եմ...

Սեպուհ. — Ուրախ եմ որ այդպէս կ'զգաս :

Հերժիտի. — Ինչո՞ւ չէ, անուշիկ Սեպուհիկա...
(Կուգայ դուրս, հագուած է իվինիկ կառն մը, խիստ
շոքի) Աղուոր չէ՞մ... (Կը դարձայ իմն իր վրայ) :

Սեպուհ. — (Քսիծաղով) Չարմինկ...
(Հերժիտի կուգայ բե՛ր կը նետ ամուսնոյն վզին) :

Հերժիտի. — Ըսէ՛, քանի՞ միլիոն ունիս :
Սեպուհ. — Քեզի ի՞նչ... (Կը ծխէ, մուխ կուտայ
դուրս) :

Հերժիտի. — (Հեռանալով) Ի՛՛՛ֆ, կը մխրեցնես զիս,
(Կրկին կը մօտեցայ, կը շոյէ երեսը) Չպիտի՞ ըսես :

Սեպուհ. — Քեզ թրթռացնողը միլիոններս են, (Կը
հրէ մէկ կողմ կիներ եւ կը հնչեցնէ զանգալը) :

Հերժիտի. — Ինչո՞ւ սպասուէին կը կանչես :
Սեպուհ. — Մտքէդ կ'անցնի՞ր հարցնելու թէ կո՞ւշտ
եմ, կամ անօթի :

Հերժիտի. — Տարօրինակ խօսք, խոհանոցը վարը,
սեղանատունը քովը, իսկ հրամանը քուկդ : (Կը մտնէ
Փեկի. տիկնոջ կօշիկները ձեռքն են) :

Փէկի. — Ես մայ լորտ... (չարմնի ժպիտ) :
Սեպուհ. — (Ապշած) Ուրիշ նոր բան մ'ալ ահա, (Կը
նայի կնկան) :

Հերժիտի. — Երբ ես մայ լէյտի եմ, դուն ալ կ'ըլ-
լաս մայ լորտ : Գէ՛ջ է : (Ծաղրական ժպիտ : Կը քաշէ կօ-
շիկները Փեկիի ձեռքէն. կը հագնի) :

Սեպուհ. — (Սաստելով Փեկիին) Փէկի՛, չլսեմ այդ
խայտառակութիւնը, երբեք : (Հերժիտի կը քրքայ) :

Սեպուհ. — Ըսէ՛ խոհարարին, կերակուրս թող պատ-
րաստ ընէ :

Փէկի. — Շատ լաւ, տէր իմ... (Կ'իլէ) :
Սեպուհ. — (Կնկամը) Մէյ մ'ալ չիմանամ այս տե-
սակ յիմար հրամաններ, կը լսե՞ս :

Հերժիտի. — Աղէ՛կ, աղէ՛կ, Միսքըր Միսք, թող
զիս կանչէ բամբիշ, (ծիծաղ) :

Սեպուհ. — (Ապշած) Ի՞նչ ըսել է Մր. Միսք :
Հերժիտի. — Օ՛հ, բերնիս եկաւ, անուշիկ Սեպուհս,
բան մը չէ :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Խստիւ) Ի՞նչ ըսել է, կը հարցնեմ:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Երկչոտ, տղայական) Դրամ կորելու
 փէքըրին ի՞նչ կը կոչուի:
 ՍԵՊՈՒՀ.— Ուրեմն... Ես... քու... փէքըրի՞դ եմ:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Ուսերը վեր) Ի՞նչ ըսեմ, մեր կէնկը
 քեզ այդպէս կը կոչէ...
 ՍԵՊՈՒՀ.— Հերմինէ՛, դուն չափը կ'անցնես:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Վրէժով) — Եթէ դուն զիս Հերմինէ
 կոչես, Ես ալ քեզ մինք պիտի կոչեմ: Իմ անունս ութը
 տարիէ ի վեր է որ Հերա է, Հերա:
 ՍԵՊՈՒՀ.— (Ծաղրանով) Հերա, քիչ կրիք...
 կատէս???:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Շրթունքները ժողովելով) Այո, Պր.
 Տարօնի... (գլուխը վեր՝ կը փալէ հայելիին դիմաց, կը
 շտկէ հագուստին ծալքերը) զգուանք մը խօկ կը խնայես
 ինձ, այդ աստուածուհիիդ...:
 (Սեպուհ սիկարը կը փաշէ գորտուր, կը փչէ դուրս)
 ՍԵՊՈՒՀ.— Մխտտ, հոսած զգուանքը՝ թերեւս աս-
 տուածութիւնդ աղարտէ... (դուրս կ'ելլէ):

ՏԵՍԻԿ Գ

(Հերմինէ կը հնչեցնէ զանգակը, Փէկի կ'ուշանայ,
 կրկին կը հնչեցնէ)
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կը պոռայ) Աղջիկ՛ փէ՛կի... (Փէկի կը
 մտնէ)
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— Զլսեցի՞ր զանգակը: Ձէ նէ մի աղայիդ
 հետ կը սիրաբանէիր...
 Փէկի.— (Շփոթած) Կը ներէք, տիկին...:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— Խօսք չուզեր, զնա կարճիր թաւիչ
 բեր, այն մէկը որ սպիտակ մուշտակ ունի:
 Փէկի.— Շատ լաւ, տիկին: (Կ'ելլէ)
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կը սկսի դարակները խառնել, բան մը
 փնտռելով, կը հանէ կը քափէ ամէն բան դուրս: Չեռքի

արծաթեայ պայուսակը կը բանայ, հոն ալ կը նայի: Նայն
 պահուն կուգայ Փէկի կարմիր րէփը քեւին վրայ):
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— Փոքր բանալի մը տեսա՞ր:
 Փէկի.— Ի՞նչ բանալի...:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— Հայերէն չե՞ս հասկնար, էյ սմօլ էիյ,
 էիյ...:
 Փէկի.— Երբե՛ք...:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կը խառնէ ու կը խառնէ, մինչ Փէկիի
 դէմքին վրայ կ'երեւի ժպիտ մը) Ո՞ւր դրած եմ, Տէր Աս-
 տուած: (Կը դառնայ Փէկիի որուն ժպիտը կը կորսուի)
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— Տունը մաքրած ատենդ չգտա՞ր...:
 Փէկի.— Եթէ գտնէի՛ կուտայի քեզի... տիկինս...
 (Կը սեղմէ շրթները)
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Կը խորհի. ձեռքը նակտին) Օ՛, թե-
 րեւս երէկ Այնէզի տունը ձգեցի: Ուէլ, արդէն հոն պիտի
 երթամ: Ձգէ այդ րէփը հող եւ զնա դուրս, հայտէ: (Փէ-
 կի կ'ելլէ)
 (Կը լսուի դրսէն օքոմոպիլի փողի մը ձայնը: Հեր-
 մինէ կը վազէ պատուհանը) Այ ուիշ կամաց հնչեցնէ,
 Սեպուհ չիմանայ:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— (Պատուհանէն) Հաուրրտ, Հաուրրտ,
 տիւր, տոնք պլօ եօր հօրն, պի գուայէք, մայ հրզպընտ
 իզ հօմ. ուէլ, այ՛իլ պի ուիթի եու ին էյ մինիւք:
 (Կը վազէ, քեւին վրայ կը ձգէ րէփը, կը փալէ: Դրան
 մէջ դէմ դիմաց կուգայ Սեպուհի հետ, որը կը հրէ կինը
 ներս)

ՏԵՍԻԿ Գ

ՍԵՊՈՒՀ.— Ո՞վ է փարին մէջինը:
 ՀԵՐՄԻՆԷ.— Օ՛հ, (շուարու մը պարտկել ջանալով)
 խմս, Սեպուհ, քնքոյշ սիրտդ դող չեւէ: Բո Հերան
 ապահով ձեռքերու մէջ է:
 ՍԵՊՈՒՀ.— Ո՞վ է կ'ըսեմ դուրսը:

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Քու բարեկամներէդ մին, իմս Սեպուհ :
Մը. Հաուրբո Պրուֆս, քհի լօեբը, հէզ քհի անըր քու
թէյֆ մի քու էյ շօ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Եւ դուն, ամուրի աղջկան մը պէս, ելեր
կ'երթաս հետը :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Ի՞նչ կայ որ, բարեկամդ չե՞ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Անմեղ ձեւանալու մի աշխատիր : Իսկ
զայով բարեկամութեան՝ ան իմ թշնամիս համարէ :

ՀԵՐՄԻՆԷ (Անմեղօրէն) Բայց ինչո՞ւ... :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ինչո՞ւ... ինչո՞ւ... Պրուքս պատիւի
գող մըն է բացէն ի բաց :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Եպզըբո... Դուն չըլլալիք բաներ կ'ե-
րեւակայես : Նսօ (կը շոյէ երիկը) պի ճօրմըլ, փիւճոյ,
եթէ կ'ուզես դուն ալ եկուր :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ե՞ս... դամ եւ այդ գձուձ էակը զի՞ս
հիւրասիրէ : Ո՞ւր է արժանապատուութիւնդ : (Կ'առնէ
քեւէն բէփը կը նետէ մէկ կողմ, կը նայի ժամացոյցին,
կը հանէ գոյգ մը տոմսակ, կը ցուցնէ) Կ'ուզէի քեզի հետ
միտ-նայք շօի մը երթալ :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — (Կ'առնէ, կը նայի, կը վերադարձնէ)
Օ՛հ, «Թախիս» կը խաղայ, բայց ես կը նախընտրեմ փիք-
չըր շօ մը, եւ շօնն ետքն ալ կալա փարթի մը Պրուքսի
տան մէջ : Եթէ կ'ուզես՝ գոնէ հոն եկուր :

ՍԵՊՈՒՀ. — Խենթեցա՞ր, Հերմինէ... :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — (Նեղուած) Նօ, այ եմ մըջ սէնսիպըլ.
Ես փիլիսոփայ ծնած չեմ քեզի պէս : Հաճոյանալ կ'ուզեմ
սւ պիտի հաճոյանամ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Միթէ տուած չե՞մ քեզի հաճոյքի աղ-
բիւրներ : Ահա մեծ տուն, պարտէզ, խոհարար, շօֆէր,
աղախին, պարտիզպան, Հըտսըն սիտէն ֆար : Ալ ի՞նչ
կ'ուզես :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Դուն... (սիրտը ելած, շփացած տղի
պէս) զիս զրկել կ'ուզես... իմ հասկցած հաճոյքներէս...

ՍԵՊՈՒՀ. — Ամէջեր տարիքէդ, քառասունը կը մըւ-
նես...

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Երիտասարդ սրտիս թիւերը չեն խօ-
սիր : (Կ'առնէ բէփը, կը ֆալէ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — Չե՞ս լսեր :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — Ո՛չ... (կը ֆալէ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ուրեմն զնա եւ ալ տուն մի դառնար :
Կեցիր օթէլ մը, մինչեւ վերջին կարգադրութիւնս ընեմ :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — (Քծնելով, կը փարի երկանը) Ես տօնք
մին տէք, տու ես տարլինկ, : Այ լըվ ես սօ մըջ, հաու
սուիքհարք ֆիս մի կուտ նայք, էնտ այ փրամիս ես
քու քըմ բայք հօմ էֆթըր քիը շօ, նէվըր մայնտ տիը
փարթի :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Բռնելով կնոջը քեւերէն) Կա՛մ ներս,
կամ բոլորովին դուրս :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — (Շփացած կերպով) Նայէ, ի՞նչ մեծ
տիւֆաունք մը ըրի քեզ եւ դե՛ս...

ՍԵՊՈՒՀ. — Նստէ նայիմ, կ'ըսեմ... (կը թօքուէ
գայն, նստեցնելու կը ջանայ. կինը կը մաքառի) :

ՀԵՐՄԻՆԷ. — (Ազատելով երկանը ձեռքերէն) Նըս-
տի՞մ... նստի՞մ... (հեւահար) Ես, պրուք, ես պիսք
(կը բռնէ իր երկու քեւերը) Ո՛ւՖ, ո՛ւՖ, ցաւցուցիք զիս :
(կը վերցնէ գետին ինկած բէփը, կը ֆալէ գերագրգիւ
դէպի դուրը) Այս ըրածիդ համար պիտի զզջաս : (Կ'ելլէ) :

Տեսիլ Ե.

Սեպուհ հեւահար, կը մխրնէ ձեռքերը մագերուն
մէջ, պահ մը կը կեանայ : Կը լսէ ֆարին շարժելու ձայնը.
կը վազէ պատուհանը, կը նայի, կը դառնայ, ոտքին առ-
ջեւ ձգուած հագուստները, դարակներու պարունակու-
թիւնը ոտքով կը հրէ մէկ կողմ, կը կանգնի խոհուն :

ՍԵՊՈՒՀ. — Այսպէս ուրեմն... Եւ այդ ինամքոտ
արդուզարդը ուրիշի համար էր որ կ'ընէր : Աներեւս,

վերջապէս խնդիրները հոս հասցուցիր : Կ'սպառ-
նաս ինձ, բայց տեսնենք ո՞վ է տուժողը : (Ձեռքը նակ-
տին պահ մը կը մտածէ, որոշում մը կուտայ մտփին մէջ,
կը նստի սեղանին առջեւ :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Կը բանայ թէլեֆօնը) ՍԵՆՔՐԸ 0662...
(Մտիկ կ'ընէ) ՍԵՆՔՐԸ 0662?, ՄՐ. ՎԷՆ ՊԻՐՐԵՆ... ՏԻՍԻ
ԻԳ ՏԱՐՈՒՆԻ ԱՓԻՔԻՆԿ. (մտիկ կ'ընէ) Ուէլ, սօ էնտ սօ,
թիէնֆ ետ սըր, էֆսիւզ մի, ՄՐ. ՎԷՆ ՊԻՐՐԸ, ՓՕՐ ԱԻՍ-
ՔՐՐԱԿԻՆԿ ԵՈՒ ՐԷՍՔԻՆԿ ԱՈՒՐ. (մտիկ կ'ընէ) Հուա՞ք...
Ես, պիզնէս. Այ ուօնթ թու մէյֆ ուիտ ետ էն ըլլի է-
փօնթմընթ : Մէյ այ տրափ էք ետր օփիս թոււարթօ մօր-
նիկ էք թէն ըֆլաֆ շարփ : (Մտիկ կ'ընէ) թու թօֆ պիզ-
նէս, սըր. (մտիկ կ'ընէ տխուր) Ես, այ նօ էվրիթիկ,
պըթ նաթ ինըֆ էվիտընս, տէթս ուայ այ լայֆ թու թօֆ
թու ետ. (մտիկ կ'ընէ) Օլրայթ սըր, թիէնֆ կու. կուտ
պայ... (Կը գոցէ թէլեֆօնը) ՄԵՐ ըՆՏԱՆՆԵԿԱՆ ԱԿԱՏԻՐ
ԱՐԳԷՆ ԽԱՐՈՅԻԼԸ ՂՐՈՒՆԾ Է, ՈՒ ԵՍ ՂԵՆ Ի՞ՆՆԻ Կ'ՍԱԿԱՆԵՄ :

(Կը հնչեցնէ զանգակը. Փէկի կ'երեսի) :

ՍԵՊՈՒՀ. — Լաուսնիկի րօպս ԵՆ պիփըրներս բեր :
(Փէկի կը բանայ ուորտրօպը, կը հանէ կը բերէ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Գրպանէն կը հանէ փոքր տետրակ մը,
մէջը բաներ մը կը գրէ, յետոյ կ'ելլէ կը հանէ ջաֆէթը,
ծիլէն, փողկապը, օձիքը, կօշիկը եւ կը հագուի ու կը
նստի կրկին սեղանին առջեւ) :

Փէկի. — (Գոգնոցին գրպանէն դուրս կը հանէ
բանալի մը) Ասիկա գտայ, ԵՐՐ ՀԻՒՐԵՐՈՒՆ ԵՐԹԱԿՆ ԵՈՒ
տրօինկ լուսը կը մաքրէի :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Կ'առնէ բանալին, կը դարձնէ մատնե-
րուն մէջ) Ի՞նչ հիւրեր :

Փէկի. — Տիկինը ցերեկին պրին փարթի ունէր :

ՍԵՊՈՒՀ. — Որո՞նք էին հիւրերը :

Փէկի. — Շատերը չէի ճանչնար :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ճանչցածներէ՞դ...

Փէկի. — Միսիս Սէտի, Միս Քէրօլ, Մր. Եօրկա,
Միս Ինէզ, Միս Սէրաֆին եւ Մր. Տաֆլանօ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Իր յարգելի կէնկը...

Փէկի. — Տիկինը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ
սըն փարլըրին մէջ Միս Ինէզի ԵՆ Միսիս Սէրաֆինի հետ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Բաւական լուր ունի՞ս (Գլուխը կ'օրօթ) :

Փէկի. — Սըն փարլըրին ֆլօգէթին մէջն էի, տէյ իմ,
անկէ բան մը առնելու մտեր էի, ԵՐՐ Իրենք հոն եկան :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ըսել կ'ուզես առանց ուղելու մտիկ ը-
րեր :

Փէկի. — Այո՞ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ի՞նչ խօսեցան :

Փէկի. — Տիկինը կը պատմէր անոնց թէ ո՞րչափ ան-
դուլթ, կծծի եւ կուշտ էք դուք իր հետ, որովհետեւ, վեր-
ջապէս դիւղացի մէք եղեր :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Հեզմանֆով) Թերեւս...

Փէկի. — Միս Ինէզ թելադրեց որ տիկինը տիւօրսի
դիմէ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ե՛... :

Փէկի. — Տիկինը չուզեր հարստութենէն բաժնուիլ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Խիտտ բնական :

Փէկի. — Միսիս Սէրաֆին կերպը ցուցուց թէ՛ տի-
վօրսին եւ թէ խոչոր դրամին :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ի՞նչ է կերպը այդ աղուէսին :

Փէկի. — Տէր իմ... Փրէյմ... պիտի ընեն ձեզ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Յրէ՛յ, Բայց դուն այս բառը ուրկէ՞

գիտես :

Փէկի. — Իրենցմէ սորվեցայ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Փէկի, դուն չուն տիկնոջ աղախինն ես,
ասոնք ինչո՞ւ ինծի կ'ըսես :

Փէկի. — Ա՛յ, տէր իմ, կը տեսնեմ աս տանը վի-

ճակը :

ՍԵՊՈՒՀ. — Կոյր չես որ չտեսնես :

Փէկի.— Ինչո՞ւ տիկինը պիտի խարէ ձեզի պէս աղ-
նիւ մէկը :

Սեղո՞ւ.— Տիկինն զիս խարելը ինչէ՞ն գիտես...

Փէկի.— Իրեն եկած նամակներէն...

Սեղո՞ւ.— Նամակնե՞ր...

Փէկի.— Եթէ չէք հաւատար ինձ, գործածեցէք աղ-
բանալին :

Սեղո՞ւ.— (Կը նայի բանալիին) Անծանօթ բանալի
մը :

Փէկի.— Ներսը, անկողնոյն քով, լամբարի փոքր սե-
ղանին տակը դարձուցէք...

(Սեպուհ կը ցատկէ ոտքի կիրճով) :

Սեղո՞ւ.— Եթէ ամբաստանութիւն է ըրածդ, փէ-
կի, դո՞ւրջ...

Փէկի.— (Վայտով) Խորհեցայ որ... աղբակտով...
ձեզի... ծառայած պիտի ըլլամ... (Սեպուհ կը վազէ նըն-
ջասենեակը) :

Տեսիլ Զ.

Փէկի Հերմիների դուրս բափած դարակները կը տե-
ղաւորէ :

Փէկի.— (Առանձին) Թող պարտնը խորհի որ բանա-
լին դտայ, իսկ տիկինս ալ զիս ծեծելու, շարաթականս
պակսեցնելու պատիժը թուշ երթայ դտնայ : Ատոնք ալ
պիտի իմացնեմ տիրոջս, բայց կամաց կամաց... եւ դեռ
ի՞նչ պատմութիւններ կան քովս...

(Սեպուհ կուգայ կողով մը լեցուն քուղքերով, կը
լեցնէ սեղանին վրայ) :

Սեղո՞ւ.— Զիս առանձին ձգէ : (Փէկի կ'ելլէ) :

(Ատն մը կ'գրալի նամակները կարդալով կամ գա-
տելով : Դէմքը մռայլ է եւ երբեմն սպառնական : Ատն
ատն կը սրբէ նակտէն վազած քրտիները) :

Սեղո՞ւ.— (Ակռաներուն մէջէն) Զիս փրէյմ պիտի
ընէ : Ուրե՞ր է հասեր իմ նազելաչուք տիկինս, եւ ես
դեռ լուր չունիմ : Ատոնք ամէնը վաղը կ'երթան վէն Պու-
րընի օֆիսը :

Տեսիլ Է.

Կը մտնէ Փէկի :

Փէկի.— Ճամբորդ մը եկաւ, տէր իմ :

Սեղո՞ւ.— Ա՞յր թէ կին :

Փէկի.— Կին մ'է :

Սեղո՞ւ.— (Ծաղրաւեղով) Կ'երեւի տիկինդ արագ
դործի սկսաւ :

Փէկի.— Ո՞չ, տէր իմ, հետուէն եկող կին մ'է, ծե-
րունի մը որ սեւեր հազած է :

Սեղո՞ւ.— (Վայրկեան մը խորհելով) Ներս առ
դայն սպասման սրահը :

Սեղո՞ւ.— (Կը վերցնէ վարդագոյն պահարան մը,
կը փաշէ դուրս նամակ մը. աս մէկը կը կարդայ ձայ-
նով) .—

Mr. dearest Spanish beauty Hera;
Sweetheart of mine,

This present method of making love to you is
getting really disgusting. I want you, only for me.
How many times I have to advise you to give up that
husband of yours. A criminal lawyer, as I am, my or-
ders must be obeyed, and I must have what I intend
to have. Last time in my country home, I displayed
before you my plans. You must bring a divorce
suit against him. The sooner the better. Alonzo is wil-
ling to help you and Inez will take the part of the
co-respondent. With those gorgeous plans you
can win both your freedom and the heart balm.

Be ready to-night, when I blow the horn be sure to respond to it. With thousands of kisses.

Your love crazed lover
H. M. B.

ՍԵՊՈՒՀ.— (Կը նախքէն նստակը, կը ցատկէ ոտքի, կը նետէ վար զգուանճով) Բըսի՛չ (Չեմքերը գրպաննե-
րուն մէջ՝ կը քալէ մտածկոտ. մէկէն կը ծռի, կը վեր-
ցնէ նստակը, ստորագրուիւնը կը փնտտէ):

ՍԵՊՈՒՀ.— Պրո՛ւֆս... Սօ եռ տըրքի սըպըլ քո-
սըր, եռ. վաղը ճակատէ դէմս դատարանին մէջ, որ...
քեզի պիտի սորվեցնեմ թէ մարդու մը կնիկը գողնալը
քրիստոնէի մը դատը պաշտպանելուն չի նմանիր: (Ակոս-
անքը կը կրճտէ, ձեռքը կը զարնէ սեղանին) Անխուսա-
փելին պէտք է պատահի: Սքէ՞նտըլ, Ուէլ, ո՞վ է տու-
ժողը: (Կը հնչեցնէ զանգակը, սպասուհին կ'երեւի):

ՍԵՊՈՒՀ.— Հիւրը ներս դրկէ:
Փէկի.— Շատ լաւ, տէր իմ (կ'ելլէ):

Տեսիլ Ը.

Կը մտնէ Ֆուլիկ հանըմ սգաւորի ֆոդերով:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Յանկարծակի ապշուսով) Դո՞ւք,
Ֆուլիկ հանըմ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Այո՛, դաւակոս, Ֆուլիկն եմ:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ձմրան այս ցուրտին ու բուքին...

ՖՈՒԼԻԿ.— Անօթի գայլը բուքէն կը վախնա՞յ:

ՍԵՊՈՒՀ.— Անօթի գա՛յլ... է՛, նստէ նայինք:

(Ֆուլիկ կը նստի յոգնաբեկ, տխուր):

ՖՈՒԼԻԿ.— Ատ պէպախտին գրեցի գրեցի, ձանը-
ձոնը չհանեց:

ՍԵՊՈՒՀ.— Անիկա զբաղած է:

ՖՈՒԼԻԿ.— Ի՞նչ զբաղում, քա՛:

ՍԵՊՈՒՀ.— Իր անձնական գործերով: Լաւ տոնն ե-
կար, վաղը միւս օր փանայիր պիտի ունենանք:

ՖՈՒԼԻԿ.— Ի՞նչ փանայիր քա՛... չէ՛ նէ... քա՛,
վույ, կուրնան աչքերս:

ՍԵՊՈՒՀ.— Պիտի ըսէիր թէ հին ճամբա՞ն է բռնել:

ՖՈՒԼԻԿ.— Չգիտեմ, դաւակոս, չգիտեմ կոր:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ըսէ նայինք, ինչո՞ւ եկար մի՞նչեւ

Ուէսք:

ՖՈՒԼԻԿ.— Աբգարս մեռաւ... (Կուլայ):

ՍԵՊՈՒՀ.— «Ազգ»-ին մէջ կարդացի:

ՖՈՒԼԻԿ.— Մահազդ զրկեր էի:

ՍԵՊՈՒՀ.— Մահազդէ եւայլնէ լուր չունիմ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Կ'երեւի չէ ցուցուցեր քեզի: Վա՛յ ան-
չընորհք, աստերախտ աղջիկ, վա՛յ...

ՍԵՊՈՒՀ.— Հապա՞... իրեն հարուստ էրիկ գտար,

չէ՞: Ահա կ'առնես վարձք...

ՖՈՒԼԻԿ.— Վո՞ւր է ինք, վո՞ւր է գիշերներով...

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ծաղրակաւ) Նայք էֆսիտիշընի ելեր

է:

ՖՈՒԼԻԿ.— Ատ ի՞նչ է:

ՍԵՊՈՒՀ.— Իմ գրամովս, սիրահարներու հետ քէյֆ

կ'ընէ:

ՖՈՒԼԻԿ.— Չքաշե՞ս սանձը:

ՍԵՊՈՒՀ.— Դուն անսանձ տուիր ձեռքս:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Ճմոքկուելով) քա՛ վո՛ւյ...

ՍԵՊՈՒՀ.— Փրէս մըշինին առջեւէն վերցուցինք,

իշտի չինեցինք, հիմա զիս չհհանիր:

ՖՈՒԼԻԿ.— Ձուները գլխուս, ինչե՛ր կը լսեմ կոր:

ՍԵՊՈՒՀ.— Ուէսք գալուզ պատճառը գիտնանք մէյ

մը:

ՖՈՒԼԻԿ.— (Ողորմուկ) Աբգարս աղքատ մեռաւ:

ՍԵՊՈՒՀ.— Գիտնայիր կառավարել Աբգարի վաս-
տակը: Գի՞չ կը վաստկէր:

ՅՈՒՂԻԿ. — Մարդավարի ապրուստ մը :

ՍԵՊՈՒՀ. — Այնպէս համարենք, է՛ր...

ՅՈՒՂԻԿ. — Մտքովս ըսի. «Հերմիէնէն հարուստ է, իմ ալ ուժս տեղն է, ուրիշը պիտի գործածէ, ես կ'երթամ կը գործեմ, կ'ապրիմ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Խորհածդ դէշ չէ : Մինակ թէ ձեր ազնիւը իր հայ աղախինն ալ չի հաւնիր, Փրանսացի մէյտ կ'ուզէ, քու վրո՛յ պիտի նայի :

ՅՈՒՂԻԿ. — Վո՞ւր մնացին իր խոստումները :

ՍԵՊՈՒՀ. — Հերմիէնէ եւ խոստում (հեզմակամ ծիծաղ) :

(Կը հնչեցնէ զանգակը, կը մտնէ փէկի) :

ՍԵՊՈՒՀ. — Այսօրուան հայերէն թերթերը ո՞ւր են :

Փէկի. — Վարը Փըրնէյսին քովն են :

ՍԵՊՈՒՀ. — Յըրնէյսին քով :

Փէկի. — Տիկինը կը կարգար, մէկէն բարկացաւ, պատուեց ու ինծի ըսաւ որ տանեմ վառեմ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Գնա կտորուանքները վեր բեր, (Փէկի կ'ելլէ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — Կը տեսնե՞ս, ամէն գործը այսպէս է : Ինը տարի է կեանքս դժոխքի վերածեց :

ՅՈՒՂԻԿ. — (Վրէժով) Յանկարծակիի դայ վարնոց աղջիկը, որ քու յարգդ չի գիտեր :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Մէկիկ մէկիկ) Սակայն ամէն բանի ալ վախճան մը կայ : Քու դալէդ քիչ առաջ որոշեցի, Հերմիէնէն պիտի բաժնուիմ :

ՅՈՒՂԻԿ. — (Սարսափած) Քա՛, վո՞ւյ, ի՞նչ է ըսածըդ, քա՛ ես վրում, աշխարհ մը նամուս, պատիւ, առուն ունիս, քա՛, մեղք չէ՞ քեզի :

ՍԵՊՈՒՀ. — Եթէ պատիւի տէր չըլլայի, երկու տարի իսկ չէի կրնար համբերել : Ձեր աղջիկը իր մեղքալուսինին մէջ իսկ դաւեր կը պատրաստէ եղեր իմ դէմ : Կը տեսնե՞ս այս թղթերը : Անոր ինը տարուան դադարի

կեանքին փաստերն են որ այսօր միջոցով մը ձեռքս ինկան :

ՅՈՒՂԻԿ. — (Չմոքկուելով) Չբուսնէիր արեւ աշխարհ չտեսնէր... իրեն տեղը... մարը կտոր մը սապօն աշխարհ բերէր : (Փէկի կը մտնէ, թերթին կտորները կը դնէ սեղանին վրայ, կ'ելլէ) :

(Սեպուհ իրարու կը յարմարցնէ ու կը խորասուզուի ընթերցանութեան մէջ, մինչ Յուլիկ աչքերը կը փնտռէ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Երջանիկ բացագանչութեամբ) Ա՛յ... (Կը կարդայ կրկին լուռ, դէմքը հետզհետէ կը պայծառանայ) :

ՅՈՒՂԻԿ. — Ինչալլահ բարի լուր մը կայ :

ՍԵՊՈՒՀ. — Մտիկ ըրէ... (Կը կարդայ բարձր) «Երէկ Նիւ Եորք ժամանեց Կէյֆէցի երբեմնի մեծ վաճառական եւ առեւտրական Քէհեանան Մերկերիտ Էֆէնտի այրին իր երկու անչափահաս որբերովը : Իր հետն են իր ծերունի մայրը, այսինքն կինը հանգուցեալ մեծ շերամաբոյժ Հաճի Մամասի եւ նաեւ հօրաքորբը» :

(Յուլիկի դէմքը կը մթագնի, մինչ Սեպուհ կը ծալի այդ կտորը եւ կը դնէ րօպին գրպանը) :

ՅՈՒՂԻԿ. — (Կեղծ ժպիտով) Է՛, քուերբուն աչքերը լուս... :

ՍԵՊՈՒՀ. — Ի՛մ ալ, ի՛մ ալ աչքս լոյս :

ՅՈՒՂԻԿ. — Խապա՞րդ է, որ մեծ պատերազմին թուրքի մը կինն էր եղեր :

ՍԵՊՈՒՀ. — Կրկին հին արհեստող միտքդ չբերես, Յուլիկ հանրմ : Աս անգամ վնասուողը դուն կ'ըլլաս : Պատերազմի, աքսորի պահուն հոն ի՛նչ որ անցաւ դարձաւ ես լուր ունիմ :

ՅՈՒՂԻԿ. — Մեղա՛յ, ես վրում, բերանս չօրնա՛ր չգուրուցէի : Միտքս դէշ չէր, ինչո՞ւ ճանդ կը նեղես կոր :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Թերթերէն կը ցատկէ ոտքի, կը փնտռէ սեղանի վրայ, դէմքը պարզուած : Մեքեմար կ'երթայ

իր դարակը, կը բանայ, մէջէն կը քաշէ հին լուսանկար մը, կը նայի, մտոցած է Ֆուլիկ, ամէն բան, կը նայի կրկին, կը դնէ սեղանին վրայ) :

ՍԵՊՈՒՀ.— Ո՛րվ իմ սրախ թագուհին, ո՛րվ աննըման, քաջարի աղջիկ...

ՖՈՒԼԻԿ.— (Կը դիտէ պատկերը) Հը՛մ, Սանդուխտն է, հիմա ծերացած ըլլալու է, գէվալին ինչե՛ր չտեսաւ, հէլպէթ...

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ինքնիրեն) 18 և 14 կ'ընէ 32, գեղեցիկ տարի, իսկ ևս 36 ու Հերմինէ 40 : (Մէկէն Ֆուլիկի) Անտոնն ինչպէ՞ս 24 տարեկան տէյու գլուխ փաթթեցիք :

ՖՈՒԼԻԿ.— Քա՛ ի՞նչ կ'ըսես. սա ուրկի՞ց ելաւ, հէլպէթ 24 տարեկան էր :

ՍԵՊՈՒՀ.— Հայտէ՛, հայտէ՛, ևս եղբորդ Աստուածաշունչին մէջ կարգացի : Այս Մարտի 4-ին ճիշդ 40 տարեկան կ'ըլլայ, ինձմէ չորս տարու մեծ : Բայց ախմախ խարուողը ևս էի... (Կրճով կը հնչեցնէ զանգակը. կը մտնէ Փէկի) :

ՍԵՊՈՒՀ.— Ժողով այս թղթերը, առ բանալին. (Կուտայ) և հին տեղը լեցուր, ու բանալին ինձի բեր :

(Սպասուհին կը լեցնէ կոդովին մէջ, կ'երթայ մնջաւենեակը) :

ՖՈՒԼԻԿ.— Վա՛յ գլխուդ, Հերմինէ... չես գիտեր թէ ետեւէդ ինչե՛ր կը դառնան. վա՛յ, հազար վայ : (Կ'սկսի լալ) :

ՍԵՊՈՒՀ.— Ինչո՞ւ կուլաս. իր ուղածն է որ սլիտի ստանայ : Իսկ դուն բերանդ կը կղպես, թէ ոչ ասկէ պարտալ կը դրկեմ քեզ : Դո՛ւն գիտես : Բայց ևս վստահ եմ թէ կրնամ այդ լեզուդ դնել, գէթ քանի մը օրուան համար :

ՖՈՒԼԻԿ.— (Լացին մէջէն) Մեղա՛յ... ստափ վարնոց եղաւ խօսաման Աստուր էֆէնտի մը աղջիկը :

(Սաստիկ գորաւոր կերպով կը զարնուի թէլէֆօնը) :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Կանգնած տեղէն խլիով ըստվորը) Հը- լօ, հըլօ, Ես տիս իգ Տարօնի հիսնէլփ. (մտիկ կ'ընէ) . Հո՞ւ, Փըքթուրն Օ՛րանը, Հուաք իգ իք, Մր. Օ՛րանըլ : (Մտիկ կ'ընէ) էն էֆսիտը՞նք : Թու քար քըլլիտէտ : (Մտիկ կ'ընէ սարսափախտն հետաքրքրութեամբ) Իգ մայ ուայփ հըրք. (մտիկ կ'ընէ) Կըէյըս Լօրտ, ո՛, ու, ու, տօնք մուվ հըր քիլ այ ըրայվ. (մտիկ կ'ընէ) Այլ պիտի տէր ին էյ միմիք : (Կը գոցէ թէլէֆօնը խոշոր աղմուկով մը, մատերը կը խրէ մագերուն մէջ, վայրկեան մը քարացած կը մնայ : Ֆուլիկ և Փէկի որ վագած են սրահ, հետաքրքրութեամբ կը դիտեն զայն վախով, սարսափով) :

ՖՈՒԼԻԿ.— (Լուրիւնը խզելով) Ի՞նչ է պատահեր, զաւակս :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Ինքնիրեն գալով) Օ՛հ... (Յետոյ փէկիին) Շուտ ըսի չօֆէրին, շուտ շուտ. քարս : (Փէկի կը վագէ դուրս, Սեպուհը կը հանէ կը նետէ վրայի րօպը և վագելով հայտիին դիմացը՝ կը դնէ օձիքը, կը կապէ փողկապը դողդոջացող ձեռքերով : Ֆուլիկ ոտքի վրայ է, կ'աշխատի օգնել անոր, բայց Փէկի կը վերադառնայ օգնելու տիրոջը. կը բռնէ որ հագնի ժիլէն, ջագէքը) :

Փէկի.— Սարսափելի գիշեր մը, տէր իմ, կը ձիւնէ, կը ձիւնէ :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Կը հագնի կօշիկները) Սարսափելի, սարսափելի... ևս սա ձիւնը... կը թափանցէ... մինչև ոսկորները. (կօշիկին կապերը կապած ատեն կը դողդոջան մատները) :

ՖՈՒԼԻԿ.— Եավրում, գուզում, մատաղ ըլլամ քեզի, ըսէ, ի՞նչ է պատահածը : (Ֆուլիկ ձեռքերը կը մտնէ) :

ՍԵՊՈՒՀ.— (Կարծես չի լսեր) Փէկի՛, շո՛ւտ, գըլխարկս, քօթս, շուտ : (Փէկի կը բռնէ ֆօքը որ հագնի. Սեպուհ կը հագնի, մինչ դրսէն կը փչուի քարին փողին ձայնը : Սեպուհ կը խլէ գլխարկը և կը խոյանայ դէպի դուռը) :

ՖՈՒԼԻԿ.— Միրածիր սիրուն, ի՞նչ է եղածը...
ՍԵՊՈՒՀ.— (Ընդոստ) Անէծքդ բանեցաւ... կնիկ...
Հերմիէն... (Կը վագէ դուրս: Ֆուլիկ կ'ընկրկի. Փէկի
կը վագէ բռնելու գայն):

(Վարագոյր)

ԱՐԱՐՈՒԱԾ Ե.

ՎԱՅՐԸ.— Նիւ Եոբ, Սանդուխտի նորակազմ տան
մէջ. սիթիսկ բում մը:

ԺԱՄԱՆԱԿԸ.— 1919-ի գարնան, երեկոյ մը:

ԲԵՄԱԿԱՆ ՅԱՐԴԱՐԱՆՔ.— Մի քանի հանգստաւէտ
աթոռներ, քառույց մը, սեղան մը, գրադարան եւ դաշնակ
մը: Բեմի խորքի պատուհանները վարագուրուած են
մուսլին վարագոյրներով: Երկու քովի դռները ունին փօր-
թէէրներ, կակուղ բարձեր, ասեղնագործ ծածկացներ,
հոս հոն, գետնի եւ սեղանի լամբարներ, քանի մը քա-
ղար ծաղիկներ: Գետինը ծածկուած է արեւելեան գոր-
գով, պատերուն, սեղանին եւ գրադարանին վրայ կան
նկարներ եւ մարդկային լուսանկարներ: Վարագոյրը բա-
ցուելուն՝ սպիտակ մագերով տարեց կին մը գրազած է
մաշասեղանի յարդարանքով: 10-11 տարեկան աղջիկ մը
դաշնակին առջեւ կը նուագէ, իսկ ութ տարեկան տղեկ
մը գրազած է թերթերու եւ հանդէսներու պատկերնե-
րով: Վայրկան մը այս ընթացքը կը տեսէ:

Տեսիլ Ա.

ՎԱՐԴ.— (Սանդուխտի տղան, ընդոստ) Կեցիր, կե-
ցիր, Շուշան, դուրս կը ցուցնես:

ՇՈՒՇԱՆ.— (Գլուխը դարձնելով) Վա՛՛ր, Վարդ,
պէտք է սորվիմ դասս: Առտուն կուզայ խստադէմ Միս
Հէլէնը...

ՎԱՐԴ.— Եկո՛ւր, քեզի բան մը ցուցնամ պիտի:

ՇՈՒՇԱՆ.— (Կ'ելլէ դաշնակին առջեւէն, կ'երբայ,
ձեռքերը մէջքին) Ի՞նչ է:

ՎԱՐԴ.— Անանկ մի նայիր ինձի, Շուշան, թէ ոչ
չեմ ցուցներ:

ՇՈՒՇԱՆ .— (Թերթը վարդին ձեռքէն քաշելով) Գիտե՛մ, կրկին քու յիմար նմանութիւններդ: (կը նայի պատկերի մը) Օ՛հ. (կը ծիծաղի):

ՎԱՐԴ .— Ձե՞ր նմանիւր իրեն...

ՇՈՒՇԱՆ .— Սապրի պէյի՞... օ՛հ, Վա՛րդ, ասիկա պոյ սքառի ք մէ՛:

ՎԱՐԴ .— Ի՞նչ է պոյ սքառիքը:

ՇՈՒՇԱՆ .— Ձե՞ս դիտեր, փոքր զինուորներ, որ երբ մեծնան մեծ զինուոր կըլլան:

(Երկուքը մեկէն կը մխրճուին քերթերուն մէջ):

ՎԱՐԴ .— (Թերթերը շրջելով, դիտելով, յանկարծ) Գտա՛յ, գտա՛յ:

ՇՈՒՇԱՆ .— Ի՞նչը գտար:

ՎԱՐԴ .— Սապրի պէյի իրա՛ւ իրա՛ւ պատկերը:

(Շուշան կը քաշէ կը նայի):

ՇՈՒՇԱՆ (խորհելով) Հը՛մ... աս մէկը կը նմանի անոր. աս, ուսերուն վրայ երեք աստղեր, կուրծքին վրայ նշաններ:

ՎԱՐԴ .— (վագելով նեվրիկ հորաքոյրին, որ միշտ գրադեալ է ներս դուրս երթալ գալով եւ սեղանը շտկելով) Ինձի մկրատ մը տուր, շո՛ւտ, շո՛ւտ, հօրաքոյր:

ՆԵՎՐԻԿ .— Ի՞նչ պիտի ընես:

ՇՈՒՇԱՆ .— (Ծիծաղելով) Ես ըսի եւ ինք հաւատաց, հօրաքոյր. հոս զինուորի պատկեր մը կայ, կը խորհի որ Սապրի պէյն է:

ՆԵՎՐԻԿ .— (Գալով եւ դիտելով) Իրաւ, կը նմանի, դաւախ, ամմա, ան չէ: Աս մէկը Ամերիկացի ըլլալու է...

ՎԱՐԴ .— Ձե՛, հօրաքոյր, չէ, Սապրի պէյն է, ես դայն Փրէյի մէջ պիտի զննեմ ու հոն Մերկերիոս հայրիկիս քովը կեցնեմ:

ՆԵՎՐԻԿ .— Որդի՛ս, եթէ ամէն Սապրի պէյի նմանող պատկեր կտրէք ու տեղաւորէք այս փոքրիկ տան մէջ, ի՞նչ կ'ըլլայ:

ՎԱՐԴ .— (Չեմքերը քօթուելով) Ա՛խ, չեմ գիտեր, Սանդուխտ մայրիկը ինչո՞ւ այս փոքր տունը առաւ մեղի համար:

ՇՈՒՇԱՆ .— Վա՛րդ, ի՞նչ անհամ խօսքեր կը խօսիս. Գիտե՞ս աս երկրին տունի վարձքերը ինչպէ՛ս սուղ են:

ՎԱՐԴ .— Բայց ես սենեակ մը ունենալ կ'ուզէի, ուր կրնայի դնել իմ բոլոր Սապրի պէյերս...

ՆԵՎՐԻԿ .— Ինչո՞ւղ պէտք, դաւախ, Սապրի պէյն ու իր պատկերները:

ՎԱՐԴ .— Հօրաքո՛յր, մի ըսեր այդպէս, Սանդուխտ մայրիկը կ'ըսէ որ եթէ ան չըլլար, թուրքերը մեզ կը մեռցնէին:

ՆԵՎՐԻԿ .— Աղուոր է երախտագիտութիւնդ, Վարդ... ամմա, ըսեմ քեզի որ մոռնաս դայն... (կ'երթայ խոհանոց):

ՇՈՒՇԱՆ .— Վա՛րդ, կտրենք պատկերը ու պահենք:

ՎԱՐԴ .— Այո՛, այո՛, (կը վագէ սեղանին վրայէն դաճակ մը կը բերէ, կը կտրէ ու իր գրքին մէջը կը պահէ, յետոյ) Շուշա՛ն, ինչո՞ւ Սապրի պէյը հետերնիս չբերինք:

ՇՈՒՇԱՆ .— Նահիտէ քոյրիկին համար չեկաւ, Գիտե՛մ:

ՎԱՐԴ .— Նահիտէ քոյրիկին ալ թող դար: Ան պտեն մեծ տուն մը կո՛ւնենայինք եւ բոլորս մէկտեղ կը բնակէինք եւ Սապրի պէյն ալ նորէն մայրիկիս հայրիկ կ'ըլլար, կ'երթար դրամ կը շահէր եւ մայրիկս ալ միշտ տունը կը մնար:

ՇՈՒՇԱՆ .— Գիտե՞ս, Սանդուխտ մայրիկը կ'ըսէ որ թուրքը հային հայրիկ չի կրնար ըլլալ:

ՎԱՐԴ .— Եղա՛ւ, չէ՛: Երբ մեր տունն էինք ու թուրքերուն դպրոցը կ'երթայինք, մեզի ի՞նչ կը կանչէին:

ՇՈՒՇԱՆ. — Գեղի կը կանչէին Սապրի պէյին տղան նայել, ու ինձի՛ Սապրի պէյին աղջիկը Սապրիէ:

ՎԱՐԴ. — Տեսա՞ր...

ՇՈՒՇԱՆ. — Ձեմ հասկնար:

ՎԱՐԴ. — Մայրիկին հարցնենք:

ՇՈՒՇԱՆ. — (Հապնեալով) Ձէ՛, չէ՛, մայրիկը չու՛զեր որ հին բաներուն վրայ խօսինք: Ձե՞ս յիշեր որ մը ինչպէս լացաւ Մարինոս մօրաքոյրենց տունը, ու Հաճի մաման ըսաւ որ չլայ, որ մը Սեպուհ կուզայ թերեւս:

ՎԱՐԴ. — (Ձարմացած) Ո՞վ է Սեպուհ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Հարո՞ւստ, մէկ մե՛ծ, մե՛ծ հայրիկ մը...

ՎԱՐԴ. — Հարուստ ուրիշ հայրիկը մեզի ի՞նչ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Անանկ մի ըսեր, Վարդ: Հարուստ մե՛ծ հայրիկները շա՛տ դրամ կուտան որբերուն:

ՎԱՐԴ. — Մեզի ալ կուտա՞ն:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մենք մայրիկ ունինք, Վարդ, եւ մայրիկը աղքատ չէ:

ՎԱՐԴ. — Ան ատեն ինչո՞ւ կ'երթայ կար կարելու ուրիշին:

ՇՈՒՇԱՆ. — Ձեմ գիտեր...

(Այդ պահուն նեվրիկ կերակուրը ներս կը բերէ):

ՎԱՐԴ. — (Վազելով անոր դէմ) Հօրաքո՛յր, Սան՝ դուխտ մայրիկը ինչո՞ւ կը գործէ:

ՆԵՎՐԻԿ. — (Կը դնէ կերակուրը սեղանին վրայ, կը գրկէ տղեկը) Կը գործէ, անուշ տղա՛ս, որ իր ունեցածը ձեզի մնայ, եւ երբ մեծնաք՝ աղէկ կրթութիւն առնէք:

ՎԱՐԴ. — (Մեծ մարդու հովերով) Օ՞ր... հասկցայ...

ՆԵՎՐԻԿ. — Հիմա կերակուրի եկէք նայինք:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մայրիկը չեկաւ, հապա՞...

ՆԵՎՐԻԿ. — Այսօր իր դպրոցին օրն է, Շուշան, չե՞ս գիտեր:

ՇՈՒՇԱՆ. — (Նեղուած) Ու մենք մայրիկը չտեսա՞ծ պիտի երթանք անկողին:

ՎԱՐԴ. — Ես մայրիկը համբուրել կ'ուզեմ:

ՆԵՎՐԻԿ. — Կը համբուրէք զայն, առտուն. հիմա տեղերնիդ առէք: (Տղաքը կը նստին սեղանին շուրջ, նեվրիկ կը բաժնէ կերակուրը):

ՎԱՐԴ. — (Դգալը կը կոխէ ապուրին մէջ)

ՇՈՒՇԱՆ. — Ո՞ւր... առանց աղօթքի...

ՎԱՐԴ. — (Ձգելով դգալը) Մոռցայ (Ձեռները իրարու կը բերէ եւ կ'ըսէ Տէրունական աղօթքը գրաբար):

ՆԵՎՐԻԿ. — (Լրացուցիչը կ'ըսէ)... Օրհնեալ է Տէր ի պարգեւս իւր, ամէն: (Կ'սկսին ուտել):

ՎԱՐԴ. — (Յանկարծ) Մօրաքոյրերս ամէնն ալ հայրիկներ ունին: Ինչո՞ւ իմ մայրիկս հաստ մը չառնէր:

ՆԵՎՐԻԿ. — Վա՛րդ, հայրիկներ շուկան չեն ծախուիր:

ՎԱՐԴ. — Ան ատեն ես շուտով մեծնամ եւ իրեն հայրիկ ըլլամ, որ դրամ չահիմ:

ՇՈՒՇԱՆ. — (Խնդալով) Ապո՞ւշ ես, Վա՛րդ, տղաքը միշտ իրենց մայրիկներուն տղաքն են: Մարինոս մօրաքոյրին Կոյրիւնը տե՛ս, հայրիկի չափ հասակ ունի եւ նորէն իր մայրիկին «մամա» կը կանչէ:

ՎԱՐԴ. — (Խոհուն) Իրաւ ես... (Նեվրիկի). Հօրաքո՛յր, մեր հայրիկը ինչո՞ւ չեկաւ:

ՆԵՎՐԻԿ. — (Հառաչանքով) Իմ ալ հայրիկս գնա՛ց... եւ ալ չեկաւ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Հօրաքո՛յր, քու հայրիկդ Պօլսէն ո՞ւր գնաց:

ՆԵՎՐԻԿ. — Թուրքերը տարին, զաւակս, իմ բարի Սահակ էֆէնտիս:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մեր հայրիկն ալ թուրքերը տարին:

ՆԵՎՐԻԿ. — (Ձգային) Ձեմ գիտեր, չեմ գիտեր, է՛հ, չիտինք ատոնց վրայ:

ՎԱՐԴ. — (Ծանրօրէն) Երբ ես մեծնամ, զինուոր կ'ըլլամ եւ կ'երթամ սպաննելու բոլոր թուրքերը:

ՇՈՒՇԱՆ. — Սապրի պէ՞ն յալ:

ՎԱՐԴ. — Ո՛չ, ո՛չ, ան կը բերեմ Նիւ Եորք:

(Շուշան եւ Նէվրիկ կը խնդան):

Տեսիլ Բ.

Կը մտնէ Սանդուխտ դրսի հագուստներով, գլուխը գլխարկ, թեւին տակ գրքեր, ձեռքի պայուսակ, հովանոց: Հագուած է պարզ բայց անթերի, 1919-ի նորածուրքամբ:

ՎԱՐԴ եւ ՇՈՒՇԱՆ. — (Սեղանէն ցատկելով) Ահա՛, մայրիկը եկաւ: (Կը վազեն կը փաթթուին, Սանդուխտ գլխարկը կը նետէ աթոռի մը վրայ, հովանոցն ու պայուսակը մէկ կողմ):

Նէվրիկ. — Թողէ՛ք, զաւակներս, մայրերնիդ շունչ տանէ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Զաւակները թեւերուն մէջ) Հոգ չէ, Հօրաքոյր, խեղճերը այնչափ ջիւղ կը տեսնեն զիս որ կը կարօտնան: (Կ'երթայ կը նստի բազմոցին վրայ, զաւակները միշտ թեւերուն տակ):

ՎԱՐԴ. — Մայրի՛կ, երբ ես մեծնամ, դուն միշտ տունը պիտի մնաս, չէ՞...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Անշուշտ, երբ լաւ եւ գործունեայ ըլլաս:

Նէվրիկ. — Պնակդ դրեր եմ, Սանդուխտ, եկուր սեղանի:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Այսօր դասատունիս հիւանդ ըլլալով եկած չէր, ես ալ մէյ մը Մարինոսենց հանդիպեցայ: Հաճի մաման երկու օր էր չէի տեսեր... քոյրս լաւ տղամ մը շինած էր, անկէ կերայ:

Նէվրիկ. — Ան ատեն ժողովեմ... (Կ'սկսի հաւաքել սեղանը):

ՎԱՐԴ. — Մա՛մ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Ի՞նչ է, զաւակս:

ՎԱՐԴ. — Ինչո՞ւ Սապրի պէյս...

ՇՈՒՇԱՆ. — (Մատը շրթներուն) Վա՛րդ, քեզի ի՞նչ

ըսի ջիւղ առաջ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Սպասէ՛, Շուշան, նայինք ի՞նչ պիտի

ըսէ:

ՎԱՐԴ. — Ինչո՞ւ Սապրի պէյս հետերնիս չբերինք:

ՇՈՒՇԱՆ. — Գիտե՞ս, մայրի՛կ, Վարդը կը խորհի

որ եթէ Սապրի պէյ մեզի հետ գար, ան կը գործէր եւ

դուն տունը կը կենայիր, չէր յոգներ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Անուշ Վարդս, խնդրեմ, դադրէ խոր-

հելէ Սապրի պէյի մասին... (Կ'ելլէ ոտքի, կը փախ խո-

հանոցը)

ՇՈՒՇԱՆ. — (Մօրը ետեւէն նայելով) Քեզի չըսի՞:

ՎԱՐԴ. — (Խոհուն, վշտացած) Տխրեցա՞մ...

ՇՈՒՇԱՆ. — Աչքին մէջ արցունք կար, գնաց ներս որ

չտեսնենք:

ՎԱՐԴ. — (Ծանրախոհ) Շուշա՛ն, եկուր մէկտեղ նա-

մակ մը գրենք Պօլիս ու կանչենք Սապրի պէյը, գիտե՛մ,

գիտե՛մ որ մայրիկը կուլայ հայրիկ չունենալուն հա-

մար:

ՇՈՒՇԱՆ. — (Յանդիմանական) Խենթ բաներ մի խո-

սիր, մայրիկը Սապրի պէյի համար չի լար:

ՎԱՐԴ. — Հասա՞մ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Մեր հայրիկին համար կուլայ, որ գը-

նաց... ա՛լ չեկա...

ՎԱՐԴ. — Պիտի դա՛յ, գիտեմ, Շուշան, ու պիտի

բերէ պօնպօններ եւ ժողովներ...

ՇՈՒՇԱՆ. — (Կլուխը կ'օրօրէ) Թուրքերուն տարած-

ները... կուգա՞ն...

ՎԱՐԴ.— Մանուէլ ու Սերովբէ էնիշտէնները եկան...
ՇՈՒՇԱՆ.— Եկան, այո՛... (Չհասկնալու ձեւով)
Բայց ինչո՞ւ չեկաւ մեր հայրիկը...

Տեսիլ Գ.

Կը մտնէ Նէվրիկ հորաքոյրը եւ կ'սկսի կոկել սեն-
եակը:

ՇՈՒՇԱՆ.— Հօրաքոյր, մայրիկը կուլա՞յ ներսը:

ՎԱՐԴ.— (Տխուր զղջումով) Ա՛լ չպիտի խօսիմ Սապ-
րի պէյի վրայ:

Նէվրիկ.— Խոստովի՞ր վրայ պիտի կենաս, Վա՛րդ:

ՎԱՐԴ.— (Փաթթուելով Նէվրիկի վզին) Ա՛խ, հօ-
րաքոյր, ես շատ շատ կը սիրեմ մայրիկս, ա՛լ չպիտի
խօսիմ, ոչ Սապրի պէյ պապային եւ ոչ ալ Մերկերիոս
հայրիկին վրայ:

ՇՈՒՇԱՆ.— (Մեղադրանքով) Արդէն, եթէ խօսքս
մտիկ ընէիր...

Տեսիլ Դ.

Կուգայ Սանդուխտ:

ՎԱՐԴ.— (Վագելով) Մա՛մ, մոռցանք ըսելու քեզ,
քիչ առաջ Տօքթ. Զարեհը եկաւ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Եկա՞ւ... հը՛հ... (Կը նայի հորա-
քոյրը):

Նէվրիկ.— (Գլուխը օրօրելով) Կը յուսա՞յ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Ես երբեք զինք քաջալերած չեմ:

Նէվրիկ.— Սանքի դէշ տղայ չէ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Ո՛չ, մայրիկ, տօքթօրը եկաւ եւ Վարդի
սրունքը քննեց:

ՎԱՐԴ.— Եւ ըսաւ որ կրնամ ցատքել, կրնամ վա-
զել: (Կ'սկսի ցատկոտել):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Ո՛չ հոս, ո՛չ հոս, Վա՛րդ, վարը
մարդ կը բնակի:

ՎԱՐԴ.— Բայց ես խաղալ կ'ուզեմ, ցատկել կ'ուզեմ:

ՇՈՒՇԱՆ.— Ու երբ քիչ մը ձայն հանենք, վարի
պառաւը թը՛մ, թը՛մբ կը զարնէ առաստաղին:

ՎԱՐԴ.— Մեր տունը ի՞նչ մեծ էր, հը՛, Շուշան,
խոշոր պարտէզ, թռչուններ, ծաղիկներ, մեղուի փե-
թակներ, թիթեռնիկներ...

ՇՈՒՇԱՆ.— Ու հոս նեղուճուկ երկու սենեակ եւ
խոհանոց մը:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Կ'սպասեմ ձեզմէ գոհունակ սիրտ,
զաւակներս:

ՎԱՐԴ.— Մա՛մ, Սապրի պէյին ինչո՞ւ տուիր մեր
տունը, քանի որ ալ մեզի հայրիկ չէ:

Նէվրիկ.— Վա՛րդ, ի՞նչ խոստացար ինձ:

ՎԱՐԴ.— Օ՛հ... (Բայց կը նայի մօրը հարցակամ):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Տղա՛ս, Սապրի պէյ ատ տունը գնեց
ինձմէ մեծ դրամով:

ՇՈՒՇԱՆ.— (Բողոք) Մինչեւ վերջը աս փոքրիկ
տունին մէ՞ջ պիտի մնանք:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Ի՞նչ ըսի քիչ առաջ: Շատեր մեր
ունեցածին կը ցանկան:

ՇՈՒՇԱՆ.— Բայց, մայրիկ, պէտք է հոս մու-
կերու պէս հանդարտ ըլլանք:

ՎԱՐԴ.— (Ցատկելով) Օ՛հ, օ՛հ, ես Սէնթրըլ Փար-
քը շատ կը սիրեմ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Կրկի՞ն կը ցատկես...

ՎԱՐԴ.— (Շրթները լարելով) Բայց, բայց, մայ-
րիկ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Կը փաշէ կուրծքին վրայ մանկիկը)
Բուրուճանաւէտ, անուշ վարդս, երբ մեծնաս, ազնիւ
մարդ ըլլաս, կ'ունենաս նորէն մեծ տուն եւ մեծ պար-
տէզ: Ամերիկայի յաջողութիւնը բաց է ամէն ազնիւ մար-
դու համար:

ՎԱՐԴ.— Ան ատեն բժիշկ կ'ըլլամ Տօքթ. Զարեհի
պէս, եւ Շուշան, դուն ալ իմ նըրսս եղիր, հա՞...

ՇՈՒՇԱՆ. — Ո՛չ, ես ներս չեմ ըլլար, երբ ոտքդ կոտրեցաւ եւ քեզ հիւանդանոց տարին, հոն տեսայ ներսերուն գործերը. ո՛չ, ես փրանիստ պիտի ըլլամ. (կը վագէ դաշնակին առջեւ կը նստի եւ կ'սկսի նուագել):

ՎԱՐԴ. — (Բողոքով) Մա՛մ, ըսէ որ կենայ: Ես կ'ուզեմ քեզի հետ խօսիլ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Շուշանի) Ձգէ՛, աղջիկս, ուշ է արդէն:

ՇՈՒՇԱՆ. — Բայց ես կ'ուզեմ դասս սորվիլ:

ՎԱՐԴ. — Մա՛մ, ամբողջ օրը զիս նըրվըս կ'ընէ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Ծիծաղելով) Օ՛, փոքրիկ տղեկս, «ներվըզ» դո՞ւն ալ սորվեր ես: (Շուշանի) Շուշա՛ն, ձգէ կ'ըսեմ եւ աղբարիկիդ ջիղերը մի դրդուեր: (Շուշան կուգայ մօրը մօտ):

ՇՈՒՇԱՆ. — Օ՛հ, մա՛մ, ատ միս Հէլընը... (կը բօքուկ ձեռքերը, դժգոհութեամբ):

ՇՈՒՇԱՆ. — Փոքր փայտով մատներուս կը դարնէ, երբ սխալիմ... եւ... (կրֆով) ո՛չ, չեմ ուզեր զինք, չեմ, ֆրնի ֆէյը...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Շուշա՛ն, կ'ամ չնամ:

ՇՈՒՇԱՆ. — Հապա դուն խոստացա՛ր...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Խոստումիս վրայ եմ: Գտած եմ փրօֆէսոր մը, որուն պիտի վճարեմ 20 տոլար մէն մի դասիդ համար, միայն թէ մինչեւ Սեպտեմբեր պիտի ապասես:

ՇՈՒՇԱՆ. — (Ծափ գարնելով) Բարի մա՞րդ է, աղունք է, լաւ կը նուագէ՞:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Խիստ լաւ մէկն է եւ քաջ նուագող:

ՎԱՐԴ. — (Որ սկսած է մօրը կուրծքին վրայ մրափել) Սապրի պէյի կը նմանի՞:

Նէվրիկ. — (Որ այդ միջոցին ներս կը մտնէ) Օ՛հ, Վա՛րդ, ամէն բան քեզ համար Սապրի պէյ է:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Հառաչելով) Չորս տարիներու աղբեցութիւնը, հօրաքո՛յր:

ՎԱՐԴ. — Մա՛մ, ո՞վ պիտի սորվեցնէ ինձի բժիշկ ըլլալ, հապա՞:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Երէկ նկարիչ կ'ըլլայիր, միւս օրը դերձակ, ուրիշ օր մը զինուոր, իսկ այսօր բժիշկ: (կը ծիծաղի) Դեռ մանուկ ես, որդիս:

ՎԱՐԴ. — Ո՛չ, մանուկ չեմ, (կը թռի մօրը գրկէն, կ'երթայ սեղանին դարակէն կը բերէ կարգ մը գծագրութիւններ) Նայէ՛, մայրիկի, ամէնն ալ ես գծեցի:

(Մայրը կ'սկսի գննել):

ՇՈՒՇԱՆ. — Հա՛, մինչեւ իրիկուն Սապրի պէյ կը գծէ, մայրիկ, պզտիկ պեխերով, մեծ պեխերով, կօշիկի չափ խոշոր ուսնոցներով...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Շուշա՛ն, չեմ սիրեր չարախօսութիւն:

ՎԱՐԴ. — (Քաջալերուած) Մա՛մ, Մր. Ճապիէնը հաւնեցաւ աս մէկը (կուտայ մօրը դիմագիր մը, որ յարդ բռնած էր ձեռքին մէջ):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Կ'առնէ, կը գննէ, խնդուք չի կըրնար բռնել) Հօրաքոյր, հոս նայէ մէյ մը:

Նէվրիկ. — Ի՞նչ կայ, քա՛... (Կ'առնէ գծագրութիւնը կը դիտէ) Քա՛, վո՛յ, թըփիւսը Սապրին, ինքը...

ՎԱՐԴ. — (Ցատկոտելով) Ես չիմեցի, տե՛ս:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — (Հօրաքոյր) Ամէն յոյս ունիմ, թէ վարդիս մէջ բան մը կայ...

ՎԱՐԴ. — Ի՞նչ կայ իմ մէջ, մայրիկ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Փոքրիկ Ռաֆայէլ մը, թերեւս...

ՇՈՒՇԱՆ. — Ո՞վ է այդ, մայրիկ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ. — Երկուշաբթի երբ Մր. Ճապիէնը գայ, վարդը թող հարցնէ անոր:

ՇՈՒՇԱՆ. Եւ ՎԱՐԴ. — Ռաֆայէլ, Ռաֆայէլ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Կը դիտէ ժամացոյցը) Ննջելու ժամ է, գաւակներս :

ՇՈՒՇԱՆԻԿ .— Ըսէ՛ դուն գիտես, ո՞վ է Ռաֆամէլ, եւ կ'երթանք քնանալու :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Ա՛խ, իմ հետաքրքիր Շուշանիկս :

ՎԱՐԴ .— (Ցատկոտելով) Ըսէ՛, մամ, ըսէ :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Իտալացի նշանաւոր նկարիչ մը : (Երկուքը մէկէն գոհ, կը վագեն, կը համբուրեն մայրիկը, հորաֆոյրը) :

Երկուքը .— Այն ատեն գիշեր բարի, գիշեր բարի :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ եւ **Նէվրիկ** .— Գիշեր բարի, գաւակներս .— (Մանուկները կ'ելլեն) :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Նայելով ետեւում, պաշտումով) Ահա մեծ հարստութիւնս :

Նէվրիկ .— Պատուական երկու գառներ :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Յիշատակը իրենց պատուական հօր : (Մէկէն) Հօրաքո՛յր, հայրս խելացի մարդ էր :

Նէվրիկ .— Որ սիրածիդ չտուա՞ւ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Չտուաւ, այո՛, եւ սիրտ կոտրեց, սակայն իր ընտրութիւնն ալ ապուշի գործ չէր : Մերկերիոս իբրեւ հայր, իբրեւ ամուսին ու հրապարակի վրամ առեւտրական, մեծ մարդ էր :

Նէվրիկ .— Անանկ է, մինակ թէ ան միւսը պակաս չէր մնար : Մերկերիոս իր հօրը գործը շարունակել գիտցաւ, իսկ Սեպուհ որբութենէ դուրս եկող, ինքզինքը շինող մէկն է :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Բայց... Սեպուհ... պէտք չէր... խարուէր...

Նէվրիկ .— Ան Ֆուլիկը, Ֆուլիկը, զինքը կը ճանչնամ կոր : Ի՞նչ վարպետորդի, կեղծաւոր կին է... Քիւլհանճիին աղիջկը... հը'...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Խեղճ տղայ... հիմա ալ ընունբու առանձնութեան ծոցն է քաշուեր : Հօրաքո՛յր, եթէ չէր

սիրեր կինը, ինչո՞ւ անոր մահը զինք այդ աստիճան չըշային ըրաւ :

Նէվրիկ .— Չե՞ս յիշեր Չապէլի դրածները : Այդ սուսկալի արկածէն առաջ արդէն Սեպուհը Չապին է եղեր : Կնիկ մը որ անսանձ առնէ քալէ, պատուաւոր էրիկ մը ի՞նչ կրնայ ընել :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Լաւ որ Սեպուհի եւ Հերմինէ անունները չխառնուեցան արկածին պատմութեան մէջ : Անծանօթ կինը մնաց Հերմինէն, որովհետեւ անճանաչելի ըլլալու աստինաճ Չապի ախուած է եղեր : Մակայն ոստիկանութիւնը գիտէր այդ անծանօթ կնոջ ով ըլլալը, եօթը զոհերուն մէջ :

Նէվրիկ .— Գիտէր... հա՛... բայց Սեպուհի դրամը մեծ գործ տեսաւ :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Այս երկրին թուրքն ալ ահա, արկածներն են :

Նէվրիկ .— Ինչպէ՛ս ուրխացեր էր այդ գիշեր, մեր Նիւ Եորք դալը կարդալով :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Հին բարեկամութեան մը առթած հաճոյքը :

Նէվրիկ .— Ես ուրիշ բան կը տեսնեմ :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Ի՞նչ :

Նէվրիկ .— Սեպուհ քեզ չէ մոռցած :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— (Հեզմակամ) Չէ՞ մոռցեր... Բայց հօրաքո՛յր, նա գիտէր թէ ես Մերկերիոսի մահուան օրն իսկ տղեղ ամուսնութիւն մը կնքեցի թուրքի մը հետ եւ այդ ինծի երբեք պատիւ չի բերեր :

Նէվրիկ .— Սապրիի կնիկը չեղար, ես :

ՍԱՆԴՈՒԽՏ .— Անշուշտ ոչ : Սապրի պէյ պահեց իր խոստումը, ու երկրորդ անգամին երբ Կովկասէն վերադարձաւ վիրաւոր եւ հիւանդ ես իմ ձեռքերովս խնամեցի՝ դարձաւ վիրաւոր եւ հիւանդ ես իմ ձեռքերովս խնամեցի, դայն իմ տանս մէջ : Ինձ հետ էր, իր կինը, ան հայուհին, այսինքն Անահիտը, որը թուրքերը նահատէ կը կանչէին :

Սապրի իր հողերին բոլոր ուժովը կը սիրէր իր կինը, իսկ զիս կը կոչէր իր «Փազիլէթլու, մէրհամէթլու, միւրվէթլու» քոյրը:

Նէվրիկ.— Ազնուափա՛յլ, ուղորմափա՛յլ, դթա-
ռա՛տ, ի՛նչ գեղեցիկ ածականներ ունի աս թուրքերու
կրթուած դասը:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Այնպէս է, սակայն իմ վիճակս ու-
րո՞ւ հասկցնենք: Աշխարհ զիս կը ճանչնայ Սապրիի երկ-
րորդ կինը: Ուրեմն՝ ես երրորդ ամուսնութենէ մը բան
չեմ սպասեր... որովհետեւ ցարդ Տօքթ. Չարեհէն զատ
իմ ձեռքս խնդրողները, գիտե՞ս ի՛նչ կարգի մարդիկ են,
որոնք կը խորհին որ թուրքի մը կին եղած երկու որ-
բերով ինձ պէս մէկը առնելով՝ մեծ շնորհք մը ըրած
կ'ըլլան ինձի:

Նէվրիկ.— Ան ատեն ինչո՞ւ Տօքթ. Չարեհը չես առ-
ներ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Որովհետեւ սէր չունիմ անոր համար:
(Կ'ելլէ կը դնէ գլխարկը):

Նէվրիկ.— Ո՞ւր, իրիկունով:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Քանի խանութները բաց են՝ վաղ-
ուան ուտելիք գնեմ մի քիչ:

Նէվրիկ.— Երանի լեզու գիտնայի, զաւակս, ամ
գոնէ քեզի չէի ձգեր:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Տունին ու պղտիկներուն հսկելը ինձ
համար մեծ արժէք ունի: (Կ'ելլէ):

Նէվրիկ.— (Առանձին) Խումբու խուչի, ո՛վ կ'ըսէ
կոր որ 33 տարեկան կին է: Հէմէն 20 տարեկանի պէս
կրնար ծախուիլ, ամմա, Սանդուխտ իրաւունք ունի, աս
թուրքի անունը իր բախտին զոնները գոցեր է: Մեպու-
հէն, ըսես, հիչ խապար չկայ: Քաշուեցաւ լեռը, կը
ճգնէ: Մեղայ, մարդ սիրածը ատպէս կը մոռնա՞յ եղեր
կոր:

Կը մտնէ Մարինս, թեւիմ տակ ունի խոշոր, տա-
փակ մի ծրար, գուլթը գլխարկ, հագուստն է 1919-ի նո-
րածեալութեան վերջին խօսքը: Դէմքը ժպտուն է, ու դեռ
շատ թարմ:

ՄԱՐԻՆՈՍ.— Բարի իրիկուն, իմ աղուոր հօրաքոյրս
(կը համբուրէ):

Նէվրիկ.— Բարի իրիկուն, աղջիկս, ի՞նչ է այդ ծը-
րարդ:

ՄԱՐԻՆՈՍ.— (Ծրարը սեղանին վրայ դնելով) Ման-
դուխտը հոս չէ՞:

Նէվրիկ.— Դուրս ելաւ, ուտելիք գնելու:

ՄԱՐԻՆՈՍ.— Այդ աւելի լաւ (Կ'սկսի փակել ծրարին
կապերը):

Նէվրիկ.— Ի՞նչ է մէջիւնը քա՛...:

ՄԱՐԻՆՈՍ.— Ի՞նչ անհամբեր ես, հօրաքոյր, կե-
ցի՛ր, կը տեսնես:

Նէվրիկ.— Տարեղարձի նուէր է ըսեմ... տարեղարձ
չէ:

ՄԱՐԻՆՈՍ.— Խոշոր նուէր մը Սանդուխտի, միթէ
միտակ տարելիցի՞ն կ'ստանան նուէրները:

Նէվրիկ.— Վուրկէ՞ է քա՛, չըսե՞ս:

ՄԱՐԻՆՈՍ.— Կեցի՛ր... (կը փակէ վերջին կապը եւ
մէջէն կը հանէ լուսանկար մը): Հիմա նայէ, (կը բռնէ
Նէվրիկի դիմաց):

Նէվրիկ.— (Չարմացած, երջանիկ) Քա վո՛ւ...
մեռնիմ արեւուն Սեպուհիկս է, քա՛... (Թաշկինակը աչ-
քին կը դնէ) ալճի լաթերով... քա՛, վուրկէ՞ անցաւ
ձառքը: Թըփխը ինք է, ինք, միտակ մաղերը քիչ մը
ճերմկած են:

(Մարինոս առանց խօսելու, կը տանի եւ դաշնակին վրայ Մերկերիոսի պատկերին եով կը գետնդէ, կը հեռանայ, կը դիտէ):

ՄԱՐԻՆՈՍ — Չեղա՛ւ, ետքը Սանդուխտի հետ կուրի չքոնուինք: (կը վերցնէ եւ կը դնէ սեղանին վրայ, քանի մը գիրք գետնդելով ետելը):

Նէվրիկ — (Անհամբեր) Ինչո՞ւ չես ըսեր, քա՛, աղջիկ:

ՄԱՐԻՆՈՍ — Օ՛, մոռցանք որ անուշաիկ հօրաքոյրիս սիրտը կը հատցնենք: (Մէկիկ մէկիկ) Սեպուհը եկաւ, հօրաքոյր:

Նէվրիկ — (Ձեռքերը իրարու բերած) Քա՛ ի՞նչ կ'ըսես:

ՄԱՐԻՆՈՍ — Եթէ Սանդուխտ այս իրիկուն տասը բուսէ աւելի կենար մեր տունը, դէմ դիմաց պիտի դաշին իրարու հետ:

Նէվրիկ — (Երջանիկ) Ի՞նչպէս է ինք, ի՞նչպէս...

ՄԱՐԻՆՈՍ — Շատ լաւ: Դէմքը կը փայլի հինին պէս: Կարծեմ մոռցած է եղածները:

Նէվրիկ — Մեզ հարցու՞ւց:

ՄԱՐԻՆՈՍ — Առաջին խօսքը ձեր վրայ եղաւ: Հա՛, իրաւ չմոռնամ, Հաճի մամային ձեռքը համբուրեց: Ան ալ երբ օրհնեց զինք, դիտե՞ս ի՞նչ ըսաւ. «Հաճի մամա, օրհնէ՛ զիս որ սիրածիս հասնիմ»:

Նէվրիկ — (Երջանիկ արցունքներով) Իրա՞ւ... քա՛...

ՄԱՐԻՆՈՍ — Հիմա զայ Սանդուխտ եւ պատկերը տեսնէ, ի՞նչ պիտի ըսէ: Երանի տեղ մը պահուէի եւ մըտիկ ընէ: Բայց չեմ կրնար, Սեպուհ մեզի է, պէտք է շուտով երթամ:

Նէվրիկ — Չեւայ խեղճութիւն մը ընէ տէ, «չէ՞» ըսէ Սեպուհին:

ՄԱՐԻՆՈՍ — Ի՞նչ, ի՞նչ, միթէ իրա՞ւ ապուշ է...

Նէվրիկ — Կ'ըսէր օր մը, որ իր զաւակներուն խորթ հայր չուզեր բերել:

ՄԱՐԻՆՈՍ — (Ծիծաղելով) Կ'ըսէր... այս ի՞նչ կարգի մարդոց համար: Գիտես դուն ան կոշտ ու կոշտ մարդիկը, որ ելան առանց ամչնալու քոյրս ուղեցին: Թող ամէն որբացած զաւակ Աստուծա՛յ խնդրէ Տարօնիկ պէս խորթ հայր մը: Ուէլ. Գիշեր բարի: (Կը համբուրէ, կ'ելլէ դուրս):

Նէվրիկ — (Ետեւէն) Գիշեր բարի, զաւակս, բարեւներս չմոռնաս:

Նէվրիկ — (Առանձին, կ'երթայ պատկերին կը նայի եւ կը խօսի) Խնս զաւակ, հալալ արիւն, 14 տարի է անցեր ան օրէն ի վեր, որ ես քեզի համար գէշ եղա՛յ աղբօրս հետ, ու մէկտեղ գացինք Պօլիս, սգաւորներու պէս: Ամմա, զաւակ, քեզի համար արիւն ալ ըլլար կ'արժէիր: (Կը քալէ դէպի դուռը) Չգիտե՞ք Սանդուխտս միտակ պատկերիդ հետ, ես ալ երթամ գլուխս բարձին դնեմ, պէլքի երազիս մէջ կը տեսնեմ Հաճ աղբարս, ու կը հաշտուինք: (Կ'ելլէ դանդաղ):

Տեսիլ Ե.

Մանդուխտ կը մտնէ քոյրէ ծրարներով: Առանց շուրջը նայելու, արագ քայլերով, կ'երթայ խոհանոց միւս դռնէն: Ծրարները հոն կը ձգէ կուգայ, գլխարկը կը քաշէ գլխէն, կը նետէ քառչին վրայ. կը մտնի քառչին ծայրը, յոգնած: Նայուածքը կը քափառի սեմեակին մէջ շուրջանակի, մէկէն աչքին կը համդիպի Սեպուհի լուսանկարը. կը ցտակէ ոտքի:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ — Սուրբ Աստուծամա՛յր... (Կը քալէ, կը կամգնի նկարին առջեւ, կը դիտէ) Ինչպէ՞ս եկաւ հոս լուսանկարդ, Սեպուհ... եւ ինչո՞ւ... (Կը յառի կրկին): Որսորդի տարազով, ճգնած լեռներո՞ւ մէջէն... (Կը

յառի) Դու մս, բուն ինքնդ... Հին, դրաւիչ աչքերդ, հին խորխտ կեցուածքդ... Տարօնի քաջերու դու շառաւիղ... միայն թէ, գլխիդ վրայ ձիւնն է մաղուեր. կեանքի տւալտանքի կանուխ իջնող ձիւնը: (Կը քալէ ետ, կը նստի աքոսի մը վրայ, կոնակը աջ կողմի, այսինքն դրսի դըրան: Արմուկները կը կոթնցնէ առջեւի սեղանին, աչքը միշտ պատկերին, կը խորասուզուի մտածումի մէջ), Մարինոսի գործը ըլլալու է, սիրաղեղ եւ վշտակցող քրոջս: Ան կը հասկնայ թէ հանդարտ երեսոթիս ներքեւ ի՞նչ փոթորիկներ թաղուած կան:

(Հոս Սեպուսի կ'երեւի դրան մէջ, եւ կը տեսնէ միայն Սանդուխտի կոնակը):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Կը շարունակէ, միշտ խօսքը ուղղելով լուսանկարին) Սեպո՛ւհ, ահա լուսանկարդ կ'ողեկոչէ ինձ անցեալը: Քաղցր բան է չտեսնել ու մոռնալը: Իսկ յիշելը տառապանք է, ցաւ է... Այո՛, կ'ողեկոչես անցեալը ու անթերողուած կրակը կ'արծարծուի: Սակայն, ի՞նչ փոյթ, ես բախտէն լքուած աղջիկն եմ գիւղին, որը բռնի այրիացուելէ ետքը բռնի ալ առաւ իր վրան թուրքի մը անունը: Որո՞ւ կարելի է հաւատացնել թէ թուրք մը իր անունը երիտասարդ կնոջ մը վրայ դնելէ ետքը չպահանջէ անկէ իր արդար իրաւունքը:

(Կ'ելլէ ոտքի, կ'երթայ, կը քերէ անուսնոյն պատկերը, կը դնէ Սեպուսի պատկերին ետը):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Ապրեցէք հող, երկուքդ, քով քովի, որպէս յիշատակները, մին մեռած սիրոյս ու միւսը կորսնցուցածիս:

ՍԵՊՈՒՀ.— (Դրան մէջէն) Սանդո՛ւխտ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Ընդոտտ, դնումալով եւ տեսնելով Սեպուսը) Դո՛ւն... (Կը բռնէ աքոսը, կը յառի) Անցեալին ու անծանօթին մէջէն...

ՍԵՊՈՒՀ.— (Քայլ մը կ'առնէ դէպի սեմեակը) Ոչ անցեալէն, ոչ անծանօթէն, Սանդո՛ւխտ. (Կը մօտենայ, կը բռնէ երկու ձեռքերը) այլ ներկայէն:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Տեսի՛րք... (Կ'ընկրկի, Սեպուս մեզմով կը նստեցնէ գայն):

ՍԵՊՈՒՀ.— Միթէ յանկարծական երեւումս վախցո՞ց զեզ: Միթէ չարչարանքներուն մէջէն քաջարար դուրս քալող կիներ չե՞ս: Սանդո՛ւխտ, պատասխանէ ինձ, ահա Պէրպէրեանի սանը ի խնդիր Տարեանի սանուհիին... Դեռ կայ, կայ սեղեր հին կայծը քու մէջ, ու մինչ այն կ'արծարծի կուրծքիդ տակ, կը բոցավառի իմ մէջ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Ընդոտտ, գլուխը վերցնելով) Դուն լսեցի՞ր ըսածս...

ՍԵՊՈՒՀ.— Լսեցի, այո՛: Կեանքի չարչարանքի բաժակէն խմեցիք երկուքս ալ: Ես, շնորհիւ Զապէլի եւ Յուսիկի, վերահասու եղած եմ քու կեանքի բոլոր մանրամասնութեան:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Դո՛ւն... (Աչքերը կը խոնարհեցնէ):

ՍԵՊՈՒՀ.— Ապրեցար դու, միշտ հոս... (Կը ցուցնէ կուրծքը):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Մի՛շտ...

ՍԵՊՈՒՀ.— Որովհետեւ ան միւսը չկրցաւ մեռցնել այդ յիշատակը: Յանցանքը իմ չէր: Ամբերկայի կեանքին ծանօթ ես:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Մասամբ. (Միշտ աչքերը գետինը):

ՍԵՊՈՒՀ.— Գիտե՞ս ինչպէս մեռաւ կինս:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Աղէտալի մի դիպուածով, դժբա՛խտ կին...

ՍԵՊՈՒՀ.— Եւ ալ աւելի դժբախտ այր...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Միսթի՛ք...

ՍԵՊՈՒՀ.— Ոչ միսթիք, այլ շատ պարզ: Նա մեռաւ վայրկենական տապալումով մը... ես ապրեցայ դրալու եւ ստակարի հետեւութիւնները պարտկելու հա-

մար: Ամիս մը արիւն-քրտինք... դիւրին չէր հեղինա-
լուժիւնները լռեցնել: Պէտք էր լռէին, ու... լռեցին...
դրամով: Մտքի ու մարմինի տանջանքը զիս աւերակ մը
ըրին, ու նետեցին զիս լեռներու ամայութեան մէջ, որ-
պէս նոր Աբուլալա Մահարի մը: (Վայրկեան մը լուռ,
աչքերը իր եւ Մերկերիոսի պատկերներուն) Իսկ կինս
ունեցաւ... պատշաճ թաղում մը, ու բարեկամներ ող-
բացին կողատապի զո՛հ գացող գեղուհին...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Ընդուն) Բայց Սեպո՛ւհ, ինչո՞ւ
չես աշխատիր մոռնարու:

ՍեպոՒՀ.— Եկած եմ քեզի, որ դուն մոռցնես...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Կէս զարմացած, կէս հեզմով)
Ե՛ս...

ՍեպոՒՀ.— Այո՛, դո՛ւն...

(Սանդուխտ կը լռէ, իսկ Սեպուհ յուզուած կը չա-
փէ սեմեակը, մէկէն կը կանգնի ճիշդ Սանդուխտի հետեւ,
ձեռքերը կը դնէ անոր նստած աթոռին յեմարանին երկու
քովերը) Դուն, Երկու զաւակներ ունիս, Սանդո՛ւխտ:
Հերմինէն իմ տունս զրկեց մանկան պաշտելի աղմուկէն
եւ զիս հօր մը գուրգուրանքէն: Քուկիններդ թող իմս
ըլլան:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Միշտ գետիմը նայելով, խորապէս
յուզուած) Իմ հիններս... քո՛ւկը...

ՍեպոՒՀ.— Քուկիններդ... մե՛րը...

(Պահ մը երկուքն ալ լուռ)

ՍեպոՒՀ.— (Ընդուն) Ո՛ւր են արդ, այդ պաշտե-
լի էակները:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Կը քնանան, ներսը...

ՍեպոՒՀ.— Կ'ուզեմ տեսնել զիրենք, եւ ո՛հ, ինչ-
պէ՛ս, այդ երկու չքնաղ ծաղիկները:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Ամէն երեկոյ, գործէ տուն դառնալէ
ետք... անոնք... միշտ... կ'ողողեն զիս... բազում հար-
ցումներով...

ՍեպոՒՀ.— Ի՞նչ են այդ մանկական հարցումները...

(Սանդուխտ մէկէն կ'ելլէ ոտքի, շփոթած)

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Օ՛հ, չեմ գիտեր, չեմ գիտեր...

ՍեպոՒՀ.— Ըսէ՛, խօսէ, պատմէ ինձ... անոնց վը-
րայ...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Տան մէջ հօր մը բացակայութիւնը,
փոքր տան մը մէջ ապրելնիս, ու իմ գործի կին դառնա-
լը իրենց մտքին տուած է անյուշելի առեղծուածներ:

ՍեպոՒՀ.— Գնա՛ եւ լուծէ այդ առեղծուածները
մանկական... Եթէ միայն դու կը կամիս... ըսէ՛ իրենց
թէ հայրիկը եկած է:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Հեռուն սեւեռեալ նայուածով)
Հայրիկը... եկած... է... (Կը հառաչէ) Չորս տարի
շարունակ սպասեցին իրենց հօր վերադառնալուն: Միայն
Սմերթիկա գալերնէս ի վեր, կ'զգամ թէ ալ մարած է յոյ-
սերնին: Չորս տարի շարունակ նոյն հարցումը ըրին.
«Հայրիկը մ'ըր պիտի գայ», ու առին միշտ նոյն պա-
տասխանը. «Թերեւս վաղը»:

ՍեպոՒՀ.— Սեպենք թէ այդ «վաղը» եկած է: Սան-
դո՛ւխտ, թող այնպէս խորհին որ իրենց կորսուած հայ-
րիկը ետ է դարձեր:

(Սանդուխտ ձեռքերը իրարու քերած՝ կը մտածէ):

ՍեպոՒՀ.— Միթէ կը կասկածի՞ս թէ ես չպիտի՞
կրնամ արժանաւոր հայր մը ըլլալ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— (Կը նայի Սեպուհի շիշտակի) Ո՛հ,
Սեպո՛ւհ, այդ կասկածը չունիմ: Եթէ իրենց հօրմէն ետ-
քը պիտի կրնայի իմ գանձերս վստահիլ աշխարհի մէջ
միակ մէկ մարդու մը, այդ անձը դունն ես: Սակայն...

ՍեպոՒՀ.— Սակա՛յն...

ՍԱՆԴՈՒԽՏ.— Դուն բարձր դիրքի տէր մէկն ես,
Սեպուհ, քու դիրքը կը պահանջէ քեզմէ աւելի խոհե-
մութիւն: Ես, չորս տարի թուրքի մը կին եղած մէկն եմ:
Ամէն ծանօթներ գիտեն այս, ուրեմն...

ՍԵՊՈՒՀ. — (Լուրջ) Շարունակէ...

ՄԱՆԴՈՒԽ. — Ես քեզի արժանի չեմ... (Կ'ընկրկի) :

(Սեպուհ կ'առնէ գայն քեւերուն մէջ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — Դո՛ւն, իմս Սանդուխտ, ինձ համար մի-
միայն Մերկերիոսի այրին ես : Գնա՛, ուրեմն եւ ներս բեր
գառնեքս... (Բաց կ'ընէ քեւերը) :

(Սանդուխտ կ'ելլէ դանդաղ, սրբելով աչքերը. միւս
դռնէն ալ կ'ելլէ Սեպուհ, ու վայրկեան մը կը վերա-
դառնայ խոշոր տուփ մը շափարեղէնով, կը փակէ ծրարը,
կը հանէ գեղեցիկ տուփը ու կը դնէ սեղանին վրայ) :

Տեսիլ Զ.

Կը մտնէ Սանդուխտ իր գաւակներով, որոնք *փճա-*
*մ*աներով են : Շուշան եւ վարդ վայրկեան մը կը դիտեն
Սեպուհը ու կը խոյանան անոր քեւերուն մէջ :
(Երկուքը միասին) — Հայրի՛կ...

ՍԵՊՈՒՀ. — (Յուզուած) Չաւակներ՛քս...

(Սանդուխտ քեւերը ծալած՝ կը յառի Մերկերիոսի
լուսանկարին : Դրան մէջ կ'երեւի 'Նէվրիկ'՝ ձեռքերը ու
աչքերը վեր) :

ՎԱՐԴ. — Հայրիկը պօն-պօն բերե՞ր է...

ՍԵՊՈՒՀ. — Շա՛տ եւ ի՞նչ աղուտրներ... (Կը ցու-
ցրնէ տուփը. վարդ կը շոյէ տուփը : Սանդուխտի աչքը
նոյն կէտին յառած է դեռ) :

ՍԵՊՈՒՀ. — (Կարդալով Սանդուխտի միտքը) Անոր
հոգին վկայ, Սանդուխտ, թէ ես բարի հօր եւ բարի ա-
մուսնոյ իր ճամբէն պիտի քալեմ :

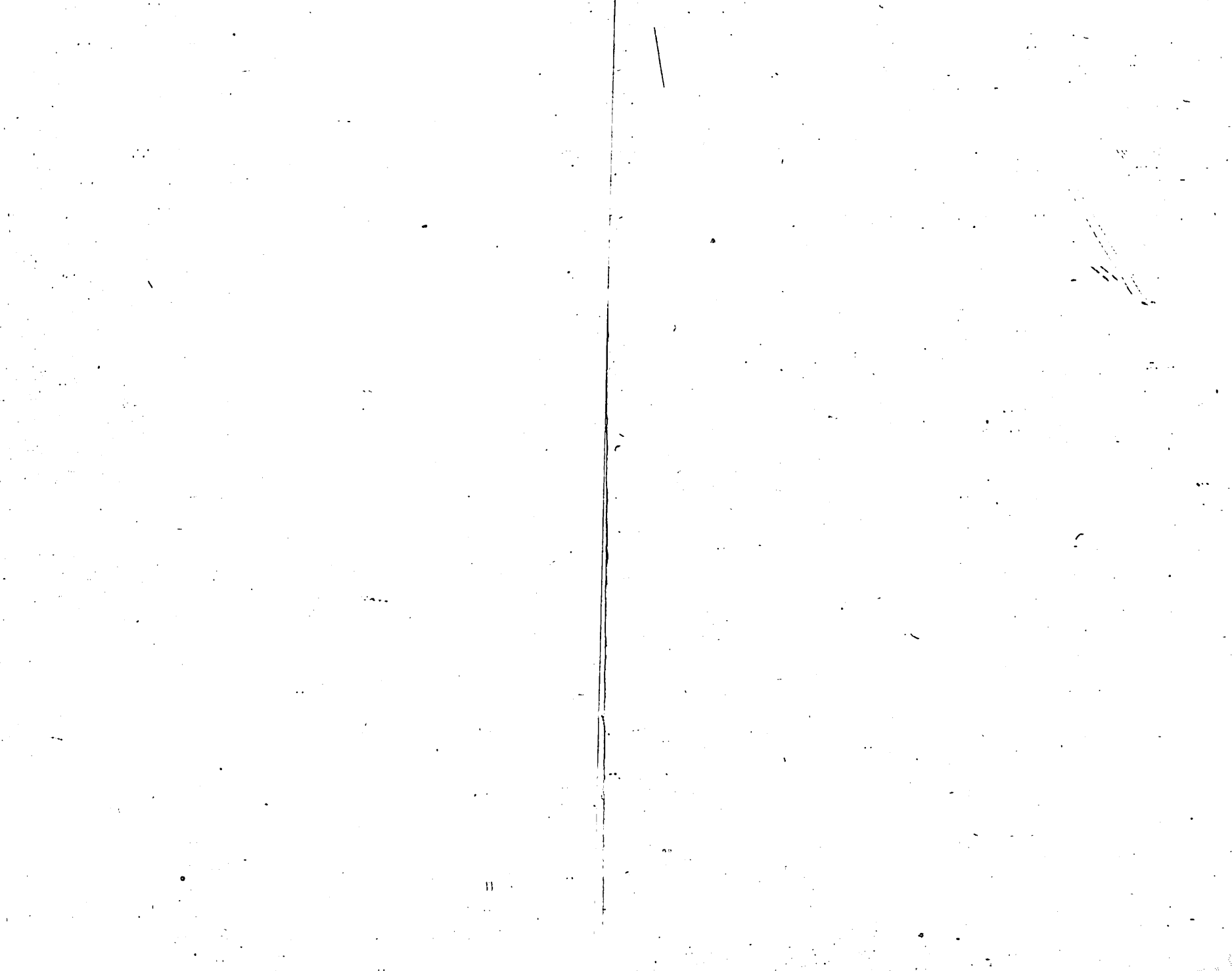
(Վարագոյր)

(ՎԵՐՋ)

Վ Ր Ի Պ Ա Կ

		Սլոսալ	Շիտակ
էջ 11	վերջին տող	գուՓա	չուՓա
» 20	տող 29	ամոխլ	ամոխլ
» 30	» 17	Օսկի	օսկի
» 34	» 14	19190	1910
» 35	» 12	Հաճճ	հաճի
» 37	» 24	հոս	հոն
Նոյն էջը		Տաղուկ	թաղուկ
էջ 30	» 3	կարգուելիք	կարգուելու
» 43	» 14	աղիկ	աղէկ
» 48	» 13	1010	1910
» 51	» 16	տողած	թողած
» 56	» 2	պէտրումին	պէտին
» 57	» 13	(Հոս տողը պակաս է)	
	Հերմինէ — Հօրաքոյր, դինով է, դինով		
» 57	» 17	թոխաթ	թոխաթի
» 67	վերջին բառը	ձեռքդ	ձեռքդ է
» 70	տող 25	(կ'երթան)	կ'երթան
» 94	» 15	թէէնք կու	թէէնք եու
» 95	» 7	տէյ իմ	տէր իմ
» 97	» 17	mr. dearest	my dearest
» 101	» 3	չբուսնէիր	չբուսնէր
» 103	» 10	վաղած են	վաղած է
» 103	» 14	լսի	լսէ
» 108	» 8	տունըդ	տունը

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0321969

24896

1 p

2004

1
2

ԳԻՆ 50 ՍԷՆԹ